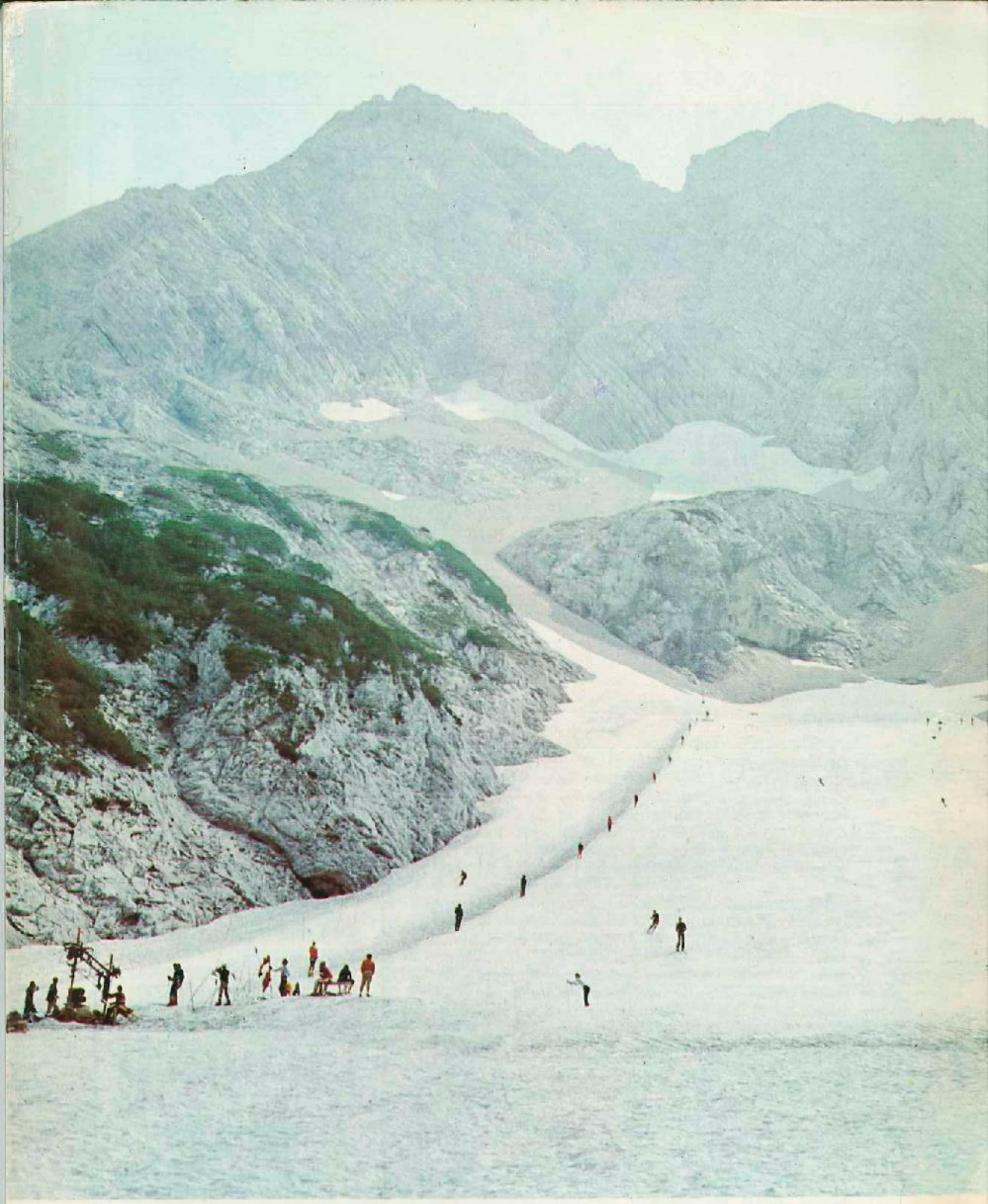

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

8

LETNIK LXXX
1980

P L A N I N S K I V E S T N I K

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

IZHAJA OD LETA 1895

Matjaž Kmecl	Triglavska vera	377
Ivan Kurinčič	Nepozabno srečanje s Titom pod vrhom Kuka	381
Božo Jordan	Slovenske planinske krožne, vezne in točkovne poti	382
Pavle Šegula	Stegovnik in njegovi sosedje	384
Erna Meško	Na Stanovščak in Cerovec	390
Andrej Štremfelj	Noči in dnevi	393
Marjeta Slapnik	Zima v avgustu	395
France Vurnik	Pesniški previsi	396
Janko Plevel	Čajček	398
Uroš Župančič	Večno živim, trajne spomenike ...	400
Peter Vovk	Mestni vrh, Ledena jama, Fridrihštajn	401
Janko Humar	Hvala ti, Marko	404
	Društvene novice	406
	Varstvo narave	414
	Iz planinske literature	416
	Alpinistične novice	418
	Razgled po svetu	419
	Na kratko ...	422

Naslovna stran:

Poletna smuka pod Skuto — Foto F. Ekar

Notranja priloga:

1 Ledine — Foto Franci Ekar
2 Jutro — Foto Drago Bole

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelnik, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 $). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

LETO LXXX | ŠT. 8 | LJUBLJANA | AVGUST 1980

Glasilo
Planinske zveze Slovenije
»Planinski Vestnik«
je bilo z ukazom
predsednika republike
Josipa Broza-Tita
ob 80-letnici izhajanja
za poseben prispevek
k razvoju planinstva
v Sloveniji
odlikovano
z redom zaslug za narod
s srebrnimi žarki

Za prijeten piknik,
za vesel izlet v naravo,
pa tudi za vaš oddih
v domačem vrtu

vam nudi
vse potrebščine
in pripomočke

TRGOVSKO PODJETJE
nama
LJUBLJANA

v svojih veleblagovnicah
v Ljubljani, Kočevju, Škofji Loki, Cerknem, Velenju, Slovenj Gradcu, Ravnah na Koroškem in Žalcu.

Foto Ing. Albert Sušnik

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXX **1980 — 8**

TRIGLAVSKA VERA

MATJAŽ KMECL

Bohinjski Jancz Mencinger z Broda je že prejšnje stoletje zagotavljal: »Pripoznavam, da sem se preveč zagledal v Triglav, da ga občudujem; in da mi ni zgolj gora, ki je slučajno višja mimo sosednih velikanov, ampak veličasten mejnik med zemljo in nebom.« — Torej je bog na zemlji ali zemlja v nebesu, smemo sklepati.

Neslovencu je takšna izjava kajpada nerazumljiva. Ko ga ob jasnem, čistem vremenu ugleda, ta naš božji Triglav, z gorenjske ravni, kako se s svojo gosposko belino zaganja iznad vsega pritlehnega v nebo, mora priznati, da je lepa gora, da je — z malo fantazije — tudi triglavata, tako da ime preprostemu umevanju ne povzroča prehudih težav. Da pa bi bilo kaj božjega na njem? Kje in kako se ta reč vidi?

Ne vidi se na prvi mah — razen poleti, ko navalijo nanj z vseh strani velikanske množice starih in mladih, ženskih in moških romarjev. Kakor so včasih pobožni naveličanci romali v daljni Kelmorajn ali na Sveti križ nad Belimi vodami, da so se za nekaj dni ali let odkrižali domačih presedanj in nevšečnosti, tako zdaj še mnogo številnejše trume oblegajo Triglav; kajpada predvsem v letnem času, ko je mogoče po splošnem prepričanju nanj tudi z navadnimi podplati in izkušnjami. Zakaj? Iz športnih nagibov? Zakaj potem tako redke duše zaidejo na športno enako zanimivo in samo nekaj deset metrov nižjo Škrlatico onkraj Vrat? Mogoče zato, ker je Triglav vseeno višji, ker je navsezadnje najvišji pri nas? Eh, no, ja, vse je relativno: Korab, ki je druga najvišja gora, ima gotovo vsaj petstokrat manj častilcev in obiskovalcev. Zakaj potem? — Iz romarskih nagibov, iz neke neizrecne, pa vendar razprostranjene vere v Triglav, ki je bog slovenstva, bog tega, da smo Slovenci, naše znamenje in zaščitnik! Škrlatica je pač Škrlatica in je v svoji suhoplazni škrlatnosti vsa zemeljska, Triglav pa je bog, za katerega so nam naši stari romantiki iz prejšnjega pa že celo predprejšnjega stoletja — mednje je, čeprav že bolj pri zadnjih, štel tudi Mencinger — sporočili, da ima zato troje glav, ker ima vsako za posebno božje opravilo: z eno gleda v podzemlje in mu vlada, z drugo obvladuje vse zemeljsko, torej tudi Slovence, s tretjo se ozira v nebeško onstranstvo. Posamezne glave si, tako si lahko mislimo, signalizirajo stanja zgoraj, spodaj in na sredi, tako da lahko sproti uravnavajo vse, kar je, odločajo o vsem, kar bo, in pokončujejo, česar ni treba; prava, resnična božja omnipotentia, pantokratičnost, vsemogočnost. Kdo se ji torej ne bi želel približati, priporočiti in pridobrikati s svojo bližino? Saj je tudi stari romarski turist v Kelmorajn hodil, da je prikupljivo poljubil plašč svete zaščitnice Uršule in njenih tri tavžent zaščitenih in zaščitniških devic; da

Foto F. Sluga

bi ga vzele za svojega in ga branile pred vsemi hudimi duševnimi in telesnimi nevarnostmi!

Julija, avgusta in septembra je zato vse versko poblaznelo okrog Triglava — od samega romarskega približevanja: dotakniti se božje glave, na njej poštempljati razglednico in izkaznico, ji na ušesa zapeti kakšno lepo pesem od srca (Oj Triglav, moj dom), jo počastiti z godbo na pihala in to na bobnih in pompardonih, ki so bili trudoma, med številnimi vzdihljaji, pritovorjeni tja gor, ali pa ji pokazati slovenski stoglavi ženski svet, ji pred nosom obredno posrebati posodico žganice, enako ritualno použiti čokolado in vse drugo iz romarskega nahrbtnika, spraskati svoje ime v rdeči stolpasti klobuk na vrhu — v večen spomin in v božjo knjigo, se z vzdihovanji pobožne navdušenosti prikupiti in priporočiti triglavi slovenski milosti! Ne, ne more biti druge razlage kot nekakšna vera, ki kot posebna moč zatlači, zaduši še takšna upiranja človeške komodnosti: te strašne in mimo vere najmočnejše sile našega življenja. Poganska vera, ker je povezana z žrtjem in poskakujočim veseljem, z igrami in oplojevanji, s skupnimi orgazmi posebne vrste, pa z nedolžnimi, zmernimi vedrinami; vsem hkrati. Kajti Triglav je vsemogočnost, je omnipotentia, je torej vse, tudi vse človeško, od greha do čednosti. Ker pa je vera do kraja nezemeljska, neoprijemljiva, nečutna, celo zoperčutna in človek na drugi strani do kraja zemeljski, oprijemljiv, čuten, ne gresta čisto skupaj. Takoj ko se pojavi takšna vera, že začenja polzeti izpod čutnih, zemeljskih človeških prstov, sesiplje se v prah, v nič, v hipu lahko uteče. Zato je treba imeti zmeraj pripravljeno pomoč, oporo, potrdilo zoper dvom: v sočloveku, v soljudeh; vsi verski rituali so že od nekdaj množični, skupinski, takšni so tudi triglavski. Posamične omahljive vere se medsebojno podpirajo v skupen zanos, v navdušenje in zato je Triglav vse poletje čisto zaripel od vseh mogočih množičnih navduševanj.

Ker se mi zdi po drugi strani vsakršna vera kar se da intimna zadeva, se že kakšnih šest, sedem let v poletnih mesecih nisem spravil gor. Poslednjič ko sem bil, me je zatekla avgustovska nevihtnost, tako da je bilo pogorje, tačas ko sem koračil skozi njegove tople, mešajoče se megle, polne obešave mokrote, videti in slišati nekam prazno in samotno. Sem in tja je sicer malo pozalilo z neba, se zamolklo in oddaleč grmeče povaljalo nad oblaki, ampak ni bilo pravih razlogov, da človek ne bi bil srečen. Okrog Planike, na tistih planih Peskih, je potem potegnil še obupen veter, da sem se komaj prestavljal, pa spet ni bila to tista strupena nadloga, ki s kakšnimi redkimi sodrastimi snežinkami prebada kožo skozi gosta jopična varovala, marveč kar prijazen monsumsko topel vihar, mlačna zračna kopel, kakršno pripiha tja gor kakšen jugo-

vzhodnik z nestalnim, pa ne nasilno neprijaznim vremenom. — No, sem si rekel, zaradi tega vetra se iz Planike ni ničesar slišalo; vsaj enkrat se je posrečilo tudi poleti brez množičnega mitinga! Bil sem zadovoljen s Triglavom in s seboj. Ko pa sem odprl vrata, je notri bilo tako nabasano, da jih je skoraj nekaj popadalo ven; komaj sem se zrinil pod streho. Vsekrižem in na ves glas je tekel številen pogovor, pilo se je in jedlo, sploh podpiralo (to je pač oblika prastarega verovanja, v Brižinskih spomenikih označenega kot »trebu tvorit«, kar bi naiven jezikoslovec prevedel v »delati potrebo«, dušiti potrebo — boga lakote in žeje, pa tudi vsega po božje nadrejenega). Ves čas se je enako množično oziralo gor v Triglav, kdaj se bo po svoji božji volji očistil in povabil čakajoče množice v avdijenco, da mu pridejo izpovedat in izkazat vdanost. Nekaj časa sem vztrajal, potem se mi je zazdel zrak notri le preslab, pomislil sem tudi na neprijetne prometne zamaške, ki bojo nastali, ko se bo vse to hkrati odpravilo na ozko stezo gor; šel sem naprej, kar bo, pač bo.

Imel sem srečo; ko sem bil na Malem Triglavu, malo pod vrhom, se je izkazalo, da veter sploh ni tako nasilen, tudi oblaki so se naenkrat stanjšali, zredčili, posijalo je sonce, in takrat sem imel kaj videti! Naenkrat so se odprla vrata skoraj mrtve Kredarice, potem še planiška, in skozi obe je začela v naglem, drhtavičnem, nekako neučakanem tempu vreti bruhati, se vsipati neskončna, nepretrgana procesija, nekaj stotin romarjev, nepojmljiva množica, za katero ni bilo jasno, kako neki se je zbasala v oba domova. Nekaj nenadnih sunkov vetra je zagnalo v zrak klobuke, da je ljudstvo vrisnilo, vendar ne zastalo: v zagrizenem, strnjenem valu se je gnalo naprej v skale. Pohitel sem, da bi bil vsaj kakšne trenutke sam na vrhu, da bi nemoteno odveroval in odmolil stare ljube prostrane razglede po temnomodrih, z belimi, jeklenosivimi in črnimi meglami prepletenih vrhovih, mokrih globelih in bledomodrem, kislo zapredenem nebu. Potem sem se naglo pobral, ne vem pa, kaj mi je bilo, da se nisem izognil v Kugyjeveo pot na ono stran, marveč da sem krenil verniški falangi nasproti — ta je enako vztrajno in zagrizeno prodirala po grebenu navzgor; gosto, drug drugemu na petah. Srečanje je bilo zamotano in zanimivo: parada, mimohod vsegamogočega; najbolj mi je ostala v spominu stara, stoična, čeprav zadihana gospa (ne morem reči njenim gosposkim sedemdesetim letom drugače) z nekajletno, rosno, še vso nevedno drobno deklico, mogoče vnukinjo; držali sta se za roke in skupaj z drugimi, polni napetega pričakovanja, utrujenosti, pa romarske svečanosti nezaustavljivo koračili z drugimi vred na božje teme, kjer se zemlja stika z nebom, kjer se najbolj bistveno, čeprav najbolj skrivnostno potrjuje slovenstvo.

Ne vem zakaj, ampak ne maram množičnih psihoz; kakor je mogoče biti ob takšnem vsesplošnem, psihotičnem navdušenju ginjen; saj je v današnjih časih redko videti toliko brezrazložnega zanosa in vanj vloženega truda na kupu. Vendar mi ni pri srcu, kakor rečeno, toliko ljudi ob rečeh, ki so vendarle intimne, stvar tihih trenutkov, kakor bi rekla Cankar in pred njim Nietzsche. Tudi sem moral predolgo čakati na različnih stranskih kamnih, da so se mogle vse te dolgotrajne procesije odgibati mimo.

Zato hodim poleti verovat v Triglav raje bolj iz daljave. — Kakšna čudovita, široka, prijazna in skoraj do pod vrh zelena gora je to z zadnjiškega Ozebnika, tega že od Kugyja pohvaljenega pa od takrat pozabljenega trentarskega razgledišča! Ali pa jo uberemo s Konjščice navzgor na Viševnik, pa od tam po prijaznem grebenu čez Srenjski preval na Mali in še naprej na Veliki Draški vrh, visoko nad Krmo, v katero se da pol poti gledati zelo strmo navzdol, se potem vležemo v cvetočo, dišečo travo in ga verujoče občudujemo, ta Triglav, od daleč, ko s kakšnega balkona. Velikanski prostor je med nami in vendar se zdi čisto blizu. Kriki, ki od vsepovsod prihajajo, so nekam blizki, domači; ko pa napenjamo oči za Aljaževim stolpom, se nam zdi skoraj zamalo, kako pičel ostaja v svoji oddaljenosti. Izmed cvetočih travnih bilk ali kakšnega rumenega, kosmatega, čajastega ranjaka iščemo tudi vir dionizičnih krikov iz triglavskega kotla ven. Z očmi, ki so že starostno malce daljnovidne in zato na moč primerne, se napenjamo, iščemo, brskamo navzdol in navzgor, po dolgem in počez v tisočmetrsko globino, pa zlepa ničesar ne uzremo; pač, kak kupček nebogljenih, več ko drobnih mravelj, med katerimi očitno, vsaj domnevati se da tako, vdano koračijo kredariški konji, vsak s svojo zalogo piva, ki ga nikdar ne bodo sami popili.

Kolikšni kriki iz te drobnjarije, kolikšna volja, želja, koliko naprezanja! — So stari romantiki vedeli, kaj so zaplodili? Ko so v slovensko zavest, zgodovinsko lačno lastnega mita, zasejali vizijo starega in obenem večnega triglavskega slovenskaga boga? So zavestno iz starega, polsubstratnega Terglava, recimo Turske ali Terske glave (kakor je Turska gora v Grintavcih ali Turje v Zasavju in še kje), iz debele glave stare goveje živali, živalskega boga in bogve česa, napravili človeško božanstvo, božanstvo za človeka, najtemeljitejše znamenje o smiselnosti njegovega obstajanja (tudi partizanski borci so nosili triglavke in gora je prišla v nacionalni grb v tistih najhujših časih, ko je bilo slovenstvo ogroženo, z njim pa tudi njegovo bistvo, Triglav kot znamenje tega bistva; torej je to bil tudi boj za Triglav).

Kakorkoli že: nastalo je to, kar se vidi in sliši, romanje na Triglav je postalo neločljiv del naše narodnosti. Triglav je postal, kakor zagotavlja bohinjski Mecinger, gora, ki ni

navadna gora; ki (tako trdi na drugem mestu) osvaja in premaguje človeka s svojimi duhovi. Po Mencingerjevi viziji bo tudi poslednji Slovenec preminul nikjer drugje kakor na vrhu Triglava: simbolično! Naj so si torej reč naši romantični predniki izmislili ali ne, postala je del našega obstajanja, naše zavesti, samozavesti in, pa čeprav nezavedno, vsaj delna tešitev tistega strašnega, večnega človekovega gona, ki skozi pamet kar naprej sprašuje po smislu vsega: Kaj smo? Zakaj smo? Kje je začetek in kje je konec?

Tako ležimo pod blagodejnim gorskim soncem zgoraj na Draškem vrhu, srebamo s pogledi vsemogoče barve (skozi cvetoče dišave, kakšen mil, tenek sviščavec cvete vmes) in delamo načrte: lepše je potovati tja gor samotno, ko je vrh ves voljen in prijazen — junija ali konec oktobra, ob lepi jeseni novembra. Junija se v kakšni temni, pa vendar dovolj sončni špranji pod vrhom ugleda že kakšna triglavska neboglasnica ali še kakšen rdeči križemlistni kamnokreč, malo niže pa vse rumeno globelnika, navadnega in obirskega. Konec oktobra, če je mila jesen, je gori vse polno samotnih, čistih, jasnih pogledov. — Poleti pa je navsezadnje v njegovih bližnjih pokrajinah enako polno skoro tako lepih, zaradi neobljudenosti gotovo še lepših vrhov.

Če pa se je okrog Triglava razvnela nekakšna tiha, neizrečena, pa vendar le izkazovana narodna vera, potem jo je treba skrbno in pazljivo obdržati v rokah. Vera je samo dotlej vera, dokler omogoča samopotrjevanje, bojevanje zoper dvome in napore, dokler ni gola zabava in konfekcija! Šesturna mučna hoja tudi posameznika v množici prepričuje o moči in žrtvovanju za nekaj (pa kakor je že na koncu imenovano ali izraženo, četudi le kot štempelj na triglavskem štedilniku)! In takšno prepričanje, ki je zmeraj znova, čeprav nezavedno, vtkano v pohod na Triglav (toliko duhovnih in fizičnih vlaganj so že rodovi in rodovi investirali vanj!), je vendar nekaj najdragocenejšega za narodno skupnost! Tudi z vidika triglavskih žičnic recimo, te stare, že tričetrt stoletja obstoječe zamisli, ki razburja duhove. Mislim, da je vprašanje triglavskih žičnic predvsem tehtanje med komercialnostjo, ki se kot kriterij z nastalo množičnostjo kar sama vsiljuje, in drugimi, kratkoročno in »zdravemu umu« manj zanimivimi, nacionalno pa bržkone pomembnejšimi učinki. Vera je tveganje in napor, iz njiju potešitev; z mehanizacijo približevanja takšnemu očiščevanju bi ta aksiom odpadel; neprekliceno bi zginila možnost neke množične mentalne higiene, če se izrazimo cinično tehnično. Kajti bližanje fiktivnemu božjemu obličju slovenstva bi postalo potrošno blago; velika nacionalno združevalna sila, ki prav gotovo tli in žari na dnu množičnega triglavskega romanja, bi naglo ovenela v nič. Poluren škripajoč polet tja gor, v opankah in visokih petah, ne more očistiti na takšen način, kakor posnaži in postrga iz človeka vso vsakdanjo kramo in navlako, iz duha in iz telesa, šesturno mučenje po poletnem soncu, naprezanje in priganjanje tistih energij, ki jih sicer v vsakdanji civilizirani komodnosti nikdar ne aktiviramo. Mit bi razpadel, odpadli bi tudi vsi »stranski« učinki.

Pa to vse ne velja samo za žičnice, kje neki! Za vse velja, za vsakogar izmed nas, ki gledamo iz trave na Draškem vrhu nanj, ki zremo v njegovo obličje z radovljiškega polja, ali samo od daleč hrepenimo po njegovi čisti, v nebo zaganjajoči se žarni senci: s Snežnika, od Trebnjega, s Polhograjske Grmade, od koder si že bodi, četudi kar iz misli, ki se nam spreletava in gnete po glavi in čustvu. Kajti zmeraj, kadar gre zanj, velja Slovencu, kakor se je izpovedal že stari bohinjski Mencinger: Triglav »ni zgolj gora, ki je slučajno višja mimo sosednjih velikanov, ampak veličasten mejnik med zemljo in nebom«; in toisto zmeraj znova potrjujemo vsak po svoje, s triglavsko potjo pod nogami.

Planine

NELLY SCHUSTER

Planine
potapljajo
svoje
razbrazdano kamnito
čelo
v moj majhni
vrč lepote!

Nestrpno se
vračajo v svoj mir!

NEPOZABNO SREČANJE S TITOM POD VRHOM KUKA

IVAN KURINČIČ

Tiste dni, ko je Jugoslavijo in ves svet obšla nad vse žalostna vest, da našega ljubljenega Tita in očeta ni več, so se moje misli nehote vrnile nazaj na tisti 25. julij 1959, ko sem kot predsednik takratne občine Kobarid, z menoj je bil tudi Zvonko Uršič, sekretar občinskega komiteta ZK, prvič in zadnjič segel v roke nasmejanemu Titu in mu zaželel dobrodošlico. Bilo je to v najvišji planinski vasici na Tolminskem, v Livških Ravneh, ki stojijo prilepljene kot lastovičje gnezdo pod vrhom Kobariškega Kuka, na nadmorski višini 1043 m.

Tiste lepe in sončne nedelje 25. julija pred enaindvajsetimi leti ne bom pozabil. Zvonka Uršiča in mene je navsezgodaj zjutraj poiskala ljudska milica, da bi na Livku, na Livških Ravnah, pod vrhom Kobariškega Kuka, okrog 9. ure dočakala, sprejela in zaželela dobrodošlico našemu dragemu Titu, ki bo neuradno pripotoval z Bleda, po Baški grapi prek Tolmina skozi našo kobariško občino, po cesti, ki drži prek Livka in Livških Ravni, naprej po Grebenu Kuka in Kolovrata v Goriška Brda in si bo na grebenih Kuka ogledal sporno točko državne meje, ki jo seka približno 4 km sporne ceste. To sporno točko so bili rešili z Osimskimi sporazumi, ko je bil zgrajen nov del ceste po naši severni strani grebena.

Tito je med razgovorom, v katerem se je zanimal, kako dela občina, spraševal tudi za imena vasi v Beneški Sloveniji, ki jih je lepo videti pod grebenom Kuka na drugi strani državne meje. Opazoval jih je tudi z daljnogledom; precej je tudi fotografiral. Pokazal je s prstom na vzhodni greben Kuka: »Je to vrh Kuka?« Odgovorila sva mu, da vrha Kuka od tu ni videti, je pa prav nad nami, nekako 200 m višje. Ob tem sem mu dejal: »Vi poznate zgodovino I. svetovne vojne in veliko nemško-avstrijsko ofenzivo pri Kobaridu leta 1917, ko je vrh Kobariškega Kuka in druge grebene kot mlad poročnik zavzel Rommel.« Tito se je, očitno dobro razpoložen, glasno zasmejal: »Budala ta Rommel, ali ni vedel, da je Kuk naš, slovenski, jugoslovanski, in ga je prišel osvajat . . .

Zgornje Livške ravni, 1043 m, nad vasjo Kobariški Kuk, 1223 m. Po grebenu Kuka (desno) se je maršal Tito 25. 7. 1979 peljal v Goriška Brda Foto J. Kurinčič

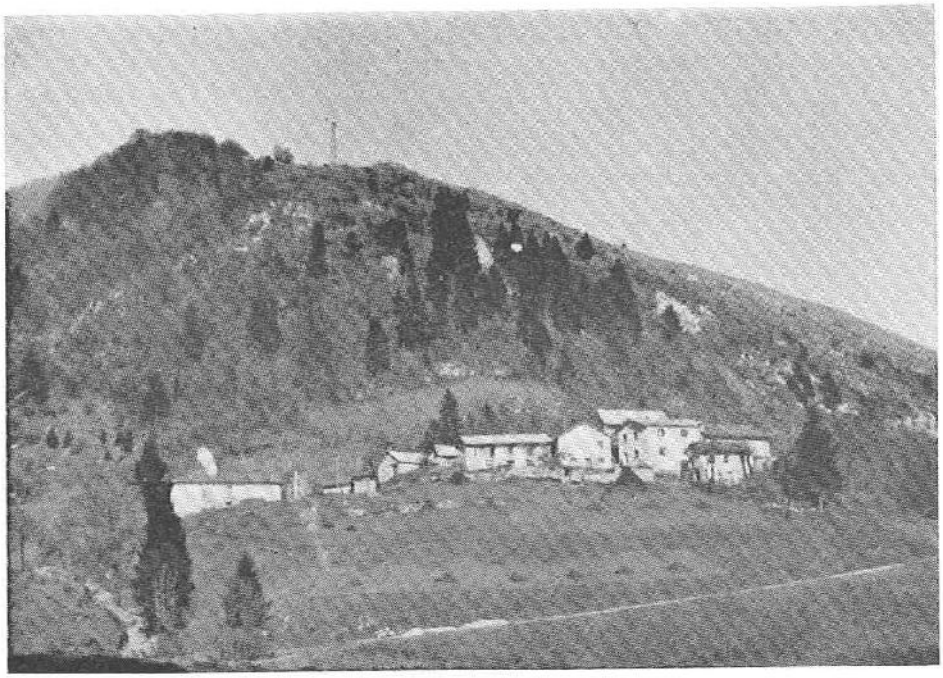

V zadnji vojni pa je kot nemški maršal moral na Hitlerjev ukaz sam narediti samomor . . .«
Nazadnje je Tita zanimalo še, če imamo kaj turistov v Kobaridu. Odgovorila sva, da jih je le malo. In je odgovoril: »Zdaj so seveda turisti na morju, ko se vračajo, se ustavijo tudi v Kobaridu.«
Ob slovesu, ko smo si stisnili roke, je Tito rekel: »Do vidjenja, pa dobro i uspešno mi radite v vašoj opštini.«
In avtomobili so se po slabi makadamski cesti zagrizli v greben Kuka in se skozi Kolovrat, Kuščarje, Srednje, Kambreško, Lig in Vrhovlje prebili do Goriških Brd.

SLOVENSKE PLANINSKE KROŽNE, VEZNE IN TOČKOVNE POTI

BOŽO JORDAN

K pregledu slovenskih krožnih, veznih in točkovnih ali neveznih planinskih poteh, bi rad pripisal nekaj besedi v razmislek.*
Moj prvi zapis na to temo je povezan s planinsko šolo konec leta 1975, ko so mi »obesili« predavanje o PLANINSKIH POTEH doma in v Zabukovici. PD Polzela je tečajnikom celo namenila seznam takratnih poti (januar 1976); sestavili so ga po dosegljivih virih, zato ta seznam niti ni popoln, niti ne povsem točen. Komisija za vzgojo in izobraževanje pri PZS (KVIZ) je sprejela v predmetnik PŠ za samostojen predmet tudi PLANINSKA POTA (10. 3. 1976). Tega smo potem uvedli tudi v predmetnik za PLV. Tako se je delo začelo in izpolnjevalo z namenom, da bi v mali knjižnici zapisali vse, kar vemo o posebej označenih slovenskih planinskih poteh. Morda bomo kdaj to zamisel tudi uresničili in bi tako pobudo, ki jo je dajal moj profesor Tine Orel, našla svoj pravi odmev. Za popolnejšo podobo današnjega stanja v tem pogledu bi bil zanimiv tudi pregled »zasedenosti« posameznih vrhov in območij s temi potmi.
Seznam slovenskih planinskih transverzal je leta 1977 objavil, skupaj z zemljevidom le teh, SLOVENSKI ALMANAH 1977 (str. 150). Našteva jih 22 z opombo, da nekatere poti niso upoštevane. Poti so razdeljene v tri skupine: meddržavnega (3), republiškega (2) in regionalnega pomena. Morda za šalo, vsekakor pa resnično, istega leta jih je objavila tudi PAVLIHOVA PRATIKA. Uvodno misel je zapisal prof. Tine Orel, seznam pa podpisani. Pratika navaja 26 poti. Seznam teh poti je zapisan tudi v PLANINSKI ŠOLI (Planinska založba, št. 56, 1977), ki sem ga dodal predmetu PLANINSKA POTA. Seznam vsebuje že 27 poti. Vsekakor pa tudi ta pregled še ni popoln, niti dokončen. Na moj prvi zapis, ki ga je objavil PV, in na prošnjo za dopolnilo ali popravek sem dobil en sam odgovor; poslalo ga je PD Solčava (Valent Vider, Naci Štebe).
Obstaja še »uradni« seznam, ki ga je izdala komisija »PLANINAR — TRANSVERZALAC« pri PD Željezničar, Zagreb (15. 4. 1976); ta seznam pa prizna le 22 poti za osvojitev značke. Če povzamemo podatke, ki jih je ista komisija zbrala z anketo 24. 3. 1978, je vseh transverzal 75: SR Bosna in Hercegovina 13, SR Črna gora 1, SR Hrvatska 21, SR Slovenija 29, SR Srbija, AP Vojvodina in Kosovo 9 in posebej še YU. Tudi ti podatki niso popolni, niti niso dosledni, saj se podatki za Slovenijo precej razlikujejo od znanih (od tega seznama nima: 17, 21, 29, 30, 31, 33).* Naše planine, št. 11—12/79 so objavile na ovitku zemljevid Jaskanske planinske poti (odprta 26. 8. 1979). Spet ena pot več! »Trimčkovih« transverzal je več. V tem seznamu navedena pod št. 6 je bila samo leta 1975, ni pa šla prek Dobrovelj. Ta je bila leta 1976. Obe sta imeli po 6 različnih točk Savinjske poti (7—12, 1—6). V seznamu te komisije je tudi trimčkova planinska pot PS »AERO« Celje (1975). NI pa zapisana »Planinska trim pot« v občini Sevnica (4. 7. 1975); ta je krožna, obsega 37 k. t., dolžina okoli 100 km. Čeprav je speljana tudi po dolini, »ni namenjena motoriziranim turistom, pač pa pešcem, ki se jim ne mudi od točke do točke.« Da ne bi bilo napačne razlage, naj zapišem, da je bila trimčkova pot (št. 6) le za TRIM akcijo, ki je vsebovala pri nas v občini tudi planinsko dejavnost. Bila je namenjena razširjanju planinske ideje in morda je le koga zvabila še na ostala planinska pot. To so bila le dostopna pota k posameznim k. t. Prva je bila posvečena 30-letnici svobodne telesne kulture v domovini. Ko bo znana kategorizacija teh poti, jo med zahtevne vezne ali krožne poti ne bomo mogli šteti. Ideja je bila v prid planinstva, čeprav pod geslom trima. Zakaj »P—P« ni v seznamu. Preprosto zato, ker je bilo

* Ta pregled je bil objavljen v 3. številki PV — 80, na strani 125—128 v sestavku T. Andrejčiča »Slovenske planinske vezne poti — transverzale«.
* Avtor ima v mislih seznam, objavljen v PV 3/80, str. 125.

upoštevano mnenje Komisije za pota pri PZS, objavljeno v DELU (16. 8. 1975) NOVA PLANINSKA POT P—P — sporna.
Morda še nekaj o poti XIV. divizije. Pot XIV. divizije je bila »legendarna pot« slovenske partizanske vojske in za zgodovino NOB izrednega pomena. Je to prava »transverzala«, posebej, če bi jo šteli od Bele Krajine. Pa tudi od Sotle do Raduhe zajema lep del naše ožje domovine in še Kozjansko — Planinsko zraven. Tako mi je napisal o tej poti takratni predsednik PD Celje, ki je napravil tudi pisno predlogo markacistom po Terčakovem zapisu. Ko sem se pozanimal za to pot, sem dobil od prvega markacista tele podatke: leta 1959 je bila markirana od Sedlarjevega prek Pilštajna na Bohor, Planino, Svetino, Opoko (Štore). Leta 1960: Opoka, Dramlje, Slemeni, Konjiška gora, Frankolovo, Lindek, Socka, Velike Ravne, Brdce, Kozjak, Paka. Namestili so 26 smernih tabel in 33 puščic. V l. 1970-71 so markacije obnovili in naredili delni popis (Tone Pasar), žal pa ne gredo več prek Bohorja. Bila je to druga vezna pot, če podatki drže, saj je bila Zasavska planinska pot odprta 1. maja 1960 na Kalu. Lani smo skušali to pot spraviti med prave transverzale (dnevnik, opis, žigi), pa nam to žal ni uspelo. Od povabljenih so se razgovora udeležili le trije! Je pač tako.
Ko sem iskal podatke za ta pota, sem jih našel le malo, pa še ti so skromni. Jih bo lahko planinski zgodovinar obdelal? Še vedno jih zbiram, povsem amatersko, ker bi rad, da bi to delo naše planinske organizacije, naših markacistov — povsem nelmenovanih, ne šlo v pozabo, če smo res mi prvi začeli te poti načrtovati, ne glede na hudomušno pripombo na zboru markacistov, češ, da si je to spet »kaki Pohorec izmislil . . .«. Nič hudega, nekdo je moral začeti, ali ne?
In še nekaj vprašanj je. Koliko je teh poti, je težko reči, ker seznami niso popolni, ali pa morda kateri le bo do določenega datuma. Sicer še naša prva planinska magistrala (kdaj je dobila ime »transverzala«, se menda ne da točno ugotoviti — del arhiva je zgorel) nima vsega urejenega. Recimo, od kdaj je Prestreljenik k. t.? Ali: kaj je Rog in Frata, narazen sta in tudi po višini različna. Krima ni več.
O poimenovanju bi zapisal tole: so *planinske krožne poti*, so *vezne poti*, le-te bi lahko imenovali transverzale, po pomenu besede same. Slovenska planinska transverzala je bila prvotno zamišljena kot krožna pot, zdaj pa to ni. *Nevezne poti* so morda tudi *točkovne*, o tem bi morali reči besedo strokovnjaki, kaj je bolje (hrvaško: linijski put, tačkasti put).
Koliko planincev ta pota prehodi, ne vemo natančno. V Osnovni informaciji o planinstvu v Sloveniji, Ljubljana 1974, najdemo nekaj teh podatkov (str. 9—12). Naše planine, št. 11—12/79, objavljajo seznam vseh planincev, ki so prehodili pot »Po planinama Hrvatske« od 187 do 220, enako za »Velebitski planinarski put« od 653—758 v letu 1979. Skoraj za vsako leto sem prispeval za PV podatke, koliko planincev je prehodilo Savinjsko pot; podatkov z drugih poti ni zaslediti, razen za Snežnik—Snježnik, pa vemo zakaj? Najbrž bo vendarle treba poimenovati poti. Vprašujem pa se, kdo naj to delo opravi? Morda Komisija za pota pri PZS ali pa amaterji sami, navsezadnje, saj so tudi v komisiji amaterji. Morali se bomo samoupravno dogovoriti, kako rešiti ta problem. Ob tem razmišljanju se odpirajo še druga vprašanja, poleg golega veselja, da si pot prehodil, spoznal nove kraje in ljudi in ti ni bilo treba o tem še pisati, niti »kategorizirati«. Morda le pojem »planinska krožna pot«; ta nima začetka ne konca. Kjer začneš, tam končaš. »Vezna planinska pot«, ta gre z enega kraja v drugega, prehodi domovino ali pa le del nje — to je menda transverzala v pravem pomenu besede. In »točkovna« ali »nevezna planinska pot«?
Smo kje, razen v statutu PZS, zapisali kaj je sploh planinska pot? In kaj si, ko hodiš po krožnih, veznih in točkovnih poteh? Le kako bi jih poimenoval naš hudomušni Janko Mlakar? Kak »homo transversaliensis«, »homo circulans«? Morda celo prve, druge ali tretje stopnje, kot imajo navado naši sosedi. Tudi v tej naši dolini jih je nekaj, pa morda jih še kaj bo. Ljubezni do gora, visokih ali nizkih, ljubezni do koraka po naravi, tej ljubezni se ne moreš odpovedati. Te poti te »prisilijo« tudi tja, kamor sam od sebe ne bi šel nikoli, v gorski ali dolinski svet, v Alpe ali Pomurje, zato greš — in prav je tako!

Na planini

NELLY SCHUSTER

Planinskih trav okušam spet zdravilo!
Zacelјeno je vse, kar me ranilo
nekoč je . . . Zdaj gori mi luč soseda;
spozná me pes, macesen, ovčja čreda . . .

In spet ljubim goré, vse razkopane
od zlih neviht! In od divjih vetrov —
in ure zlate so mi darovane,
ko klic svireli zvabi me domov!

STEGOVNIK IN NJEGOVI SOSEDJE

PAVLE ŠEGULA

Če bi na dolino Tržiške Bistrice od njenega izvira do Dovžanove soteske pogledal iz letala ali pa bi si njeno porečje ogledovali na karti, bi dejal, da je Stegovnik eno izmed žarišč elipse in to v predelu, ki je krajinsko najbolj zanimiv. Razpotegnjeni vršni greben Stegovnika je dokaj dolg in rahlo nagnjen v smer sever—jug, os grebena leži v smeri severovzhod—jugozahod. In če pogledamo še nekoliko drugače, bi rekli da Stegovnikova gmota leži nekako na razpolovnici med Dolom ob Reki, ki se izliva v Kokro pri Kanonirju ter med Medvodjem na tržiški strani. Visok je komaj 1691 metrov, kar zadošča, da se zanj ne pulijo visokoleteči nedeljski turisti, ki iščejo samo posebno znane in pomembne cilje. Zato pa je v tem gorskem svetu mir, planinci pa ne stopajo drug drugemu na pete, kot se to dogaja v triglavski soseščini.

Stegovnik me je vabil leta in leta, hudo sem se zanimal zanj in poizvedoval, kje in kako se mu pride do živega. Slišati je bilo vse vrste govoric, celo take, da se mu brez klinov in vrvi ne more zlesti na slvo, skalnato teme. V planinskem pisanju o njem ni dosti besed, vendar dovolj, da sem iz vodiča Stanka Klinarja, še bolj pa iz pripovedovanja Balda Bizjaka, kranjskega reševalca in markacista, izvedel, kod potekajo stezice, ki me bodo privedle na ta zanimivi vrh.

Prvič sem bil na njem z Zvonetom Korenjakom. Lepega, a hladnega novembrskega dne sva se že dokaj kasno z njegovo stoenko zapeljala do Medvodja. Spomnil sem se še svoje hoje z Javornikov, pa sva najprej zapeljala po cesti v Mantovo. Kanila sva priti čim višje ter nato peš nadaljevati v predel med Malim Javornikom in Stegovnikom, odkoder naj bi ne bilo več daleč do vrha.

Cesta je že kmalu postala ledena, oviral naju je sneg in videti je bilo, da je bo že kmalu konec. Kako je naprej, nisva imela pojma; vsekakor pa se je obetalo, da hoja ne bo kratka, videlo pa se je tudi, da bo zagotovo hudo strma. Obrnila sva ter se ustavila v baraki gozdnih delavcev. Gora se lepo vidi, njen zahodni bok se kot visoka, prepadna stena dviga nad novo gozdno cesto, ki tod mimo teče proti Lomu. Povedali so nama, da stezice so, a jih je cesta razkosala in da se je še najbolj pametno zapeljati čim više proti sedlu med Stegovnikom in Fevčo ter od tam nadaljevati na vrh.

Vožnje nisva bila preveč vesela, vendar nama drugega ni kazalo. Sledila sva cesti in na križišču najprej zavila na desno. Naletela sva na delavce, ki so nama povedali, da naj peljeva raje po levem kraku. Ta da naju bo privedel do cilja. Ubogala sva ter se odpeljala še dokaj daleč, spotoma pa oprezala za Stegovnikom. Zdelo se nama je, da je greben najine gore že kar blizu, zato sva avto pustila ob cesti, še preden se ta konča. Potem smo z Zvonetovim psom Princem kar po svoje odrinili navkreber.

V mahu in na ilovnatih tleh sva sledila jelenove parklje, vsepovsod je bilo polno iztrebkov teh lepih živali. Princ je tu in tam malo povohal, zastrigel z ušesi, vendar je ubogal gospodarja in si ni privoščil nobene pustolovščine. Kmalu sva bila na prevalu s polomljeno lestvijo, ki drži prek stare, že pošteno načete žične ograje. Zdelal jo je zob časa.

Tu sva naletela na markacije, prihajale so z jezerske strani, naglo sva pridobivala na višini, saj se greben sprva kar strmo zažene navzgor, do vršnega predela, ki se pa potem vleče kot kurja črevo, čeprav je hoja prijetna in so razgledi obetajoči. Preplašili smo starega gamsa, samotarja, ki je naglo odvihral in izginil po svojih poteh. Princ je sicer strmel za njim, bil pa je poslušen in ni naredil niti koraka za beguncem. Potem smo bili že kmalu na vrhu, kjer smo si privoščili izdaten počitek. Na vrsti je bilo spet razgledovanje in razglabljanje o vsem mogočem.

Močno me je imelo, da bi videl, kako je kaj z obiskom, saj je Stegovnik v predelu, ki ga planinci skoro ne poznajo. Spominska knjiga to v resnici potrjuje. Gostje so večidel tisti, ki jim gre za značko »Kranjski vrhovi«. Vmes je še nekaj zanesenjakov, ki menijo, da jim ne sme uiti noben vrh, če le nanj drži pot. Podpisi so to potrdili, med znanci sva našla tudi predsednika Planinske zveze Slovenije, Tomaža Banovca, ki je bil tamkaj nekaj pred nama z vso družino. Sicer pa menim, da v povodje Stegovnika, Bistrice in Košutnika zahajajo največ domačini pa še ti bolj po raznovrstnih opravkih kot zavoljo planinske vneme.

Nič čudnega!

Odličen les, lepo raščene smreke in jelke vabijo gozdarje in drvarje, polni gozdovi jelenov, srnjadi in druge divjačine pa zeleno bratovščino. Više na Košuti je na pretek gamsov, na redke čase pa zaide v te kraje celo medved, po katerem ima ime hrib pod Bukovcem. Pred kakimi dvajsetimi leti je zverina stikala med odpadki pred barako, v kateri so bili nastanjeni gozdni delavci v Podstoržiču in jih nemalo preplašila, čeprav jim ni storila nič hudega.

Stegovnik s poti proti Medvodju
Foto P. Šegula

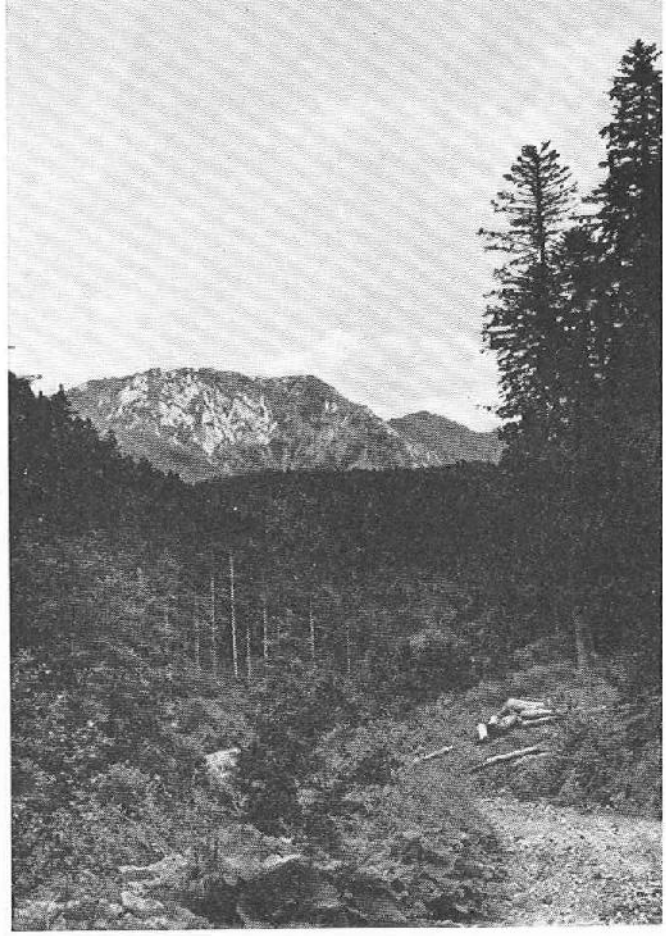

Nekdaj so bile v teh krajih velike, živahne planine, o katerih dandanes pričajo samo še imena. Poleti se tu pase nekaj goveje živine in konj na pašnikih v Dolgih njivah pod Košutnikovim Turnom, sicer pa je vse kot izumrlo. Nič bolje ni na avstrijski strani. Časi so pač taki, da s preprosto rejo živine kmet ne more obstajati in preživeti.

Končno je tu še nekaj graničarjev, ki poskrbe, da so meje varne in da planincem ni pretirano dolgčas. Kdor nima v redu papirjev, si lahko obeta kaj močna doživetja!

V časih pred zadnjo vojno in do osvoboditve je tod gospodaril baron Born, lastnik gradu v Jelendolu, nekdanjem Putrhofu in večine sveta, ki se kaže obiskovalcu na vrhu Stegovnika. Imel je kar lepo imetje; bil je kralj v malem, hodil po svetu, užival v lovu, prekupčeval z lesom, lazil po teh zapuščenih gorah ter bolj ali manj vplivno krojil usodo prebivalcev od Medvodja do Doline in še naprej. Čas pa je seveda prinesel svoje; življenje, ki se je dolga leta odvijalo v napol fevdalnem stilu, se je izteklo in nepreklicno preminilo. Ne bo ga več nazaj!

Na staro gospostvo še najbolj spominja planinca, ki lazi po teh krajih in gorah, dokaj visoka žična ograja, ki je branila veliki divjadi prehajanje v tuja lovska območja. Kot nekak mali kitajski zid se je vlekla skoz gozdove in po grebenih. Spominjam se je s Storžiča, Baševljskega vrha in Malega Grintovca, kjer se je povzpela tja do višine 1750 metrov in čez. Marsikje je že povsem izginila, ponekod obstajajo samo še zarjaveli konci žice in sprhneli macesnovi koli, ponekod pa so jo lovci celo spet obnovili. Kakorkoli že, spominja nas na stare dni, ko je bilo delo preprostega človeka strahovito poceni; skoro zastonj so revni dninarji kopali jame, tovorili in napenjali debelo, težko, pocinkano žico. V časih stiske in pomanjkanja dela so bili veseli, če so zaslužili kakšen dinar . . .

Ogledovala sva se po okoliških gorah, na vrsto je spet prišel fotoaparat. Pomagal nama je daljnogled, s katerim sva opazovala bele travnike blizu Dola. Pokrival jih je lističast srež, porojen iz nočne sopare iz Zabukovškega potoka in nizke temperature, ki se je spustila pod ledišče.

Storžič s Fevče
Foto P. Šegula

Mikala naju je bližnja Fevča, visoka skoro toliko kot sam Stegovnik. Ugibala sva, kako neki bi se nama krajina pokazala z Bukovca. Čas pa nam tistega dne ni več dopuščal kakih posebnih podvigov in rekla sva si, da lahko kaj ostane še za drugič. Da bi pa ne ostala praznih rok, sva se malce sprehodila po dolgem grebenu in oprezala za možnostmi pristopa z javorniške strani ali od kod drugod.

Nekateri znaki in nekakšna stezica na jugozahodnem robu kažejo, da se tam najbrž vzpenjajo na goro lovci. Sam zahodni bok gore pa je pravzaprav ena sama stena z gladkimi platmi, previsi, z žlebovi, v katerih že majhen kamen povzroči zajetne kamnite plazove, obsežnimi tratami in zaplatami ruševja, tudi s posamenzimi drevesi — smrekami in macesni.

Na vzhodni strani so razmere navidez krotkejše, v resnici pa nič lažje. Pobočja so strašno strma, skoro navpična, skala krušljiva in skrotasta. Strmina je preprežena z gladkimi travnatimi vesinami, skoki ter v spodnjem delu z razsežnimi melišči.

Videti je, da z lahkim in varnim pristopom za širšo planinsko srenjo ni nič. Če bi tu hoteli potegniti stezo, bi jo morali pošteno zavarovati. Tako torej planincu ne ostane drugega kot stezica od severovzhoda . . .

Sestopila sva tam, koder sva prišla; pod prevalom sva nekaj časa sledila zanikrni stezi in spotoma na zaplatah mahu našla lepe kristale sreža. Niže, že blizu ceste, je nad površino tal lebdela ostro in neprijetno dišeča plavkasta meglica, znak, da so tu pred kratkim pokale mine. Hrup sva nekako preslišala, saj na gozdnih cestah vedno kaj poka, sedaj pa nama je prišlo na misel, kaj bi se zgodilo, če bi se vračala ob nepravem času in se zapodila čez minirana tla takrat, ko so delavci aktivirali mine. V tej samoti pač najbrž ne pričakujejo, da bo ravno sem prišlo dvoje turistov . . . Z avtom sva se vračala pod Konjščico; gozdna cesta je speljana po krasnem svetu in se izteka na cesto, ki drži iz Loma v Tržič. Naravnih lepot je na pretek, ogledati pa si jih bo treba peš.

Kakor sva bila z izletom zadovoljna, naju je motilo to, da sva se morala toliko voziti in da sva razmeroma malo hodila. Zahotelo se mi je, da bi spoznal še pristop od Kanonirja in še istega dne sva se domenila z Dominikom, dolgoletnim prijateljem in potepuhom, ki je obredel že vse najlepše štiritisočake Evrope, da naslednjega dne odrineva na pot . . .

Fevča

Bila sva zgodnja. Ob sotočju Reke, ki prihaja izpod Storžiča, ter Zabukovškega potoka sva zavila na desno in mimo Dola še nekaj časa vozila po novi gozdni cesti. Travnike je na debelo pokrival srež, bili so videti, kot da so zasneženi.

Vožnje nama je bilo kljub grobi makadamski cesti kmalu dovolj, zato sva pustila vozilo na izogibališču, ob izteku neke grape. Vzela sva pot pod noge in še nekaj časa kresala po cesti. Kmalu sva naletela na delavce, potem pa so markacije pokazale v gozd in pustile cesto ob strani. Zavila sva na stezo ter se zložno vzpenjala navzgor.

Spet mi je prišel na misel Baldo, ki mi je žalostno pripovedoval, kako gozdne ceste neusmiljeno uničujejo dobre, stare steze. Res, dela se dosti nepotrebne škode, ko mehanizacija prodira vse globlje v doslej nedotaknjene skrite kotičke, do nedavnega dostopne le planincem in ljudem, ki žive v naravi. Kmalu sva bila na Močenskem sedlu. Lepo speljana steza naju je v kratkem privedla do prevala »Pri lojtri«, kjer sva prejšnjega dne prišla z Zvonetom iz Medvodja.

Ni poteklo pol ure, ko sva bila na vrhu. In tu sva soglasno ugotovila, da si ta dan privoščiva še Fevčo in Bukovec. Kazalo je, da ne bo težav, treba je le slediti grebenu, po katerem je napeta tudi žična ograja, sem in tja pa naleti človek tudi še na ostanke nekdanje stezice.

Fevča je vrh, visok 1614 metrov. Je samostojna in izrazita vzpetina v grebenu, ki se spusti od Stegovnika ter se nadaljuje do Zgornjega Ruša in Spodnjega Ruša. Slednji že strmo pada v dolino, v Komatevro. Tam nekje je bila v zadnji vojni partizanska bolnišnica Krtina.

Vrh Fevče je gol, porasel s travo, iz katere štrle posamezne skale. Še tik pod vrhom je drevje, smreke in nekaj dotrajanih viharnikov, ki nekoliko ovirajo razgled, ki pa je kljub temu neverjetno razkošen in lep. S peči, kakih dvajset metrov niže, je Stegovnik videti zelo ozek, prav koničast in strm ter vzbuja vse drugačne občutke, kot če ga gledamo pravokotno na greben. Na Fevči povsem izgubi svoj plečati videz in postane na moč eleganten.

Čudovit je pogled proti Košuti. Zavoljo gostega letalskega prometa je bilo vse nebo prepredeno z belimi lisami, ki so močno pestrile pogled.

V svoji lepoti se s Fevče kažejo Julijske Alpe, do katerih se pogled prebije mimo smrek in viharnikov, ki kot dragocen naravni okvir obrobljajo vzvišeno podobo. Pred Julijci so drug pred drugim povprek nanizani grebeni nižjih gora, v kotlinah med njimi pa se belijo jesenske meglice. Nebo so ponekod pokrivali oblaki, ki so obetali spremembo vremena.

Izza bližnjega Virnikovega Grintovca se pno v nebo Pristovški Storžič, Olševa, prav zadaj se kaže Peca in še nešteti drugi vrhovi.

Na zahodnem obzorju se ponuja očem kopasta Dobrča s plešo na temenu, sicer pa na debelo porasla s temnimi smrekovimi gozdovi. Prek zmerno razgibanega gozdnatega grebena se povezuje s plečatim Stolom in Vrtačo.

Zmeren vetrc maje usahle, suhe trave, ki opozarjajo, da bo leto skoro minilo in da kmalu pride čas, ko bo gore in doline zagrnila bela odeja. Narava si bo odpočila in si prek dolge zime nabrala moči za novo življenje v prihodnjem letu.

Vesela sva bila teh razgledov in pa tega, da sva se opogumila za potep po lastni izbiri, ki nama je bogato povrnil vse napore. Našla sva razgledišče, ki si ga velja zapomniti in ga bom prav gotovo še obiskal, če bo tako dopustilo zdravje in razmere.

S Fevče sva najprej po nekaki stezici sestopala globoko navzdol proti Zgornjemu Rušu. Vendar nisva šla vse do škrbine v grebenu, marveč sva že prej zavila na desno ter se usmerila proti Močenskemu sedlu, ki sva ga pred seboj bolj slutila, kot videla.

Sestopala sva po vražje strmi hosti, brez palic bi bila strmini le težko kos. V hosti je na gladkih tleh drselo, da so se pošteno razboleli gležnji, še preden sva prekobalila najbolj strme vesine. Potem sva se znašla na zložno spuščajočem se hrbtu, na debelo pokritem s smrekovimi iglicami in poraščenem z gostim nasadom mladih smrek, ki druga drugo ovirajo v rasti, da je marsikatera med njimi že suha in brez življenja.

Imela sva srečo, saj naju je hrbet privedel ravno na sedlo, odkoder sva se nemudoma začela vzpenjati proti Bukovcu.

Julijske Alpe s Triglavom s Favče
Foto P. Šegula

Bukovec

Stezica na Bukovec je deloma neopazna, po robu pa se tudi tu vleče žična ograja, ki pa je ponekod že povsem uničena, da se čevelj pogosto zaplete ob zarjavele žice.

Nekje na dnu silno strmega gozda na najini levici so blejale ovce, slišati je bilo tudi kak nedoločen glas s kmetij v dolini komaj porojene Kokre.

Kmalu sva prišla iz gozda; zašla sva v gosto travo, ki je pričala, da so bile tamkaj pred časom v gosteh ovce. Še malo in bila sva na Bukovcu, 1506 metrov visoko.

Razgled je tu posebno zanimiv, če pogledaš proti Virnikovemu Grintovcu. Globoko v dolini je Močnikova domačija, nasproti njej, onkraj Kokre, kmetija Spodnji Virnik. Nekoliko više spet velika domačija. Nekaj kmetov je še niže ob cesti, ki pripelje s Spodnjega Jezerskega. Gozdne ceste so te osamele kmetije nekoliko približale dolinam kljub temu pa so še dovolj daleč od močneje naseljenih krajev, da lahko žive v miru skoro tako, kot je bilo pred stoletji.

Virnikov Grintovec je bil ves lep in prazničen, med smrekami so rdeče in rumeno v jesenskih barvah goreli nešteti macesni. Z vrha se spuščajo med belimi skalami in prepadi ozke grape in strme drče ter se belijo melišča.

Dolina mi je ostala v spominu, odkar sva tam s prijateljem Vladom, botanikom, romala proti Košutnikovemu turnu. Bilo je sila zanimivo; pot nama je bila neznana, zaradi mojašev človek ni dobil pravega nasveta pri nobeni hiši, čeprav tam žive ljudje, ki poznajo vsako ped zemlje.

Blizu Komatevre nama je neki motorizirani vojak dal napačne podatke, zavoljo katerih sva kot dva koštruna lazila navzgor in navzdol po peklensko strmih gričih. Bala sva se, da bi zašla prek državne meje, pa sva se nekaj časa po neumnem držala preveč na levo, da sva potem morala spet siliti navzgor. Končno sva se proti večeru znašla na stezi med Pečovnikom in Plešivcem.

Stol in Košuta s Fevče
Foto P. Šegula

Tu naju je srečala patrulja graničarjev in si naju temeljito ogledala. Kot dva ujeta razbojnika sva stala na stezi; na bokih Košute je rožnato umiral dan, na nebu so se prižigale svetle zvezdice, pihljal je osvežilen vetrc, v naju pa so bile uperjene kar tri težke brzostrelke in nič kaj preveč navdušeno sva dvigala roki.
Počasi in ne brez jeze in zmerjanja se je zadeva uredila in razjasnila; ko se je pokazalo da sva državljana, kot se spodobi, ne pa kaka mejaša uhajača ali nepridiprava prihajača, smo se v miru in prijazno razšli. Midva sva bila že krepko zdelana in imelo naju je, da bi prespala kar pod eno izmed neštetih smrek, saj je bilo tisti čas še toplo, poletje se še ni povsem izteklo. Vendar je zmagala želja, da prenočiva v planšariji na Dolgih njivah, ki sva jo po nekaj krepkih padcih in primerno opraskana dosegla čez kako urico. Dali so nama zavetje v senu na podstrešju, kjer sva trdno zaspala kljub senenemu prahu in drobirju, ki je silil za vrat in naju grizel po vsem telesu kot tisoč uši.
Globoko v noči pa naju je kljub vsemu prebudila silovita nevihta. Pokalo, treskalo je, kot da se podira svet. Zdržema je trepetala belovijoličasta svetloba nad gozdovi, visoka debla in veje so se vila in gibala v pišu razjarjenih zračnih tokov, tudi ob sodnem dnevu ne more biti huje!
Bila sva presneto zadovoljna, da nisva ostala na prostem. Povodenj bi naju nedvomno obdelala bolj, kot bi bilo zdravo in prav...
Zgodbe, ki sem jo pripovedoval Dominiku je bilo konec, konec tudi najinega vzpona, ki ga je bilo treba še zašpiliti s sestopom. Nad nama so še vedno peli reaktivci, ki so v plavo nebo risali dolge, nakodrane repe, midva pa sva si izbrala široko gozdnato grapo ter se spustila naravnost navzdol, v upanju, da bova prišla na cesto tam, kjer je treba.
Bilo je kar šeststo metrov nenehnega spuščanja, grapa je postajala vse ožja in teže prehodna, zaraščena in polna velikih skal. Že sva mislila, da bova imela še kake težave, ko je Dominik nenadno z nevernim glasom vzkliknil: »Avto!«
Neznana sreča naju je napotila natanko tja, kamor je bilo treba. Bila sva pri jeklenem konjičku, dogodivščin je bilo za nekaj časa konec...

NA STANOVŠČAK IN V CEROVEC

ERNA MEŠKO

Stanovščak se dviga le nekaj nad 300 m v nadmorsko višino; to je »vinski breg«, ki se razprostira zahodno od železniške proge Ivanjkovci—Ljutomer.
Več stokrat sem prehodila ta svet, ker je tod držala pot v naše gorice, ki smo jih nekoč imeli v Litmerku. A to je boleč spomin na srečne trenutke. Zato se mi od časa do časa stoži po tej vinogradniški idili in tedaj se kar hitro odločim in grem na Stanovščak, da vidim Litmerk od bliže... Navadno grem ob slabem vremenu, ker manj zamudim in tudi prijatelji, ki jih spotoma obiščem, imajo tedaj več časa za pomenek. Človek je družabno bitje in nujno je, da tu in tam prevetri svoje misli in uteši hrepenenje. Tako pomagamo drug drugemu živeti. Tokrat pa sem šla ob prelepem, sončnem, jesenskem popoldnevu.
Pot me je vodila skozi »špalir« kopic iz koruznice po travnikih in med njivami, skozi bukov gozd, ki se je pretkan s sončnimi žarki prijazno smehljal v zlatih jesenskih barvah, na vrhu ob njem pa je sveže dihal mlad macesnov nasad, nekaj najlepšega med gozdovi. Macesen mi je že od otroštva najljubše drevo.
Prispela sem na sleme in desno zagledala visoki Runeč, pod njim pa dolino Stanovno. Tu so proti koncu druge svetovne vojne stanovnenski kmetje skrivali svoje konje, da jih Nemci niso mogli mobilizirati. Slekli so dva nemška vojaka in v te uniforme oblekli dva svoja človeka, ju postavili na stražo pred vhodom v skrivališče, ki je bilo v gozdu Globočina. 14 dni so bili skriti tam in posrečilo se jim je očuvati vse konje. Proti jugu v ozadju se dviga Ivanjščica, ob njej pa Donačka gora, ki je z naših strani videti kot pravi ognjenik, tako izrazito obliko ima. Šla sem po vrhu dalje med mnogimi starinskimi hišami, hišicami in kletmi, ki so pestovale lepo negovane vinograde na obeh straneh griča in se ustavila ob Petovarjevi zidanici. Zvesti psiček je naznanil moj prihod in že sta me pozdravila Vlasta in Ciril, ki tukaj domujeta. Povabila sta me, da sedem z njima za mizo, ki je nameščena na lepi ploščadi pred vinogradom. Marsikateri vinogradniški strokovnjak se je že začudil, da nimajo zasajene trte vse do hiše, kot je

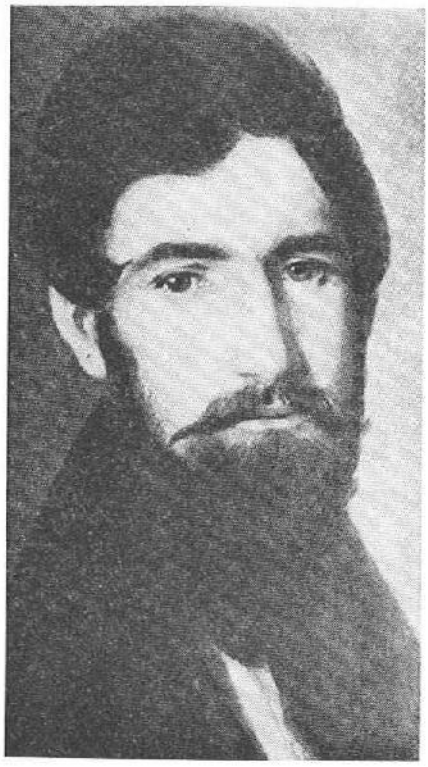

Stanko Vraz

običaj. A Petovarjevi imajo tudi vnuke, ki imajo tu svoj peskovnik, gugalnico, predvsem pa mehko trato, kjer se lahko po mili volji nadirkajo. Imajo tudi vedno dosti obiskovalcev, ki se razvesele takega prostora, da se popotnik lahko spočije, nadiha svežega zraka in odžeja lepote željne oči, pa tudi slovenski gostoljubnosti se niso izneverili. Razgled od tu je čudovit. Do koder seže oko, sami vinogradi. Stotine hektarjev, zasajenih z žlahtno trto, se razprostira po zelenih pobočjih, ki se ob tem času že prelivajo v tople jesenske barve. Vso to zemljo so nekoč trikrat na leto prekopale žuljave roke marljivega slovenskega človeka. Pa ne samo kop, še mnogo drugih zahtevnih del je treba opraviti v potu svojega obraza. Zlasti je težavno škropljenje, ko je treba s težko škropilnico na ramenih tisočkrat prehoditi strmi svet med vrstami in se ni moč izogniti strupenim hlapom škropiva. A nujno se je boriti proti mnogim sovražnikom trte, predvsem proti peronospori, pepelu in rdečemu pajku. Ko začnemo škropiti, moramo škropiti vsak teden tudi do devetkrat v zaporedju ali celo več. V novejšem času preusmerjajo obnovo na terase, kar omogoča delo s stroji.

Kot sem že prej omenila, je razgled od tu izredno lep. Proti jugu se mogočno, a obenem leno razliva Drava, ki poganja varaždinsko elektrarno, v ozadju se beli 600 m visoki Kalnik, desno vidimo Ivanjščico, Ravno goro, Donačko goro, Haloze, Boč, Konjiško goro, levo od nje, čisto v zadju, v nebo kipeče Savinjske Alpe. Na zahodu zeleno Pohorje, Koroške Alpe, Kozjak, pred njim Slovenske gorice. Tik pred nami se dviga Prleški Triglav — Litmerk. Povsod vidimo peščenec, lapor, siv in rumen pesek, bel droben prod. Slovenske gorice so usedlina pradavnega Panonskega morja, ki se je razlilo med Alpami in Karpati. Vsi vinorodni vrhovi še vedno kažejo valovanje morja, ki je to zemljo napravilo in v tej peščeni prsti zdaj rodijo trte že od nekdaj izredna vina.

Pa se zasučimo proti vzhodu. Kakor na silnih valovih morja, se bleste po mnogih gričih, med katerimi so najbolj znani: Jeruzalem, prelepe Svétinje, Kog, Kajžar, Vinski vrh in Hum, bele hišice nekdanjih viničarjev, med njimi pa bahasto izstopajo mogočni zidi (zidanice) nekdanjih plemičev npr. Abtov, Sigmundov, Inkov zid, Maleg, Temnar. Po slemenih rastejo kot naravni strelovodi mnogi topoli, ki jim tukaj pravimo palme. Če se zazremo v daljavo, vidimo Medjimurje, na levo Prekmurje, na severu gričevje ob avstrijski meji, pred njo pa ljubko, z vinsko trto obraščeno Kápelo, ki jo je zaradi lepe cerkve na vrhu videti daleč, daleč naokoli. Oko se ne more ločiti od te lepote, ki jo zaznava pred seboj okrog in okrog. Čas hiti, treba se je posloviti, da me ne ujame noč. Še enkrat se ozrem po lepi pokrajini in pogled se mi ustavi na Cerovcu, kjer se beli rojstna hiša pesnika in pisatelja Stanka Vraza (1810—1851). Takoj sklenem, da pojdem ob prvi priložnosti na Cerovec.

S toplim stiskom rok in prepričljivim »na svidenje« se ločim od dragih mi prijateljev in se vračam po drugi strani proti Ivanjkovcem. Grem po vrhu dalje kot po kaki predmestni ulici. Ne vem, ali pri gradnji vikendov nimajo urbanisti nobene besede? Škoda. Moti me namreč, da se je med zanimive stare klučaje (male, iz blata in brun zbite kleti) in preproste, nekatere še s slamo krite hišice, natrpalo toliko »novogradenj«, da imajo komaj prostor in res kazijo videz sicer tako zanimive in privlačne krajine. V takem razmišljanju pridem do križišča. Na desno teče cesta po vinorodni Strezetini, na levo pa asfaltirana vinska v Ivanjkovce. Spustim se med lepimi sadnimi plantažami v dolino.

Sonce je že davno zašlo in luči so se prižigale, ko sem za lep popoldan bogatejša zavila proti domu.

* * *

Cerovec. Prvič sem zvedela zanj pred 60 leti, ko smo učenci Osnovne šole na Humu šli na izlet k Svétinjam. Od tam nam je nepozabni nadučitelj Anton Porekar pokazal z roko in rekel: »Otroci, poglejte proti severu. Tam vidite na hribu tri visoke palme (topole), ki so obstrižene v obliki križa. Tam poleg stoji rojstna hiša našega pesnika in pisatelja Stanka Vraza.« To je povedal s takim ponosom, da so tudi naše otroške glavice takoj dojele, da je Vraz moral biti zelo pomemben človek. In potem smo brali v čitanki njegove pesmi.

Čas hiti, tudi šolske klopi se praznijo, otroci odraščajo. Marsikaj se pozabi, kar smo se v šoli učili, so pa tudi dogodki, ki jih ni mogoče pozabiti nikoli. Tako je tudi v moji zavesti ostala vedno živa slika: Pogled na Cerovec in spomin na Stanka Vraza.

Kadarkoli sem se mudila na kakem vrhu v Slovenskih goricah, sem z očmi poiskala Kápelo, ta je vidna od vsepovsod, potem Jeruzalem in v njegovi neposredni bližini Cerovec. Cerovec se razprostira po treh grebenih, ki so vsi obrasli z vinsko trto. Najbližje je priti nanj iz Žerovinec, skoraj bolj zanimiva pa je pot iz Ivanjkovec. Tu se pri trgovini povzpneš skozi prijeten bukov gozd in kmalu si na dokaj dobri cesti, ki se vije po slemenu med samimi lepo negovanimi vinogradi in mnogimi domačijami in počitniškimi hišicami vse do Cerovca, kjer stoji ponosna enonadstropna hiša — rojstni dom pesnika Vraza, Prešernovega sodobnika. Tu je bil rojen dne 30. 6. 1810 in umrl za sušico 24. 5. 1851. V prvem nadstropju je prostrana spominska soba, kjer je v vitrinah

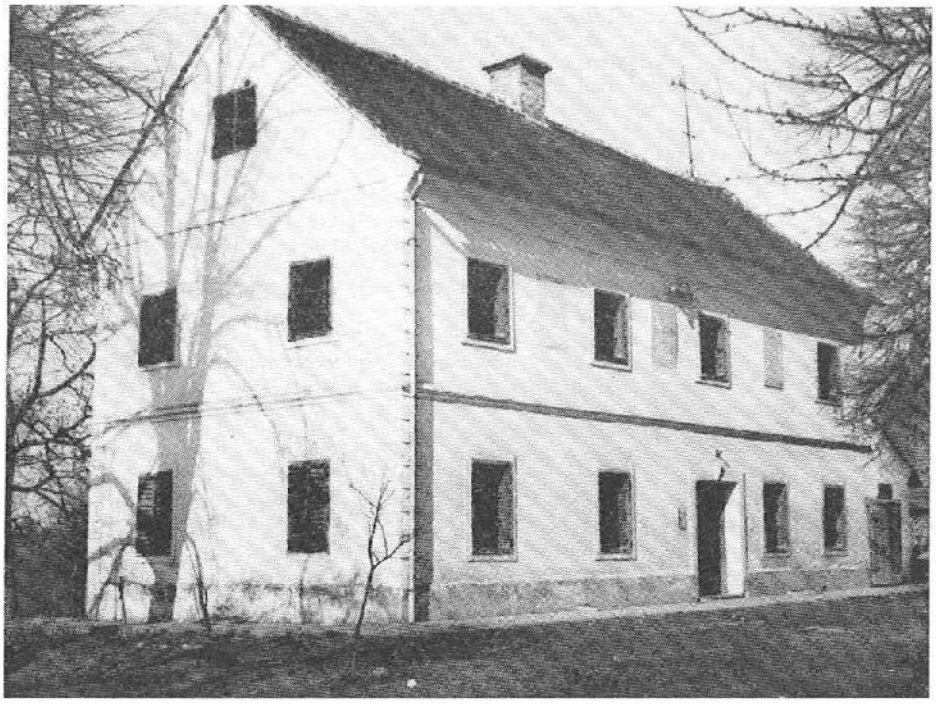

Rojstni dom Stanka Vraza v Cerovcu

razstavljeno Vrazovo literarno in politično delo. Prešeren ga je imenoval »uskoka«, ker je svoje življenje posvetil večinoma Hrvaški. Bil je tajnik Ilirske matice v Zagrebu. Latinske šole je dokončal v Mariboru, modroslovje v Grazu in leta 1838 odšel v Zagreb med ilirce. Za njegove dobe so bili v Gradcu izborni mladi Slovenci: Murko, Miklošič, Oroslav Caf, Jakob Košar in Davorin Trstenjak. Skupno so se vnemali za slovensko stvar.

Ker Vraz kot pisatelj in pesnik med Slovenci ni imel eksistence, je odšel v Zagreb, da je vsaj toliko zaslužil, da se je preživel. Hrvati ga imajo za svojega največjega lirika v prvi polovici 19. stoletja. Je pa tudi za Slovence zelo pomemben. Mnogo se je trudil z utrjevanjem slovanske zavesti. Slovenski visokošolci so med počitnicami prirejali družabna srečanja in tako prenašali narodno čustvo na podeželje. Narodno zavedni J. Košir je ostajal na Vrazovi domačiji po 14 dni, potem pa je Vraz vrnil obisk in z njim je prišla četa graških slovenskih študentov v Slaptince h Košarju (tako navaja prof. Vrbnjak v brošuri »Prvi slovenski tabor v Ljutomeru«). Vraz je izredno ljubil svoj domači kraj in hrepenel po njem. V svojih znamenitih poezijah, ki jih je zbral 1840. leta in jih izdal pod naslovom »Djulabije«, nas vodi Vraz v naš Jeruzalem in v pesnitvi »Babji klanec« navaja imena junaških žensk, ki so se tod leta 1704 borile proti Krucom in jih do zadnjega porazile, medtem ko so možje morali braniti Dunaj pred Turki. Kraj, kjer se je ta bitka odvijala, so imenovali »Babji klanec«. Razkazuje nam lepoto gora in ravnin rekoč: »Slep bi moral biti, kogar ne bi očarili ti kraji, in brez srca bi moral biti, komur se ne bi priljubil ta narod. Kdor ni slišal, kako tod govori Slovenka — poje Vraz — ta ne ve, kako se nebeški angel z ljudmi pogovarja.« Vzkliknil je: »Bog je zato ustvaril te krasne kraje Slovencu, da bi mu vrnil izgubljeni raj.«

Mislim, da so ti srčni izlivi velikega pesnika najlepši dokaz, kako lepo je tukaj. Ob vsakem letnem času so ti kraji zanimivi. Je že res, da so si hribčki Slovenskih goric podobni, a vsak ima svojo privlačnost, vsak svojo zgodovino in tako so razvrščeni, da drugega ne zakriva. Zato se nam iz slehernega nudi čudovit razgled. In še nekaj jih istoveti. Povsod srečuješ prijazne, vesele ljudi, ki te kaj radi povabijo v svojo pivnico rekoč: »Prite notri, ke te kušali, kakšega smo pridelali!«

Naj bo ta skromen zapis v počastitev 170-letnice rojstva Stanka Vraza, ki je bil tu rojen in je tako ljubeče opeval ta kraj. Ne podcenjujmo ga.

NOČI IN DNEVI

ANDREJ ŠTREMFELJ

Iz avtomobila smo stopili v srebrno nočno pokrajino. Táko je napravila mesečina, ki se je razlila po vsej okolici. Mraz, ki nas je sprejel, se je prilepil na vse, kar nam ni uspelo pokriti s toplo obleko. Po ozki kolesnici hodimo kot vrvohodci. Sneg škripljo pod nogami. Nahrbtnikov v začetku sploh ne čutimo. Kmalu pa so vse težji. Kot da bi jim nevidna roka neprestano dodajala svinca. Vse je tiho. Tišina, ki bi človeka, vajenega mestnega hrušča, motila.

Smreke so posute s svežim snegom. Kristali se bleščijo v mesečini. Nov sneg sega do gležnjev. Tako je nežen, da ga pri hoji skoraj ne čutimo. Zaradi tega novega snega smo zgrešili gaz. Udira se nam čez kolena.

Zvezde počasi izginjajo. Umikajo se bližajočemu dnevu. Vrhovi nad dolino dobivajo svoje značilne oblike. Brž ko se ustavimo, se že tresemo zaradi mraza. Preden nam uspe fotografirati steno, se nam zanohta. Hoja nas spet ogreje. Nekaj kletvic na račun snega, ki se predira.

Vsebina nahrbtnikov se kopiči na snežni polici. Golo telo nekaj trenutkov trepeta v mrazu. Prsti se prijemljejo na kovino. Napol zmrznjene pomaranče se odtajajo šele v naših želodcih. Vse je tako mrzlo. Še prvi klin, ki gre v skalo, ima hladen zven. Telo je zaradi tega mraza okorno. Poleg tega pa še vsa ta krama. In nahrbtnik. Počasi se prebijemo prek zasnežene stene.

Južna pobočja pa so tako topla. Vsa so obsijana s soncem. Še dolga dolina, ki nas je pripeljala pod steno, je topla. Po njej se igrajo sončni žarki.

Dan kar prehitro ugaša. Raztreseni smo po steni daleč narazen. Vesel sem. Tako velikega prostora za bivak še nisem imel. Nenavezan se lahko sprehajam po njem, kot doma v spalnici. Vrv se je napela. Peter prihaja. Z njim pa zvezde, noč, mraz... Ne! Mraz je z nočjo kar izginil. Zdaj nas greje gorilnik. Grejeta nas juha in čaj. Grejejo nas tisoči puhastih peres. Nekoč so bili last nekoga drugega in so ga greli. Varno, v zavetju velikanskih previsov pričakujemo nov dan.

Prišel je iznenada. Z njim pa večni popotnik — veter. Ta je v steni prebudil številne potočke. Včasih se združujejo v potoke, v reke. Mrzel »prah« najde pot skozi najmanjše odprtine v naši obleki.

Težko je. Stena tišči navzven. Pomaga ji zajeten nahrbtnik. Proti obema pa se borijo majhni, premrli prsti. Že zdavnaj so postali neobčutljivi. Zarili so se v sneg. Tu so našli drobne oprimke. Prekleto! Mrzel curek ledenih kristalov zasuje dlan. Sneg se topi na goli koži. Dragocena moč pa vse prehitro uhaja. To ni igra enodejanka. Ta dejanja se ponavljajo. Med seboj so si močno podobna. Kar preveč jih je. Prsti pečejo, kot da si jih opekel s kropom.

Roka seže za pas po klin. Prsti se izgubijo v številnih šopih vponk in klinov. Čudno, kot da bi bili magnet. Klini in vponke se lepijo nanje. Z veliko težavo se roka otrese vseh vsiljivcev. Izbere si enega izmed tistih, ki ji je v tem trenutku najbolj potreben.

Hladen zven kovine ob kovino se razlega v mrzel dan.

Kljub mrazu telo izgublja tekočino. Sline je vse manj. Še pljuniti se ne da. Sicer pa imamo pomaranče! Toda Barbara se trudi zaman. Pomaranče so trde, kot da bi bile jeklene. Šele vroč čaj jih napravi užitne. Do vročega čaja pa je še nekaj raztežajev.

Snežni potoki me spravljajo v obup. Komaj si očistim meter stene, že ga znova zasujejo. Izkoriščati je treba kratke premore. Čez dan nam uspe sestaviti vozni red teh malih plaziščev.

Dan se prevesi v zadnjo tretjino. Privadili smo se na mrzle prhe. Tedaj pa te kot nalašč prenehajo. Ozračje se umiri, dan pa počasi ugaša.

»Potoki« so izginili, naš načrt pa je padel v vodo. Stene noče in noče biti konec. Noč je legla nad pokrajino. Svetli krogi čelnih svetilk pa še kar naprej begajo po steni. Vse je tako nenavadno gladko. Le s skrajnimi napori se pomikam navzgor, v temo. V teh trenutkih sem zasovražil zimo. Zasovražil sem sneg, led in mraz. Zasovražil sem kratek dan in dolgo noč. Toda samo za trenutek. Že v naslednjem hipu sem vesel. Premagal sem še en del pošastno gladke stene.

Zvezde so izginile. Ni jih prepodil dan. Zakrili so jih oblaki. Redke snežinke postajajo vse gostejše. V mislih si predstavljam jutro. Vsepovsod megla in sveža belina. Okoli stebrov zavija divji veter. Iz sanj me prebudijo zvezde. Oblaki so se razblinili.

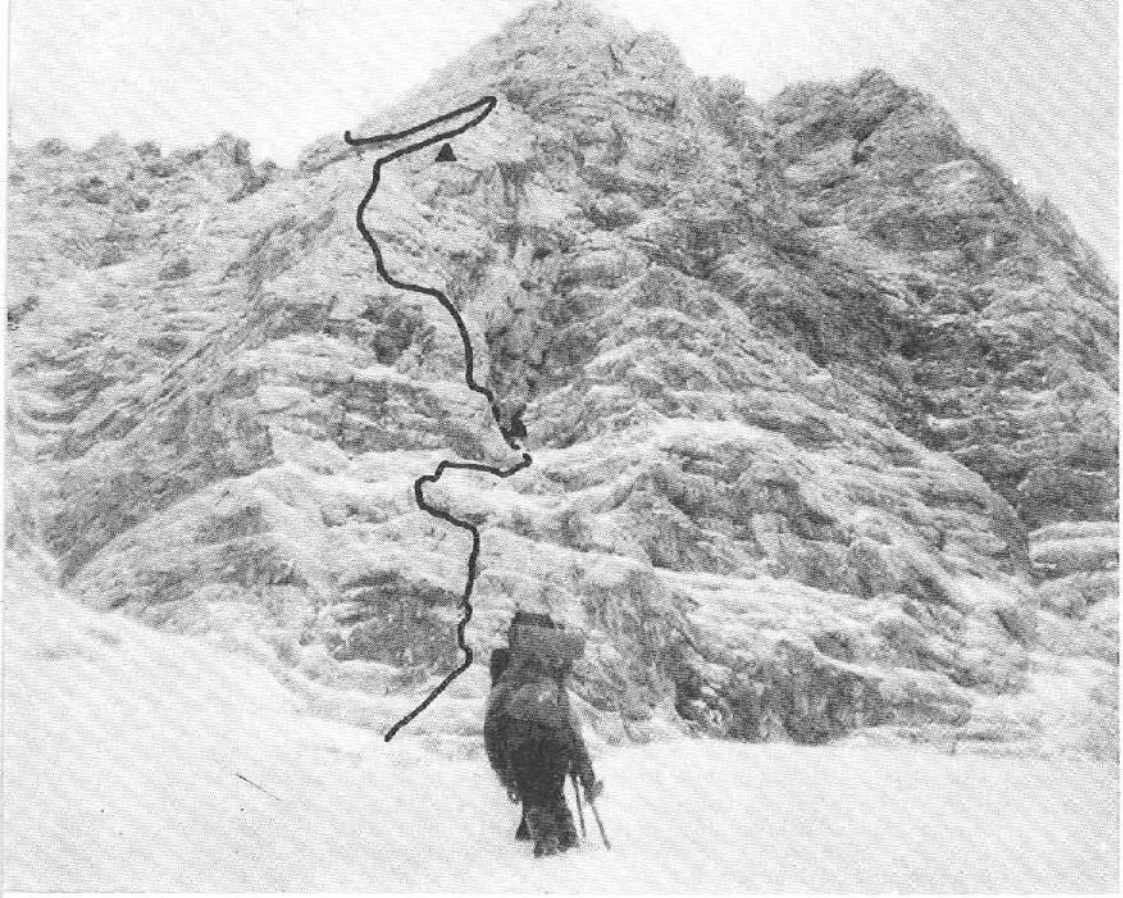

Veliki Draški vrh, skrajni levi steber; ▲ mesto bivakov Foto A. Štremfelj

Gorilnik veselo brni. Skleda za skledo; čaj, juha, zdrob, čaj... Vse to izginja v naših nenasitnih želodcih. Minute pa se združujejo v ure. Smrčanje. Ure minevajo in naznanja se dan.

Zapuščamo široko polico. Ob vrvi iz prejšnjega večera se vzpenjamo proti razu. Megla se dviga iz dolin in nas zakriva. Nekaj časa traja, preden postanejo prsti spet uporabni. Utrujeni so. Koža je posneta na več mestih. Mraz je storil svoje. Blazinice pečejo ob vsakem dotiku. Vse kar je kovinskega se prijemlje na razmočeno kožo. Prste odtrgam stran. Koža na tem mestu še nekaj časa ostane bela. Na široki polici si lahko nataknemo rokavice.

Še štirideset metrov je do roba stene. Tu sva z Marijo poleti videla kozoroga. Plezala sva nenavezana. Zdaj pa je zima. Vse je zaledenelo. Led je pokrit s tanko plastjo novega snega. Klini nočejo v skalo. Dereze škrtajo zdaj po ledu, zdaj po skalah. Še en meter. Zagrabim se za velik skalnat rogelj. Prvi pošteni oprimek v zadnjem raztežaju.

Iz stene sem!

Za Barbaro in Petra napravim sidrišče na veje ruševja. Kar ne morem verjeti. Topli sončni žarki me nežno božajo. Potem pride Peter... Za njim pa še Barbara. Srečni smo. Sonce pa še naprej razmetava svojo moč.

Žareča krogla na obzorju je že zdavnaj izginila. Le široka rdeče rumena proga priča o njej. Nebo na zahodu prehaja v svetlo modro in postaja vedno temnejše. Ozračje na vrhu polni popolna tišina. Ljudje so se nekoč bali hrušča, kmalu pa jih bo strah tišine!

Opomba:

Sestavek zadeva prvo zimsko ponovitev skrajno levega stebra v Velikem Draškem Vrhu (V, V+; 400 m; 22 ur), ki so jo v dneh od 8.—10. januarja 1980 opravili Peter Markič, Barbara Perčič in Andrej Štremfelj, vsi člani AO Kranj. Vse tri dni so se dnevne temperature gibale od —10° do —15° C.

ZIMA V AVGUSTU

MARJETA SLAPNIK

Glej, že jutro se budi,
že zvezde spijo,
čas odhoda je prišel,
adijo!

Ja, tako nekako se mi zdi, sem slišala nekoč pesnika, ko je prepeval o veselem jutru. Nekako tako veselo je bilo tudi tisto zgodnje jutro, prijetno hladno in polno ptičjega petja, ko sem odhajala s prijateljem v gore; na povsem običajno turo do Okrešlja po vijugasti stezi do Turskega žleba, do vrha Turske gore, od tam pa naprej ali pa nazaj, kakor bo pač naneslo.

Ustavila sva se na mostu pod slapom Rinka. Pogledala sem v gore; vrh najinega današnjega cilja je bil že pozlačen; pozlatili so ga žarki jutranjega sonca. Ta zlatorumeni vtis tistega jutra pa ni trajal dolgo. Zakrili so ga oblaki, ko sva komaj potrkala na vrata koče na Okrešlju. Čaj nama je privezal dušo; potem pa sva jo ubirala po sledi v novem snegu proti Žlebu. Nekdo je že bil pred nama. Plezalci. Slišiva jih, kako si kličejo ...

V steni so, ledeni steni; pomislim za hip in strah me je, da bi se komu kaj ne pripetilo. Čisto tam spodaj na stezi, ki drži na Savinjsko sedlo, je pisana kolona gornikov. Glasni so. Gamsi s svojim naraščajem ne vedo, kam bi sredi tega nenavadnega hrupa. Zdi se mi, da nama čas neznansko hitro beži. Že sva v Žlebu. Poln je starega, zbitega snega, klini in vrvi so okrašeni z ledenimi svečami. Kako lepo za oko, kako neprijetno, ko primeš to lepoto tudi z rokami. Nataknila sem si rokavice, volnena kapa pa ni mogla pregnati strupenega mraza, ki je prihajal obenem z vetrom tam nekje z vrha. Za hip pomislim, da to najbrž ni avgust, da je to pomota, pa se spomnim na dolino ... Veter pa piha in dviga oblak suhega snega. Stene nad nama se počasi ogrevajo; ledene sveče s truščem padajo po skalovju in se drobe na tisoče koščkov, ki se izgubljajo v prhkem snegu okoli naju. Zaželela sem si, da bi bila čimprej tam gori, na soncu ...

Sunki vetra pa so vedno močnejši. Zaganjajo se v naju, kot da sva prestopila prag nečesa prepovedanega. Včasih se moram močno oprijeti skale ali prijatelja, da me ne odnese tja dol, na začetek. Pogledala sem proti izstopu iz Žrela. Srebrni srež in ivje se svetlikata v soncu. Tu pa je taka mrkoba. Kmalu sva tudi midva na robu. Žarki pronicajo skozi meglo in zlatijo planinsko cvetje, pokrito s puhastim snegom. Vesela sva, da sva zunaj. Od tu vrh ni daleč. Kmalu zagledava skrinjico. Zapiševa se v knjigo in ... Ja, kam pa zdaj? Nazaj, v tisto vetrovno sivo mrkobo? Odločiva se za Kamniško sedlo.

Megla nama je zagrnila lepoto in tako nisva mislila na nič drugega kot na sedlo. Da bi bila tam. Čimprej. Na sedlu naju je pozdravil dolinski direndaj! Komaj sva kupila čaj. Ven, sem si dopovedovala. Ven, čeprav je zunaj veter, ki ti nosi sneg v obraz. Na robu se zaganja v naju veter, kot da naju ne pusti v dolino. Sipa nama za vrat sneg, pljuska v obraz ledeni dež, spodnaša naju, midva pa se spuščava, mokra, premrzla ...

Taka sva prišla tudi do koče na Okrešlju, premražena, a vesela, saj sva minila pravkar čisto pravo zimo, táko januarsko — sredi poletja.

Zagledala sem se v nežne, komaj vzcvetele svišče. Bili so kot da jih je nekdo polil z voskom. V srežu in ivju so se lesketali v tisoč lučeh ... Šopki nageljnov pa so trudno povešali težke ledene cvetove ... Ob teh rožah sem še enkrat prehodila današnjo pot. Še enkrat sem bila v zasneženem Žlebu, kjer vise s klinov in vrvi ledene sveče.

Videla sem gamse, ki so hiteli iskat zavetja pred preveliklm hrupom. Kako čudno je vse to skupaj pa tako lepo in skrivnostno. Tam doli, čisto v dolini, sva si podala roki. Brez besed. Doživetja ne potrebujejo besed ...

Risal Vild

PESNIŠKI PREVISI

FRANCE VURNIK

Planinski Vestnik seveda ni glasilo, ki bi si zadajalo tudi nalogo, usmerjati ali celo vzgajati pesniško snovanje. Če pa se nekdo že odloči, da svoja doživetja s planinskih poti ali druge teme s planinskega področja izpove v pesniški obliki, mu vsekakor velja prisluhniti.

Pri presoji in izbiri teh pesmi in verzov tudi ne bomo preveč rigorozni, saj če bi vztrajali pri kriterijih in stilno izraznih poteh, ki jih ubira sodobno pesniško ustvarjanje, potem bi le s težavo dočakali verze in pesmi, ki bi jih z uredniško trdnostjo uvrstili v tole rubriko, naslovljeno s planinsko metaforiko: pesniški previsi. Pri tem seveda ni treba takoj pomisliti na vnaprejšnje podcenjevanje. Področje je pač občutljivo: resnično doživetje in plemenito čustvo kaj hitro lahko zdrsneta po previsu poenostavljanja, banalnosti.

Sicer pa naj bo s tem v zvezi dovolj načelnega razmišljanja. Poglejmo raje, kaj se je nabralo v miznici za rubriko Pesniški previsi. Avtorjem poslanih pesmi je urednik že odgovoril s spodbudno besedo, tu pa objavljamo izbor, ki z nekaj primeri kaže stilno izrazne poti, po katerih se giblje in vzpenja poezija s planinsko tematiko.

Tov. Ivan Eržen je poslal dve pesmi, Na Ledinah in Moj Storžič. Obe sta napisani v obliki in ritmu, ki ustrezata popevki. Njuna neposrednost se v prvem primeru dotika lepot gorskega sveta z nekaterimi detajli, v drugem pa izraža pesnik spoznanje, da mu gora pomeni zatočišče pred tegobami življenja, ko pravi:

V dolini naj ostane žalost siva.
V megli naj ljudska zloba se duši.
Na tvojem vrhu, tam kjer mir prebiva,
moj duh tam gori spet se umiri . . .

Sicer pa objavljamo v celoti pesem —

NA LEDINAH

Prelepe Kamniške gore
in njihove doline.
Vse bele kot neveste tam
počivajo Ledine.

Blešči se v soncu ledenik,
iskrijo se smučine.
V poletnem soncu tja na sneg
nas vabijo Ledine.

Družina gamsov dol z melišč
ozira se zvedavo,
a na grebenu tam stražar
ponosno zre v daljavo.

Obir, koroški sosed naš —
pozdravljen bodi. Srečno!
A tvoja zemlja in ljudje
nam v srcih bodo večno.

Prijatelj, pojdi zdaj z menoj
v kamnite te strmine,
da v stene Skute, Štruce, Rink
zablla bova kline.

Prišli smo s sten, prišli s smučišč.
Počitka si želimo.
Tja v kranjsko kočo pojdemo,
tam spet se vsi dobimo.

(Ledine, 20. 8. 1977)

Tov. Terezina Skočir se v pismu in pesmi Soči zavzema za varovanje naravnega okolja v dolini Soče. Tema njenih treh štirivrstičnih kitic je navduševanje nad lepoto Soče, ki učinkuje kot reminiscenca na znamenito Gregorčičevo pesem z enakim naslovom. Kot ilustracija naj bojo navedeni verzi druge kitice:

Ko v večerih po dolini vsa počasna
z daljnim ciljem svojim svobodna hitiš,
takrat s svojimi vodami, Soča krasna,
ob zatonu sončnem zlata se mi zdiš.

Tov. Štefka Petek je poslala pesem, ‚Jožu Čopu v spomin', napisano ob peti obletnici smrti velikega gornika in glavnega junaka v romanu Stena Toneta Svetine. Pesem v opisnih nizanjih navaja Čopove planinske in človeške vrline in lastnosti gornika. Sicer pa jo objavljamo v celoti.

JOŽI ČOPU V SPOMIN

Joža Čop, vrl alpinist,
je bil slovenske gore list,
iz gora, globin,
prek vseh pečin
privriskal zdrav je vrh planin.

Joža Čop je vrsto let
zahajal rad v triglavski svet,
ko z očmi,
tako z dlanmi
je ljubil, gladil vse peči.

Joža Čop, nemirni duh,
skalaše je učil, bodril,
kako v led,
v skalo, sneg
zabiti klin do vrh planin.

Joža Čop, nemirni duh,
imel je srce in posluh.
Slovenec vnet,
za vse zavzet
dejanj pogumnih in besed.

Joža Čop — planinca lik
odkril je sebi spomenik.
V navezi eni,
v deviški steni,
skalna reber
je »ČOPOV STEBER«.

Tov. Niko Goršič se v svojih dveh pesmih Pogovarjaš se s travo in Naduta gora, ki ju objavljamo, vzpenja po stilno izraznih stezah in vzpetinah novejše, modernejše poezije, tako v obliki kot v tematiki.

POGOVARJAŠ SE S TRAVO

Pogovarjaš se s travo,
blestečo, smaragdno bliskavico,
ki reže dan kot kos kruha,
zase
in jo gledaš
noro, samozavestno v nihajih vetra,
kako odraslo se drži
in vrši
s svojim zelenim krilom,

poka mehurje zelenega zraka
jeziš se nanjo,
ker ti daje kozmično silo,
brezmejno, močno,
ko se vendar moraš vrniti
v cementno jamo.

NADUTA GORA

Pisk sneženih meglic
nori
tja v stene,
zakriva melišča,
se vrti
po sanjskih blazinah mahu
sredi murk in planik
ter zvablja
pijano glasbo
iz večnih prepadov.

Našle so jo
v trenutku slabosti,
ko so krševe solze
padale v dolino,
ko so ruvale
lase gozdov
svojega temena,
nadutega od visokosti.

ČAJČEK*

JANKO PLEVEL

Ura je pol treh zjutraj, tema pa kot v rogu. V soju čelnih svetilk kolovratimo po ledeniku proti Cimrama col, kjer je vznožje vzhodnega grebena Mt. Cooka, ki ga nameravamo danes preplezati.

Ko prečimo pod steno, zaslišimo vsake toliko časa grmenje, ki ga povzročajo seraki, ki se valijo po pobočju in se zdrobljeni zgubljajo v razpokah pod steno. Po dveh urah smo na sedlu. Prečimo čez snežišče pod skalnim delom grebena in se čez razpoke in tik pod seraki vzpnemo na greben.

Začne se svitati. Na levi se prikaže stena Caroline v vsej svoji veličini, na desni vzhodna stena, mi pa smo na grebenčku, med tema dvema stenama. Prek skalne zapore prečimo proti levi v snežno pobočje in po njem spet na greben. Tu pospravimo čelne svetilke in si nadenemo sončna očala, kajti sonce že kaže svojo moč. Med tem časom si Dušan naredi ščitnik za vrat. Za to mu rabi kar vrečka, v kateri je bila dehidrirana hrana. Greben predstavlja zdaj zelo oster snežni raz, ki ga sem in tja prekinjajo skalni stolpiči. Sneg je ravno pravšen in tudi vreme je lepo in mirno. Gotovo smo edini, ki smo šli danes plezat. Ostali v bivaku počivajo in se verjetno že sončijo na skali pred njim. Včasih se pod nami priguglje športno letalo, ki prevaža turiste, ki si ogledujejo gore. Ves njihov napor pa izvajajo le oči in prsti, ko pritiskajo na sprožilec pri fotoaparatu. V vznožju Caroline se utrga plaz, ki se kakor reka plazi po svoji strugi. Čeprav smo več kot tisoč metrov višje, je plaz videti velikanski. V vzhodni steni se podirajo seraki. Še najbolj varno je tukaj, na grebenu, ki ima to lepo lastnost, da mu ni konca.

* Skupina šestih jugoslovanskih alpinistov je v začetku leta obiskala gorovje v Novi Zelandiji. Tja so prišli z namenom, da bi se preskusili v ledeniškem plezanju in sicer na področju Mt. Cooka. Vodja skupine je bil Tomaž Jamnik, v sestavi pa so bili še — Janez Benkovič, Luka Karničar, Janez Plevel, Ledo Vidmar in Dušan Kukovec. Bili so to prvi jugoslovanski alpinisti, ki so obiskali ta del sveta. (Glej podrobnejše poročilo o tem izpod peresa Tomaža Jamnika v Biltenu UIAA 1980, številka 89.)

Vzhodna stran M. Cooka — vzhodni greben Foto J. Plevel

Dušan bi rad kuhal čaj, pa ni nikjer primernega prostora za to; termovka je že zdavnaj prazna. Neprestano se jezi na naju, ker se nama tako mudi. Včasih se malo spreva, Mišo pa se tedaj samo zasmeje — in že smo si dobri — za nekaj raztežajev. Sicer pa Dušana občudujem, saj ima že peti križ na rami. Zase nisem prepričan, da bom hodil pri teh letih na take ture.

Ko smo čez zadnje strmo pobočje, torej na koncu naše smeri, je ura že pet popoldne. Pred seboj imamo še vršni greben. Ta ni tako naporen, ker ni treba plezati navzgor, ampak samo prečimo. Na nekaterih delih je led tako trd kot steklo. Greben je precej strm, tisoč metrov nižje vidimo razbiti Hookerjev ledenik, na desni pa strmo steno Hicka. Vrh se nam prikaže kot piramida, ki se dviga v modro nebo in je obsijana z žarki zahajajočega sonca. Ob sedmih zvečer smo na vrhu. Sežemo si v roke, nato pa se lotimo fotografiranja panoram snežnih vrhov okoli nas. Nisem kdo ve kako vesel, ker sem utrujen, na tem vrhu pa sem že drugič. Do desetih zvečer je še dan, dotlej je pa še dve uri. Sestopamo. Bivakiranje je tu vedno tvegano, ker nikoli ne veš, kakšno bo vreme naslednji dan. Spuščamo se po normalni smeri na ledenik Linda. Dvakrat se je bilo treba spustiti čez skale in še dve dolžini vrvi po strmem kuloarju. V njem nas je presenetil kamniti plaz. Pa se je vse srečno izteklo. Že v trdi temi smo na ledeniku. Šele tu si je Dušan lahko skuhal svoj čajček. Odžejali smo se in šli naprej čez labirint razpok, ki se vlečejo do Platoja. Tu ni bilo problemov, čeprav se kdaj pa kdaj komu od nas vdre do pasu in mu noge zabingljajo v prazno. Ob enih ponoči smo na Platoju. Ko se približujem bivaku, prve naveze že odhajajo na turo. Od utrujenosti se mi noge zapletajo, kot da bi bil pijan. Ni čudno, saj smo že triindvajset ur na nogah. V bivaku so že vsi pokonci, vsi se opremljajo s pasovi, klini in si navezujejo dereze. Trojico od teh so čez štiri dni pobrali na vrhu Mt. Cooka. Bili so izčrpani, pomrznjeni, a na srečo živi. Najbrž so precenjevali svoje moči. Dobra šola, vsekakor. .. Mi pa, edino, kar smo potrebovali, je »čajček« in pa spalna vreča. Napili smo se Dušanovega čajčka, potem pa sem se znašel, sam ne vem kdaj, v spalni vreči ...

Vzhodni greben Mt. Cooka, smer ima 1500 m višinske razlike. Plezali: Mišo Jamnik, Dušan Kukovec in Janko Plevel (19. 1. 1980). Čas: 21 ur.

VEČNO ŽIVIM, TRAJNE SPOMENIKE . . .

Junaku Krvavca in Storžiča izpod Pohorja — Miranu Cizlju

UROŠ ŽUPANČIČ

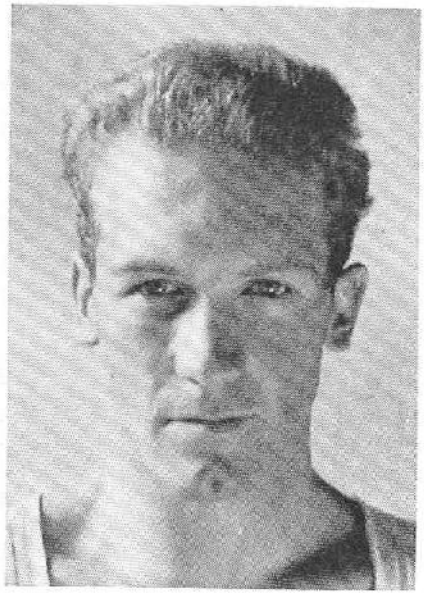

Miran Cizelj

(28. junija letos so Miranu Cizlju člani mariborskega športnega društva Branik, ob 60-letnici svojega dela odkrili spomenik. Pokrovitelj te slovesnosti je bil član CK ZKJ Stane Dolanc.)

V začetku meseca novembra leta 1943 so kurirji tretje kranjske čete Gorenjskega odreda, ki so tedaj aktivno delovali na vzhodni strani reke Kokre, na območju Krvavca, prav tako pa tudi na zahodni strani, na območju Storžiča, Poljane, Tolstega vrha in Križne gore, v Karavankah, pripeljali v štab čete krepkega 28-letnega železničarja, pravega športnika, prostovoljca. Mladenič, poln veselja in poguma, se je z vsem življenjskim žarom vključil v borbo za svobodo. Operativni in politični štab Gorenjskega partizanskega odreda je mladega partizana, ki je prišel iz Avstrije (Rottersburga) prek Gradca in Celovca na Gorenjsko pod Krvavec in Storžič, takoj vključil v tretjo kranjsko četo; prevzel je nalogo operativnega oficirja, sam pa je želel sodelovati tudi s kulturniki v pevskem zboru čete, kajti bil je tudi odličen pevec, baritonist. Takoj pa je postal tudi dopisnik ročnega četnega časopisa »Kovači smo«; urejal je humoristično rubriko. Stari partizani tretje čete in odreda so novinca toplo pozdravili; v svojo sredino pa so ga sprejeli šele, ko so ugotovili, da je ta novak res znani državni reprezentant Miran Cizelj iz Maribora, član Sokola, vrhunski telovadec, odličen odbojkar, igralec namiznega tenisa, državni smučarski prvak v alpskih disciplinah (smuku in slalomu), planinec, plezalec in alpinist, poleg tega pa še nosilec zlatega C znaka med jadralnimi letalci. Miran Cizelj je bil tedaj tudi absolvent beograjske visoke šole za telesno vzgojo (DIF), torej poln odličnih, vrhunskih zmogljivosti, ki so za dobrega partizana in za operativnega oficirja izredno dragocene. Miran Cizelj je bil torej že v začetku svojega partizanstva dragocena pridobitev za partizane v Karavankah, pod Krvavcem in Storžičem. Miran Cizelj je izšel iz visoke šole mariborskih predvojnih komunistov. Vzgajali so ga vzorniki mariborskega revolucionarnega gibanja Milan Apih, Vrunč, Hönn, Mirko Lorger in drugi. Že z 18 leti, leta 1933, je bil Miran Cizelj skojevec, kmalu za tem pa tudi vzoren komunist. Miran je postal vzornik, tako rekoč gonilna sila med sokoli, športniki.

Njegova osebna toplina, tovarištvo, je osvajala mladino. Pri gozdovnikih si je kot vrhunski plezalec in alpinist nadel ime »Rdeče kladivo«. Mladi skojevci in komunisti iz njegove sredine so se imenovali »Španci«, pozdravljali so se z žvižgi, intoniranimi z melodijo Internacionale, pozdravljali pa so se dosledno z dvignjeno pestjo ali z dvema prstoma v obliki črke V.
Razgibano Miranovo revolucionarno delo so kmalu opazili. Okupator mu je bil nenehno za petami. Mnogo so izselili ali pa so jih mobilizirali, drugi pa so se umaknili v ilegalo. Miran Cizelj se je zaposlil pri železnici, službo je dobil v Avstriji; še vedno pa je vzdrževal stike s svojimi.
Kot kulturnik in pevovodja čete je skrbel tudi za partizansko pesem; po vrhovih in gozdovih v bližini Kranja, nad Cerkljami, Preddvorom in Tržičem, so odmevale narodne in partizanske pesmi. Repertoar četnega pevskega zbora je bil narodno-partizanski. Peli so pesmi — Kosec koso brusi, Povej črnolaska, Ko so fantje proti vasi šli, Počiva jezero, Mi gremo v napad itd.
Izredna aktivnost Gorenjskega odreda je izzivala okupatorja. V mrzli zimi 1943/44 je odred prezebal v zasedi v strupenem mrazu pri koči nad Veliko Poljano, na sedlu med Storžičem in Tolstim vrhom. Tedaj se je Miran prehladil; dobil je pljučnico. Soborci so ga s Poljane prenesli k zaupnemu kmetu v vas Spodnje Vetrno. Pa je prišel vmes izdajalec.
18. januarja so v vas prišli gestapovci. Mirana niso dobili živega. Počil je en sam strel. Tako je junaško izpolnil svojo oporoko: »Živ jim ne bom prišel v roke!«
Spomin na junaka Krvavca in Storžiča izpod Pohorja so počastili 25. junija 1950 na hiši v Spodnjem Vetrnem, kjer je Miran žrtvoval svoje mlado življenje za svobodno domovino, ko mu še ni bilo 29 let.
30. julija istega leta so mu planinci plezalci in alpinisti odkrili na Peči pod mogočnimi stenami Špika, Frdamanih polic, Oltarjev in široke peči doprsni klp. Od leta 1962 pa prireja smučarski klub Branik iz Maribora pri Ribniški kočI vsako leto spominsko smučarsko tekmovanje, 29. in 30. julija 1964 pa so češkoslovaški plezalci premagali najtežjo plezalno smer v severovzhodnem stebru Špika in jo imenovali — Cizljeva smer: ocenili so jo s težavnostno stopnjo VI in VI +.

MESTNI VRH, LEDENA JAMA, FRIDRIHŠTAJN

PETER VOVK

Grem po poti proti Jelenovem studencu, kjer sta, davno je že tega, hodila Veronika Deseniška in Friderik Celjski. S pretresljivim krikom se oglaša šoja. Zbudi molk, kl sega vse do vrhov dreves. Opazujem veverico; s tačko obvladuje smrekov storž in ga premetava po mili volji. Gledam pot, obrobljeno z dišečo perlo. Kot bela topla rokavica pokriva tla. Od prednikov lepo speljana, pelje v svet tišine, samote in miru. Tihotapim se naprej, kot človek, ki sluti, da bo zdaj, zdaj nekaj opazil. V kupu preperelih vej je gnezdo; gnezdi palček. Samica prileti, spusti črva v lačno grlo in spet je vse tiho. Umaknem se, lovim stezo. Pozdravi me velika skala, nabita s sovražnostjo. Brezskrbno stoji ob poti pod Mestnim vrhom.
Srečam debelo, visoko, pepelnatosivo bukev. Zdi se mi, da ima nov plašč, sijajnih svetlečih barv. Pa jo je le dež opral. Pozdravi me košata smreka močnih vej. Ravnodušno gleda, pogreznjena v svoje sanje; je kot veliki vratar, ki odpira vrata v drugi svet. Grem naprej in prijazno pokimam. Prišel bo čas, ko te bodo podrli. Zdaj si še tu mogočna in lepa. Dobro spi, ne bom te nadlegoval.
Ogledujem mlado jelko; nehote prebudim srakoperja. Slišim, kako se ščeperi. Privzdignem vejo in zagledam gnezdo. Samica odpre kljun, nejevoljno me pogleda. Capljam naprej, tipljem pot pod nogami, rahlo zarisano med drevjem. Pokliče šoja; daruje radost, kakršno pač čutim, ko odkrijem sliko najljubšega slikarja. V vsej svoji lepoti se prikaže srna z mladico. Ves prevzet stojim za smreko skrit, in gledam. Z vrhov dreves se spušča medla svetloba. Objema lesene spomenike, višinske prelome; čudovite barve.
Ogledujem okolico in se sprašujem, od kod se je ta lepota vzela, zrastla in obstala. Mrak je že, tipljem pot z očmi sove. Skovik skovika. S svojim glasom seže v svet noči. Te vrste ptičji glasovi me v nočnem gozdu že od nekdaj mikajo.
Objame me Jelenov studenec. Ugasla in neresnična stoji koča PD Kočevje v sivini. V mraku vidim znane podobe; moji ljubki znanci me pozdravljajo. Za moje oko in uho živi ta svet samo v moji notranjosti. Najdem ključavnico, vtaknem ključ, odprem vrata.

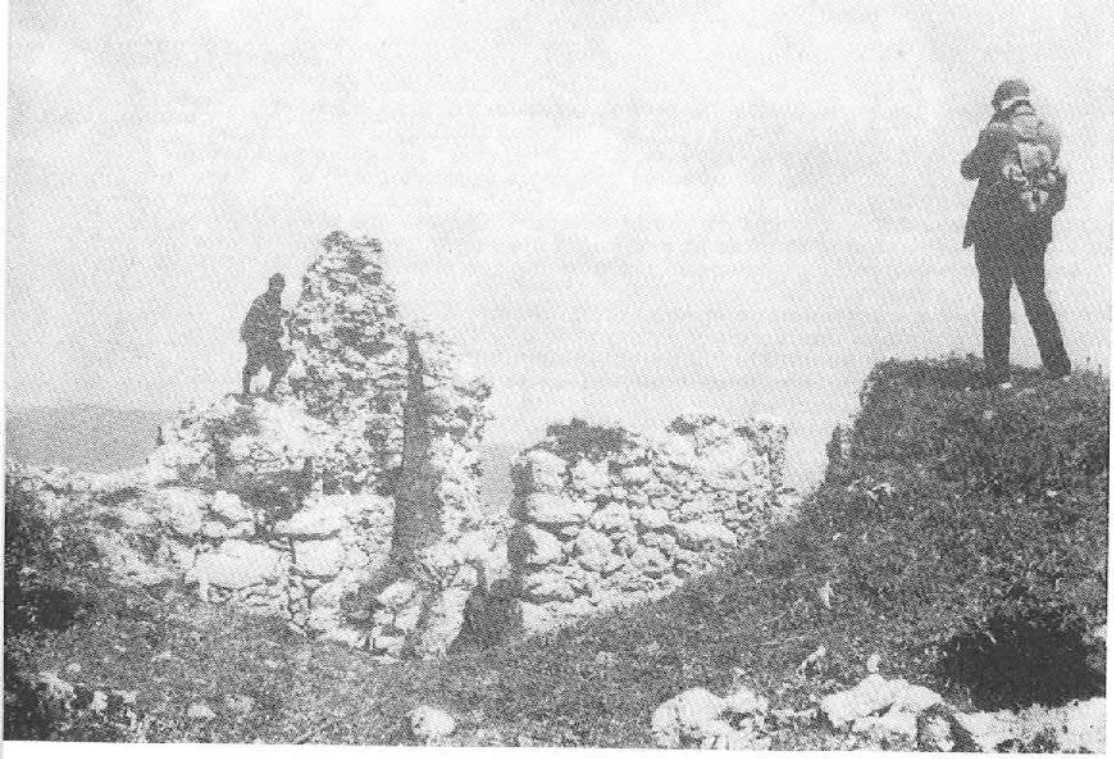

Fridrihštajn nad Kočevjem Foto Peter Vovk

Tišina v kuhinji je kakor zveneča prosojnost. Samota se mi zdi prijateljska in ljubezniva. Odpočijem se; usedem se na klop pod smrekami.

Potem grem na Mestni vrh (1060 m). Kakšne vonjave me spremljajo ob poti. Tisoč cvetlic zapira čaše; spale bi rade. Mnoge med njimi še pijejo iz kristalnih čašic hladno roso. Šepetajoč se pomenkujejo med seboj. Noge se kar same premikajo. Pridem do planinske markacije in zavijem proti Mestnemu vrhu. Kmalu dosežem majhno ravnico, kjer je nekoč stala koča. Pot se vije med drevjem, grmovjem in skalami navzgor. Ustavim se tik pod vrhom. Pred menoj leži moje malo mestece, moj rojstni kraj Kočevje.

Gosta mreža električnih svetilk nakazuje ceste, ulice, hiše in naselja. Mestece se veča, postaja vse lepše. Usedem se na suhar in gledam na to malo gradbišče reda. S svojo nočno lepoto me vsega prevzame. Za njim se razprostira gozdnati predel z imenom »Šahen«. Stare smučarske steze in poti se vijejo pod menoj. Peljejo na smučišča pod Livoldskim in Mestnim vrhom, kjer smo uživali v lepotah zimske narave. Pogled na levo pričara svet okoli Rožnega studenca. Rinža se vijuga med drevjem, grmovjem, skalami in otoki vse do izvira.

Najdem vse sledi, ki sem jih bil pustil za seboj v petdesetih letih. Led se je podajal kot guma. Grgralo je in pokalo pod nogami. Drsali smo se na steklenem ledu lahkotno; sámo od sebe je šlo.

Z Mestnega vrha se spustim navzdol. Ne vem, kako sem se znašel med bukovim naraščajem na poti. Vdihavam vase junijski vonj gozda. Skozi mrežo iz vej gledajo zvezde, nešteto zvezd. Znajdem se na že znani poti proti koči. Še malo in v kuhinji sem. Povečerjam in utrujen zaspim. Lesena koča in čist gozdni zrak sta dodala svoje.

Vstal sem pred sončnim vzhodom. Zanimala me je Ledena jama, kjer je hladil meso in vipavsko črnino Friderik Celjski. Znašel sem se v »oddelku osem«, med smrekovim mladjem, starimi drevesi in skalami. Pot se spušča navzdol, proti Ledeni jami. Skalnate stene in bloki dajejo temu svetu, kjer domuje veliki rjavi medved, očarljivo lepoto.

Znajdem se pred jamo. Vhod je kot portal velike katedrale. Pred tem silnim skalovjem imaš občutek, da si majhen kot mravlja. Spustim se navzdol; ozračje postaja hladnejše. Stojim pred vrati velikanske ledenice. Zazebe me, hlad pronica skozi obleko. Posebno lep je pogled ob sončnem dnevu na dno. Žarki se odbijajo od ledu v tisoč odtenkih. Previdno stopam navzdol; oko se je razgledalo. Kritično točko sem prešel, znajdem se na ledenem dnu. Nekje v zraku zagledam drevje in modro nebo.

Mestni vrh, Ledena jama Fridrihštajn
Foto Peter Vovk

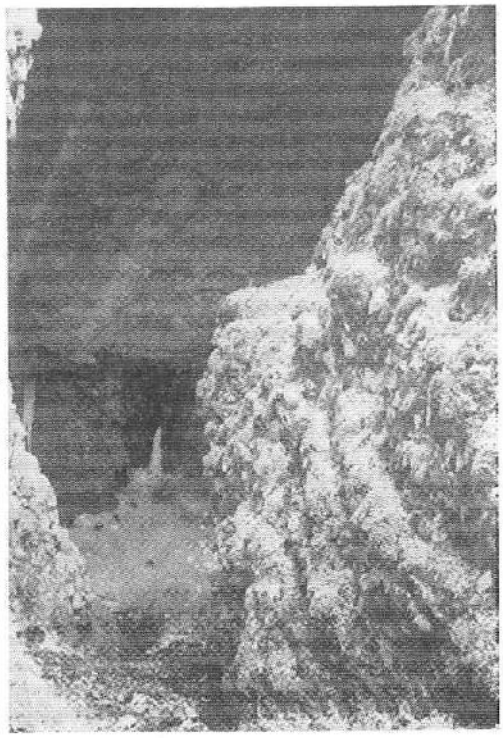

Velika sobana je pokrita z ledom, z ledenimi zavesami različnih oblik. V brezno odteka voda; zamolklo odmeva v globini. Sliši se medel šum, nato slab odmev, pa tudi ta kaj kmalu izgine. Kamen, ki ga vržeš v brezno, se lovi v zraku. Odbijajoč se od sten zamolklo odmeva, dokler spet ne zavlada veličastna tišina.
Oslepljen od lepot nehote pričakujem, kdaj se bodo ti veliki skladi kamna odtrgali in me pokopali nad seboj. V Ledeni jami je vedno več obiskovalcev, priteguje jih lepota in nenavadnost . . .
Vračam se h koči PD Kočevje. Ob poti cveto iglavci in listavci. Smreka in jelka odpirata svoje polne prašnice. V pomladnem vetru se usipajo oblaki rumenega prahu. Bukev je odeta v čudovito rumenozeleno listje. Koliko dišečih cvetlic je samo v gozdu. Okolica koče je kot prt s čudovitimi barvami; svetlih in polnih, toplih, mirnih in žametastih. Grem proti Jelenovemu studencu; napijem se čiste studenčnice. Vrnem se k mizi pod smrekami in odprem nahrbtnik. Ko se spočijem, grem proti Fridrihštajnu, razvalini gradu Friderika Celjskega. V »oddelku šest« se spomnim prastare jelke; te ni več, vzela jo je žaga.
Po tričetrturni hoji sem ob razvalinah gradu Friderika Celjskega, sezidanega med leti 1422 in 1445. V popoldanskem junijskem dnevu me ravnodušno gleda temna kamenita stena, zaprta, globoko pogreznjena v svoje sanje. Sprejme me tihi zid z veliko odprtino. Zagledam skrivnostna vrata z obokom, nad njim je fridrihštajnski grb. Pazljivo ogledujem staro zidovje; starina me vedno prevzame. Hodim po hodniku, kmalu sem na vrhu pri vodnih vratih nekdanjega gradu. Gledam čez prepadne stene. Tu so nekoč živeli ljudje. Nenadoma v prividu zagledam Friderika. V dnevni dvorani je. Pogovarja se z Veroniko. Pa ta podoba hitro izgine. Spet je pred menoj vhod, prepleten z bršljanom. Sivozeleni zid medlo osvetljuje poznopopoldansko sonce. Hodim in hodim . . . V sprednjem delu gradu se še dobro vidi tloris sob; od tu vidiš Kočevje. Prav pred menoj je čudoviti svet kočevske deželice.
Stari fridrihštajnski zid, s preperelimi sivozelenimi lisami, daje v svojih razpokah in ogolinah čutiti čar njegovih šestoletnih sten.
Obotavljaje grem domov. Trkam s palico po deblih, da opozorim medveda nase. Pozdravljajo me moji znanci. Stara jelka na previsu poti, strela ji je odbila vrh pa še kljubuje zobu časa. Že sem pri javorju, spodnja veja je vrastla v deblo. Podoben je likalniku; minil sem koritce za vodo pod staro košarasto bukvijo. Naj hodim še tako počasi, vse prekmalu sem spet tam, kjer sem vsak dan . . .

HVALA TI, MARKO

JANKO HUMAR

Stena je bela in brezčutna. Zameteni stebri se zgubljajo v oblakih, kakor, da ne bi imeli konca. Taka je kot pred tisočletji, ko je ob njenem vznožju še drsel ledenik, pa vendar čisto drugačna. Pečat, ki ji ga je v tem majhnem trenutku njenega obstoja vtisnil človek, je neizbrisen. Vsakdo, čigar prsti so kdajkoli drseli po hrapavi površini njene skale, ji je pustil košček svoje duše.
Nekega dne si se odločil in odšel. Sam. Pogumno in malo noro, tako kot smo pogumni in malo nori mi vsi. Samo da je bilo vse to v tebi še malo globlje, še malo bolj iskreno in čisto. Dovolj sva se poznala, da sva vedela, kaj nama gore pomenijo, kaj pomenijo vsem nam — osvajalcem nekoristnega sveta. Veš, rad bi ti povedal, še zadnjič potrdil vse tisto, neizgovorjeno, kar je bilo med nami, toda besede so prazne in nikoli ne povedo tistega, kar je v nas. Nikoli ne povedo tistega, kar ostaja, nas bogati in nam pomaga živeti dalje.
Zakaj ljudje tako težko razumejo? Ker se bojijo pogledati v oči stvarem, ki so jih potisnili daleč, daleč, v najbolj skrite kotičke svoje duše, kakor da bi se sramovali vsega tistega, kar iz nas ustvarja bitje, ki se mu pravi človek.
Ti pa si odšel, ko je bila stena največja, najmočnejša; in odšel si sam.
V steni je spet vse mirno. Vrhovi na nasprotni strani krvavijo v večernem lesku. Mesec nastopa svojo nočno pot. Zdaj bi morali biti že davno zunaj, pa nad nami še vedno straši viseča silhueta Sfinge. Seveda, poleti nihče izmed nas treh še ni zlezel polic in zdaj nam je dokončno jasno, da smo se zalezli. Prečnice postajajo vedno bolj tvegane, klini so neskončno redki. Vrnitev je nemogoča, pod nami pa previsi preprečujejo spust. Spet lije mesečina in teža neprespane noči lega na nas. Magična moč

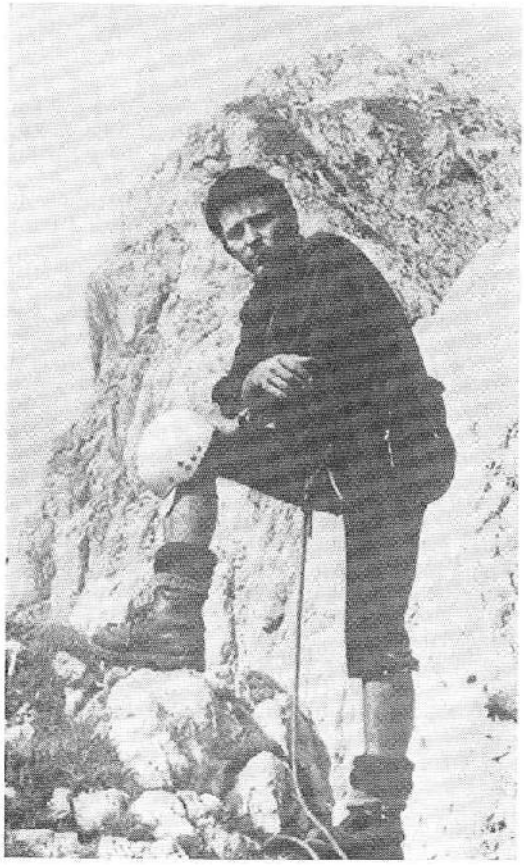

Marko Šurc.
»Zmeraj si bil prvi, vedno poln nalezljivega optimizma.«

globine vleče vase. Živci komaj še reagirajo, ko sneg pod nogami brezšumno zdrsi v zrak. Tretjo noč smo v steni, meni pa je, kakor da bi minilo že pol življenja. Končno odrešilno zapoje klin in vrv se napne.
Še zmeraj te občudujem, kako si zlezel tiste tri neskončno težke raztežaje, s tremi slabimi klini, skozi kupe pršiča, ki se je po ne vem kakšni logiki obdržal v skoraj navpični naklonini. Nobenih kompleksov nisi imel pred Steno, smerjo, pred neuspelimi poizkusi. Vedno si bil tako prepričan vase, v nas, da možnosti, da nam ne bi uspelo, sploh nisi resno upošteval.
Polnoč je, stena se prelomi, na robu smo. Pod nami je pot, pa čeprav pod meter debelo plastjo snega. Rokavice bodo ostale na rokah in čez nekaj ur bomo spali na pogradih. Nič več negotovosti, brezčutnih prstov, zmrzle vrvi, ki teče skozi dlani in ni vpeta v noben klin, nič več polic brez konca. Zunaj smo! In vemo, da smo si veliko, veliko bližji, kot smo si bili na začetku tega štiri kilometrskega zidu.
Vrh ostaja za nama, greben je krušljiv, kamenje kar sámo leti izpod nog. Čevlji ne puščajo sledov na koščenem snegu grape. Mel pod nogami še ni zmrznjena, počasi se prebuja in teče kot kamnita reka. Sonce zahaja, svetloba v vrhovih počasi umira. Sestopava v Velsko dolino, med macesne, ki jim je prvi jesenski sneg že pobral zlato.

Kako lepa je bila stena zjutraj, ko sva se odpravljala, vsa čista in nedolžna v prvih poljubih jutranjega sonca; potem pa je nenadoma izzivalno zardela in ko sva prišla pod njo, je bilo romantike konec. Pred nama se je dvigoval brezupno gladek zid, nepristopen v lesku plati in temno, temno modrega neba. Pa sva kljub temu zlezla smer, čisto pošteno, z nekaj klini in vse »na fraj«. Enkratna smer. Silvi! Preklinjal sem te na tihem tisto pomlad, ker sem mislil, da ne razumeš. Pa si razumel, vedel si, da je vsa ljubezen tega sveta ena sama in neskončna; da človek nikoli ne more izgubiti vsega, če je le pripravljen pogledati resnici v obraz.

Nad jezeri plava mir in rahel vetrič se komaj opazno poigrava v vrhovih arč. Nebo je polno zvezd, besed je malo, kitara joče v Jančevih rokah. Eden tistih večerov je, ki vzbujajo čustva in budijo hrepenenje. Po vrhovih, ljubezni in vsem lepem. Grebeni Kulikalonskih gora rastejo v noč in le votlo podiranje serakov v Miralju za nekaj trenutkov zmoti spokojnost. Še nekaj dni in ta dolina pravljic bo ostala samo še spomin. Zamišljen zreš v nebo; vem, stena Marije te bo še dolgo preganjala, ostala bo neizpolnjena želja. V tebi pa spet raste sen mehkih in svetlih bohinjskih gora, vrhov, ki še zdaleč niso tako mogočni kakor tile, rastejo pa tam, kjer smo doma.

In zdaj rijeva z Jankom navzgor po nemški grapi. Vedno težje je, sneg je zalezel vse razčlembe. Na navpičnih odstavkih zajede vise prilepljeni balkoni, ki groze, da bodo ob najmanjšem dotiku zgrmeli v globino in te vzeli s seboj. Zabijava, kjerkoli je mogoče, in veva, da bi se vsakdo izmed naju že zdavnaj obrnil, če bi bil sam.

Kako visoko si prišel, preden je začel metež? Kdo ve? Mogoče si mislil, da ne bo hudega, kajti napoved ni napovedovala tistega, kar se je potem zgodilo. Mogoče so ti plazovi odrezali umik, mogoče pa na umik sploh nisi mislil. Kajti bil si močan, dovolj, da bi zmogel smer... Potem pa je padlo meter novega snega.

Tri tedne je že minilo od takrat, pa so še zmeraj obupne razmere. Vse se nam podira in srečna sva za vsak oprimek, ki nam ga uspe izkopati izpod snega. Sledi pa nobene. Po kolenih se plaziva čez grebenček, ki najin stolp loči od stene in rijeva po kaminih navzgor. V mraku nadaljujeva po grapi in si v soju svetilk skopljeva luknjo. Zavita sva v puh, kuhalnik pa brni svojo pesem, misli pa nama ne dajo miru. Kolikokrat smo že bili skupaj v tej skali! Zlatorogove, tura, ki je iz nas treh, Janko in Lojz sta že bolj vedela, zakaj nam gre, neizkušenih, pa zagnanih, polnih hrepenenja in želja, naredila alpiniste. Slovenska, ko sta jo vidva z Jankom v enkratnem podvigu presmučala in ko smo sestopali z grebena Julijcev. V dveh urah smo bili pod steno, potem pa se je vse zarotilo proti nam in naslednji dan smo v dežju odtavali v Mojstrano. Za valpeta te je krstil Lojz na tej turi. Koliko je bilo smeha na ta račun! Pa je Lojz že vedel zakaj, zmeraj si bil prvi, zmeraj si imel ideje, zmeraj si hotel naprej, vedno poln nalezljivega optimizma. In zdaj smo spet skupaj, čeprav te v tej najini ozki in ledeni luknji ni videti. Tu nekje si, pod tihim, belim prtom zasnežene Stene, pod plaščem tišine, ki boli. Velika je, Stena, velikanska, pa še zmeraj ne dovolj, da bi bile razdalje med nami nepremostljive. Večno bo obstajala vez.

Zjutraj vseobsegajoče tišine ni več. Nebo je žalostno, veter zavija okrog stebrov in nosi pršič v vsako odprtinico. Niti kuhati ne moreva pa čeprav sva v luknji. Tistega pravega zimskega mraza pa tudi danes ni. Rijeva navzgor pod okno in naprej po policah. Skoraj štiri ure naju zaustavi tisti raztežaj Zimmer-Jahnovega izstopa, ki bi ga poleti obdelal v nekaj minutah. Potem pa spet rijeva na rob stene in na ledenik. Na Kredarici naju sprejmeta metereologa; kolikokrat smo se skupaj zatekli v to njuno toplo, domačo sobico? Povabita naju na kosilo, naročiva si pivo... verjetno si si tudi ti, ki si stal pod steno, mislil, da boš čez dva, tri dni užival v prijaznosti zakurjene sobice, gostiteljev in v sproščujočem občutku mrzlega piva. Kako sva si želela, ko sva poleti, raskavih in osušenih grl, stiskala roke na vrhu Urječa; v taboru se je termometer bližal

štiridesetim, midva pa v steno, v katero je ves dan nažigalo, nisva vzela niti kaplje pijače. Pa tista motna, mlačna pijača, na katero smo se spravili na Samarkandskem bazarju in zaradi katere smo imeli kar vsi po vrsti prebavne probleme, pa vse tisto pivo, mrzlo in toplo, vsi večeri v bajtah ob ognju, bivaki in zvezde, »faks in ferajn«, ceste in stene, prijatelji in vrhovi, vsi trenutki ob katerih smo si toliko povedali pa še vedno premalo. Spomini se vračajo, preprosti, vsakdanji pa toliko bolj človeški. Živeli bomo naprej brez tebe in vendar s teboj, z vsem bogastvom, z vso lepoto, z vsem, kar si nam zapustil.

Zjutraj sneži. Sestopava v metežu. Ko sva na Pragu, po zraku plešejo le še posamične snežinke. V grapi, kjer sva začela, samo stopinje, ki so le tu pa tam vidne izpod snega, pričajo, da se je v tisočletjih Stene nekaj premaknilo. Pogled z obupno željo pleše po prostranosti grap in stebrov, ki z vso težo pritiskajo v zrak. Taka so naša srečanja v življenju. Začnejo se na neki čisto navadni točki vsakdana, lahko ostane samo bežen dih znanstva, lahko se to ne, lahko pa rastejo v nekaj večjega, globljega in nenadoma se zaveš, da si izgubil prijatelja.

Stena je bela in mrzla, velika je, večja kot kdajkoli prej, vsa mračna se brezčutno zavija v oblake. Toda še vedno je lepa, boleče lepa.
Kakor večen spomenik.

DRUŠTVENE NOVICE

MARJAN ČEHOVIN

V ponedeljek, 28. aprila 1980, smo se poslovili od pobudnika, soustanovitelja in prvega predsednika planinskega društva Polzela tovariša Marjana Čehovina (9. 3. 1924—26. 4. 1980).
Naše planinsko društvo je vodil v težavnih razmerah, od njegove ustanovitve 26. aprila 1959 do 17. aprila 1968, ko je sprejel predsedstvo nadzornega odbora. Na občnem zboru 31. marca 1972 je bil izvoljen za prvega častnega predsednika našega društva.
Že v začetku delovanja društva je vložil ves svoj prosti čas in poklicno računovodsko znanje za adaptacijo doma na Gori Oljki. Poleg društvenega dela je še našel dovolj časa za organizacijo in za vodstvo številnih izletov, s katerih smo se vračali vedno srečni in zadovoljni. Leta 1972 se je še sam poslovil od pokojnega dolgoletnega odbornika Pepa Pura (PV 1972/589).
Za svoje delo na področju planinstva je prejel priznanje matičnega društva in srebrno častno značko PZS, na katero je bil zelo ponosen.
Polzelski planinci smo mu v slovo postavili častno stražo. Krsto smo v dežju prepeljali na domače pokopališče pod Goro Oljko. V imenu planincev se je od pokojnika poslovil Božo Jordan.

UO PD Polzela

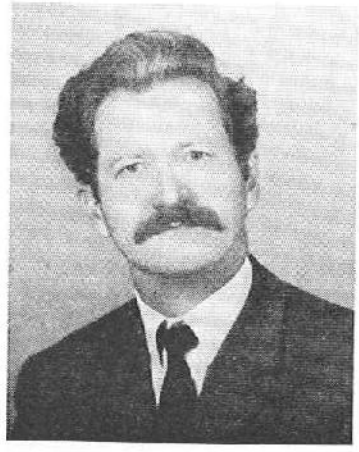

Marjan Čehovin

PRVI POLETNI DAN NA POHORJU

Iz Zagreba smo se odpeljali z vlakom. V Zagrebu je bila še pomlad, v Mariboru pa nas je že pozdravil prvi poletni dan. Jutro je bilo mrko in v ničemer ni spominjálo na poletje, kot si ga navadno predstavljamo. Toda zdaj smo na poti in zakaj bi torej hodili domov. Z mestnim avtobusom smo se odpeljali do spodnje postaje pohorske žičnice . . .

Tudi tu je bilo pusto, nezanimivo, skoraj tako kot tedaj, ko se pripravlja na dež. Morda smo se malce bolj planinsko razvedrili šele tam zgoraj ob plošči, kjer piše, da se začenja na tem mestu »Slovenska planinska pot od Maribora do Ankarana (Kopra)«. Steza je lepo urejena in tudi ustrezno označena, tako da smo do Mari-

borske koče potrebovali le 30 minut. Bilo nas je kar precej; hodili so planinci iz Slovenije pred nami pa tudi za nami jih je bilo veliko. Opazili so nas in kar takoj smo našli »skupni jezik« in sicer z vprašanji: Kam in do kdaj ... Mi pa smo odgovarjali: Od začetka do konca Pohorja. Taka je bila tudi v resnici naša smer.

V Mariborski koči je bilo tiho, mirno, čeprav nas je bilo v njej kar precej in smo se gnetli ob urejanju zadev okoli žiga za transverzalni Dnevnik. Oskrbnik je bil ljubezniv. Na vprašanja je odgovarjal potrpežljivo Njegove informacije so bile natančne, uporabne in tako smo lahko nadaljevali pot do Areha povsem brez problemov, čeprav bi problemi bili, ker je na križiščih vendarle nekaj pomankljivosti, ki bi jim planinci začetniki bili morda komaj kos.

Prišli smo do koče na Arehu. Iz Ruške koče so pravkar prihajali planinci in je torej kazalo, da bo za nas dovolj prostora. Res je bilo tako in se nam je udoben počitek v koči kar prilegel. Koča je za počitek, mi smo pa prišli sem, da bi hodili. Tako nas je pohorska tišina spet sprejela. Nič drugega ni bilo okoli nas kot narava, ptice, potoki in sem ter tja kakšen slap, ki je s svojim šumom še dopolnjeval to značilno pohorsko tišino.

Pot je dobro označena, čeprav bi lahko izbirali tudi morda krajše smeri. Preden smo prišli do koče na Pesku, nas je dež že do dobra opral, čeprav smo se pred njim poskrili pod dežne plašče. Dom na Pesku je prijeten; tih je in gostoljuben. Tu smo začeli že govoriti o težavah, ki nastanejo tedaj, če kdo nima dovolj potrebne kondicije ali pa če je obutev pretesna. Zmenili smo se za kompromis, kot je to v takih primerih navada — kdor ne more naprej, naj gre vsaj do Ribniške koče, od tam pa naslednjega dne ne bo težko priti do Grmovškovega doma na Pungartu. Štirje so ostali v koči na Pesku, mi pa smo pot nadaljevali. Pot do Ribniške koče je blatna, spremljal nas je tudi ruk jelenov in tudi dan se je začel nagibati k večeru, zato smo pohiteli. Postali smo malce nemirni. Zlasti otroci so začeli spraševati, če so tu tudi volkovi ... Komaj smo jih prepričali o nasprotnem, kljub temu pa so se poslej raje držali varne sredine. V Ribniško kočo smo skoraj »pridrveli«. Oskrbnik nas je pogostil s čajem in kmalu smo bili spet »pri sebi«. Preden smo odšli spat, smo se spoznali z mladimi planinci iz Rimskih Toplic. Dali smo jim razglednice Istrske planinske poti in jih povabili, naj to zanimivo pot obiščejo. In tako se je za nas začela prva planinska noč, noč z vetrom, ki je viharil okoli koče, kot da bi šlo zares.

Zjutraj nas je dohitela tudi naša včerajšnja »utrujena« četvorka. Začelo je deževati, kljub temu smo šli do Grmovškovega doma. Do tja ni bilo daleč, čeprav je pihal veter in nam nosil dež naravnost v obraz ... Tudi naprej, do Kremžarice, je bilo nekako tako, zraven pa so svoje dodale še markacije, ki jih ni na pretek in je zato težko »loviti« pravo pot. Do Kremžarice smo hodili spet dobri dve uri, tam pa smo srečali naše prijatelje iz Rimskih Toplic. Hodili smo po njihovih sledeh in tako nismo zašli. Od tod smo se spustili do Slovenj Gradca in od tam prek Velenja in Celja do Zidanega mosta, kjer smo srečali planince PD Vihor in Matice Zagreb. Skupaj smo, vsi dobre volje, odpotovali do Zagreba ... In tako se nam je vsem skupaj iztekel prvi poletni dan v letu 1980.

Josip Sakoman

IX. SREČANJE ZAMEJSKIH PLANINCEV

V prvih dneh junija so se slovenski planinci iz zamejstva zbrali v Števerjanu v Goriških Brdih na 9. srečanju zamejskih planinskih društev. Na srečanju so sodelovala PD Stara Gorica, Trst, Čedad in Celovec in nad 1000 planincev iz matične domovine. V kulturnem programu so sodelovali pevci in recitatorji iz zamejstva ter jeseniška godba.

Med udeleženci je bil tudi jugoslovanski konzul iz Trsta, Štefan Cigoj, delegacijo Planinske zveze Slovenije pa so sestavljali člani: ing. Tomaž Banovec, dr. Miha Potočnik, Peter Lavrič in Janez Kmet.

Peter Lavrič

DEJAVNOST MEDDRUŠTVENEGA ODBORA PLANINSKIH DRUŠTEV LJUBLJANSKEGA OBMOČJA

Zadnji plenum, ki je bil v prostorih PZS v Ljubljani, je obravnaval več tekočih zadev:

— najprej so ugotovili, da je X. planinski tabor v Kamniški Bistrici uspel, saj je bil dosežen osnovni namen povezovanja planinskih društev. V pripravah za izvedbo tabora je sodelovala 37 družbenopolitičnih, kulturnih, planinskih in gospodarskih organizacij;

— sprejet je bil predlog PD Šmarna gora, da bo XI. planinski tabor ljubljanskih planincev 7. junija 1981 na Šmarni gori;

— delegate so seznanili s popravkom informacije o organizatorjih preteklih taborov. Prvi tabor so organizirali namreč planinci PD Emona, ki je žal razpadlo. Njeni bivši člani pa delujejo v drugih planinskih društvih;

— 19. oktobra bo na meji med Hrvaško in Slovenijo na koti 1002 na Gorjancih otvoritev nove transverzalne poti — poti bratstva Ljubljana—Zagreb, ki jo ljubljanski MDO pripravlja skupaj s Planinskim

odborom Zagreba. Do tega datuma bo natisnjen tudi vodnik po poti in značke;

— komisija za pota pri MDO je organizirala tečaj za markaciste. 19 udeležencev iz 14 planinskih društev je obdelalo snov teoretično in praktično na terenu;

— komisija za vzgojo pri MDO pa je s PD Domžale uspešno izvedla tečaj za planinske vodnike. 45 tečajnikov iz 16 planinskih društev je prejelo knjižice planinskega vodnika na priložnostnem slavju v planinskem domu na Rašici.

Peter Lavrič

TUDI KOBARIŠKI PLANINCI SO PREGLEDALI IN OCENILI SVOJE DELO

Že sama poročila zgovorno pričajo, da je bilo minulo leto razgibano pa tudi uspešno.

Organizirali so 15 delovnih akcij, s katerimi so usposobili nekdanji RTV pretvornik na Kobariškem Stolu za planinsko kočo, z njimi pa so začeli tudi pripravljalna dela pri novi koči v planini Kuhinja pod Krnom. Precej truda je bilo treba, da so usposobili planinsko kočo na Kobariškem Stolu, saj so morali na hrbtu znositi gradbeni material in opremo in to od planine Božica pa do vrha Stola, to pa znese skupaj kar približno — tri kilometre. Tako so v letu 1979 opravili 1033 prostovoljnih delovnih ur, od teh kar 862 na Stolu.

Joško Kukovac, predsednik PD Slovenska Benečija ob otvoritvi drežniške smeri Silva Korena (1979) se vpisuje v vpisno knjigo pod vrhom Krna

Foto O. Šturm

Za lanski Dan planincev so to kočo odprli. Kulturni program so izvedli najmlajši planinci osnovne šole Simona Gregorčiča iz Kobarida, udeleženci pa so se poklonili spominu, ki ga ohranja obeležje na planini Božica in spominja na hudo a zmagovito borbo borcev Gradnikove brigade z italijansko fašistično vojsko. V tem obdobju je PD zabeležilo še en lep uspeh — odprli so nov odcep zahodne smeri »Silva Korena« za dostop na Krn. Izvajalci te poti — drežniška skupina planincev — so dobili na zboru tudi javno priznanje za njihovo požrtvovalnost. Izleti so bili v glavnem opravljeni. Bili so na spominskem pohodu na Stolu, na Poreznu, na prvomajskem pohodu na Krn, na pionirskem pohodu planincev šole Kobarid za Dan mladosti. Pripravili pa so tudi krst za mlade planince. Udeležili so se tudi 25-letnice delovanja PD Nova Gorica. Ni pa bilo srečanja kobariških in beneških planincev na Matajurju. Bilo je tudi več predavanj z diapozitivi.

Na zboru so pohvali tudi markacijsko komisijo. Največ skrbi pa ima društvo z gradnjo nove koče pod Krnom.

Edina pripomba, ki jo velja omeniti, je ta, da so v tem popotresnem obdobju nekoliko zanemarili sprejemanje novih članov v PD. To je zdaj postala ena izmed osnovnih nalog društva. Letošnje leto že delajo po sprejetem načrtu. Upati je, da se bo tudi uspešno zaključilo.

Ivan Kurinčič

PLANINSKI POHOD NA TRAVNIK

V nedeljo 18. maja je bil drugi planinski pohod na Travnik s proslavo pri SVPB »CELJE«. Zbor je bil, tako kot lani, v Ljubenskih Rastkah. Pohodna pot je bila ista

Travnik 1980: Na Tratah; govori intendant SVPB Celje, Polde Travner Foto B. Jordan

kot lani, je kraj proslave se je letos premaknil na javko na Tratah. Slavnostni govornik je bil nekdanji intendant bolnice tov. Polde Travner, za kulturni program pa je poskrbela OŠ Ljubno in moški pevski zbor. Letošnji pohod je bil posvečen 35. obletnici osvoboditve in prve slovenske vlade ter ustanovitvi OZN, 70-letnici rojstva E. Kardelja in 50-letnici smrti Frana Kocbeka, ustanovitelja Savinjske podružnice SPD.
Letošnja pokrovitelja sta bila Savinjski MDO in ZTKO — Komisija za planinstvo, Mozirje, organizator pa PD Ljubno in OO ZB NOB Ljubno. Organizator je pripravil ličen prospekt pohoda. Zasnovo je pripravil B. Jordan, zemljevid pa je narisal F. Glavnik, oba PD Polzela. Udeleženci so letos prejeli tudi posebne izkaznice pohoda s posebnim žigom. Žig je brezplačno izdelal tov. Šelekar iz Žalca, kliše pa je prispevala PS Cinkarna, Celje. Obema lepa hvala.
Vreme je bilo dokaj dobro, čeprav je pri Antejevem bivaku celo snežilo. Zgornji del poti je bil še pod snegom. Brv na Žepu je nova. Udeležba je bila zadovoljiva in upamo, da bo naslednje leto še večja.

B. J.

STROKOVNA EKSKURZIJA

V soboto, 24. maja 1980, je bila strokovna ekskurzija za inštruktorje varstva narave, gorske stražarje in druge. Bila je organizirana že tretjič, ker je prej že dvakrat odpadla zaradi izredno slabega vremena. Tudi za tokrat vremenska napoved ni bila obetavna, pa se je vseeno zbralo 28 udeležencev (7 InVN, 7 GS, 2 PLV) iz 16 planinskih društev. In vremenski rezultati: Na vrhu Mrtvega meniha je sijalo sonce, dežja pa ni bilo na vsej poti.

Strokovno vodstvo je tudi to pot prevzel Peter Skoberne, dipl. biolog, in je svoje delo vzorno opravil. Na vrhu Rogatca nam je na kratko orisal delo o načrtovanju zavarovanega območja na področju Kamniško-Savinjskih Alp. Žal pa ni bilo poleg še geologa, da bi nam o tem zanimivem geološkem terenu povedal še kaj več.

Ob razpisu takega strokovnega izleta bo drugič potrebno bolje razmisliti o zbornem mestu, ne smemo namreč pozabiti, da se udeleženci pripeljejo s svojimi vozili in mora biti mogoč vsaj v eno stran javni promet. Najpreprosteje bi bilo, če bi se zedinili za zborno mesto v Gornjem gradu in bi se potem odpeljali z avtobusom na Črnivec.

Skupina GS in VN na študijskem izletu na Mrtvem mejniku vrh Rogatca, 1557 m Foto B. Jordan

Udeleženci strokovnega izleta so se spomnili tudi Frana Kocbeka, ki je tod okoli hodil, marsikaj zapisal in mineva letos 50 let od njegove smrti.

B. Jordan

SLIKARJI — KRAJINARJI, GOSTJE GORENJSKIH PLANINSKIH DRUŠTEV

Planinski svet med Savo in Sočo, na Vršiču, kjer se razkazuje Škrlatica, Rakova Špica, Rogljica, Razor, Prisojnik in odkoder ni daleč na Sleme, v Trento, Krnico, že od leta 1970 vabi v goste slikarje, krajinarje; pa ne samo na Vršič, ampak tudi v Martuljek in v tri triglavske doline, v Vrata, Kot in Krmo.

Pred desetimi leti je DOLIK, sekcija DPD Svoboda Tone Čufar iz Jesenic, organizirala prvo slikarsko planinsko kolonijo na Vršiču. Prve slikarske kolonije se je udeležilo le malo slikarjev — krajinarjev. Organizatorji pa so kljub temu vztrajali. Iz leta v leto so te kolonije privabljale umetnike slikarje in ljubitelje gora iz Jesenic, Bleda, Kranja, Ljubljane, Celja in iz drugih mest in industrijskih središč. Tičarjev dom na Vršiču je bil izhodišče za slikanje trentarskih gora, Jalovca, Prisojnika, Razorja, Škrlatice in Špika. Bili so to Jože Trpin, Peter Adamič, Franc Dolinšek, Franc Kreuzer, Tine Markež, Marjan Pliberšek, Leon Koporec, Tone Tomazin in drugi. Doslej je bilo že več kot dvajset slikarskih kolonij z nad petdeset slikarji — krajinarji.

Sadove teh kolonij so redno še isto leto predstavili tudi drugim na slikarskih razstavah v Kranjski gori, Mojstrani, na Jesenicah in drugod.

Letos je bila slikarska planinska kolonija tudi v dolini Vrat, pod mogočno severno steno Triglava. Tema dvema slikarskima kolonijama, na Vršiču in v Vratih, bodo sledile še druge, kajti za planinsko slikarstvo se zanimajo tudi druga planinska društva, na primer v Radovljici in v Kranju, saj bosta organizirala slikarski koloniji na Kriških podih pri Pogačnikovem domu oziroma na Ledinah.

Uroš Župančič

PLANINSKO ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE V POSTOJNI

Mladinski odsek Planinskega društva Postojna je 18. maja organiziral področno planinsko orientacijsko tekmovanje za planinska društva Gorenjske, Primorske, Notranjske in Ljubljanske regije. Tekmovanje je veljalo kot kvalifikacija za slovensko orientacijsko prvenstvo.

Tekmovanja se je udeležilo 10 članskih ekip, 14 mladinskih ekip in 16 pionirskih ekip iz naslednjih planinskih društev: Sežana Ajdovščina, Idrija, Ilirska Bistrica, Rašica Ljubljana, Ig Ljubljana, Matica Ljubljana, PTT Ljubljana, Donit Trebnje in Postojna.

Na cilj je prispelo vseh 40 ekip. Seveda so pokazale ene več znanja in sreče, druge pa manj. Pri članih so se na I. in II. mesto uvrstili tekmovalci iz Idrije, na III. mesto pa tekmovalci iz Ajdovščine. Pri mladincih so bili najboljši Sežančani, sledili pa so jim mladi iz Ajdovščine in Idrije. Pri pionirjih pa so I. in II. mesto zasedli mladi planinci iz Postojne, III. mesto pa pionirji iz Ajdovščine.

Menimo, da je tekmovanje uspelo, tako glede števila sodelujočih ekip iz 10 planinskih društev kot glede doseženih rezultatov. Upamo, da bodo ekipe, ki so sodelovale na področnem planinskem orientacijskem tekmovanju, prišle tudi na tekmovanje za Vojkov memorial, ki bo v septembru na Nanosu. Računamo na veliko udeležbo, saj prvouvrščena ekipa prejme prehodni pokal. Ekipa, ki ta pokal osvoji trikrat v posamezni konkurenci (člani, mladinci, pionirji), obdrži pokal v trajni last.

Torej planinci — tekmovalci nasvidenje jeseni na Nanosu.

MO PD Postojna

SAMOBORSKO GORJE

Med Savo in Kolpo se razprostira gorski splet, ki ga imenujemo Žumberška gora ali Gorjanci z najvišjim vrhom Gera ali Trdinov vrh (1178 m). Zahodni del poznamo kot Samoborsko gorje, ki ga sestavljajo trije med seboj povezani grebeni z vrhovi Plešivica (779 m), Oštrc (752 m) in Japetić (879 m) kot najvišji vrh. Med temi grebeni so doline potoka Lipovačke in Rudarske Gradne, ki se stikata v Samoboru, tradicionalnem izhodišču za to planinsko področje.

Samobor ima mnogo možnosti za počitek, okrepčila in za svoje značilno gostoljubje. Od Brežic je oddaljen le 15 kilometrov, od Zagreba pa 25. Na tem planinskem področju je vrsta izrednih razglednih točk, je pa tudi na voljo pet planinskih domov, ki so odprti vsak konec tedna čez vse leto. Planinsko društvo priporoča obisk tega področja tako, da hodimo po krožni planinski poti, imenovani »Skozi Samoborsko gorje«. Ta pot začenja v Samoboru, z ogledom samoborskega muzeja, v katerem je zbirka Planinskega muzeja Hrvatske (žig!). Dve uri je potem do planinske koče pod Okićem (405 m — žig!), od te je le deset minut hoda do razvalin gradu Okić (499 m). Potem je na vrsti vzpon na vrh Plešivice, ki traja nekako uro in pol. Na vrhu je razgledna piramida (799 m). Spustimo se do sedla Poljanice in do Lovskega doma, od tu pa se spet vzpnemo do planinskega doma Oštrc (691 m — žig!). Ta vzpon traja le dobro uro in pol. Dvajset minut je potrebno za spust do planinskega doma Veliki Dol (530 m — žig!), v katerem prespimo, ker je za nami polovica krožne poti. Zanimivi so pristopi na Veliki Dol tudi iz Smerovišča (45 minut), Ruda (50 minut) do koder vozijo avtobusi iz Samobora (7 km). Z Velikega Dola se bomo spustili do planinskega doma Šoičeva kuća (385 m — žig!), tik pod razvalinami gradu Lipovec. Spust traja le 50 minut. Pred nami je zdaj vrh Japetić (879 m) — tu je razgledna piramida, s katere je lep razgled — potem pa se bomo spet spustili do planinskega doma na Japetiću (815 m — žig!); za to pot bomo potrebovali dve uri. Enako dolgo bomo hodili do Noršić Sela (650 m — žig!), v naslednjih dveh urah pa bomo dosegli izletniško točko »Janko Mišić« v Slanem Dolu, kjer se je rodil sekretar SKOJ Janko Mišić (žig!). Preostane nam še spust v Smerovišče in vrnitev z avtobusom v Samobor.

Za krožno pot »Skozi Samoborsko gorje« potrebujemo dva dni ali 14 ur lahke hoje. Na poti je devet kontrolnih točk z žigom, ki ga je treba vtisniti v Dnevnik. Dnevnik je razdeljen na dva dela, na vodnik in na prostor za žige, ima pa tudi planinske karte tega področja. Dnevnik lahko naročite pismeno na Planinsko društvo Japetić, 41430 Samobor, p. p. 54. Cena — 40 dinarjev. Ko opravimo celotno pot, dobimo spominsko značko »Skozi samoborsko gorje«. Od leta 1958 do konca leta 1979 so izdali že 2363 oštevilčenih spominskih značk iz vse Jugoslavije. Od 20 PD iz Slovenije ima PD Ljubljana-Matica 70 značk, PD Litija 50, PD Zabukovica pa tudi 50 značk itd.

V Samoborskem gorju traja sezona planinarjenja vse leto. Največ obiskovalcev je pozimi, medtem ko je najbolj ugoden čas za obisk pomladi in jeseni. PD Japetić uredi večjim skupinam rezervacijo za spanje v planinskih domovih.

Zdenko Kristijan

PREDSEDNIŠTVO IN KONFERENCA PLANINSKE ZVEZE JUGOSLAVIJE

17. in 18. maja sta bili v Beogradu seji predsedstva in konference Planinske zveze Jugoslavije. Na teh dveh zasedanjih so obravnavali tale vprašanja: Poročilo o delu predsedstva PZJ v letu 1978 in 1979, realizacijo finančnega načrta za leto 1978 in 1979, predlog finančnega načrta za letos, predloge za podelitev priznanj, stabilizacijske ukrepe in temo — planinstvo v splošnem ljudskem odporu. Dogovorili so se tudi o zveznih akcijah. Izvolili pa so tudi predsednika in podpredsednike komisij.

Za novega predsednika predsedstva PZJ so izbrali Vlada Vukmirovića, delegata iz

Črne gore. Predsedstvo PZJ ima osem članov in jih sestavljajo predsedniki republiških in pokrajinskih planinskih zvez. Njihov mandat traja štiri leta, predsedniški mandat pa traja leto dni. Predsednika volijo po dogovorjenem vrstnem redu vsako leto iz druge republike oziroma pokrajine.

Za predsednike komisij so izbrani:

Radivoje Kovačević, PZ Vojvodina, propaganda;

Branko Munjaz, PZ Srbija, mladina;

Dražen Zupanc, PZ Hrvatske, GRS

Vladimir Božić, PZ Hrvatska, jamarstvo;

Borislav Stevanović, PZ Vojvodina, orientacija;

Aleš Kunavcr, PZ Slovenija, odprave;
Zoran Kamarit, PZ Vojvodina, mednarodni stiki;

Franci Savenc, PZ Slovenija, alpinizem;

Tomislav Franjković, PZ BiH, varstvo narave;

Mitre Vasilevski, PZ Makedonija, SLO;

Žarko Žarić, PZ Srbija, finance.

PZM bo kasneje določila osebo, ki bo prevzela nalogo predsednika komisije za vodnike.

Organizacijo zveznih akcij pa so prevzele:

PZH — zvezno tekmovanje v orientaciji,

PZK — pohod mladine,

PZS (Srbija) — Pregled planinskega podmladka,

PZČG — srečanje predstavnikov balkanskih držav,

PZS in PZH — srečanje s predstavniki italijanskih planinskih zvez,

PZS — srečanje mladinskih vodnikov mednarodnih planinskih zvez (UIAA).

M. K.

SREČANJE V DALMACIJI

V duhu že utečenega prijateljskega sodelovanja med PZH in PZS ter njunih društev se je 30. in 31. maja ter 1. junija izteklo že deveto srečanje predstavnikov obeh zvez, ki je bilo tokrat v zanimivem, nam pa malo poznanem delu gora Jugoslavije — na Kozjaku, Mosoru in Biokovu Kakor vselej so bili tudi tokrat na vrsti vzponi na vrhove združeni s posvetovanji, srečanja s predstavniki krajevnih planinskih društev in skupin, izmenjava mnenj, načrtovanjem skupnih akcij in bodočega dela.

Prvi dan smo v planinskem domu »Putalj« spoznali le zgodovino dela PD Kozjak iz Kaštel Sučurca ter se povzpeli pod vrh do cerkvice Sv. Luke. Napredali smo že pomenke s člani PD Mosor iz Splita, ki so se nam pridružili kot spremljevalci za prihodnja dva dneva. Spoznali smo marsikaj o delu Kaštelčanov, med drugim smo občudovali njihovo vztrajnost pri organizaciji pohodov v Titovo Užice, v Tjentište in po poti 1. Splitskega odreda.

Naslednjega dne nas je pot vodila v Makarsko. Tam smo iz ust predsednika SO Makarska in njegovih sodelavcev zvedeli marsikaj o kraju, ki mu daje pečat turizem in čigar vedri utrip teče pod prostranimi vrhovi Biokova, koder je podjetnim delavcem uspelo naseliti gamse in lepo število muflonov. V zelo slabem vremenu, v snežni nevihti, smo se potem od logarske koče in zadnjih snegov povzpeli na vrh, 1762 metrov visoko, kjer pa smo si mogli ogledati le sodobne radijske naprave, razgledi pa so ostali več ali manj skriti v oblakih vodonoscih.

V družbi s predstavniki PD Biokovo iz Makarske in s planinci iz Podgore, starega partizanskega gnezda, ki so nedavno tudi ustanovili svoje planinsko društvo, smo zvedeli to in ono iz njihovega dela, o dalmatinski transverzali, o načrtih, ki se pletejo okrog gora, ne nazadnje prav naših slovenskih Alp.

Še istega dne smo že v mraku šli prek partizanskih vasic od Žrnovnice ter Spodnjega in Zgornjega Sitna do koče U. Giromette na pobočjih Mosora. Bilo je že pozno pa smo si vendar še ogledali filmski zapis o treh krajih, spoznali na platnu posebnosti teh gora in zaznali tudi kanček žalosti ob pogledu na opustele hiše, ki tu in tam opozarjajo, da ti kraji niso izjema in da se človek iz njih marsikje umika v doline, kjer se mu ponuja lažje življenje. Najbolj odporni iz naših vrst so ta večer kar do poznih ur prisluhnili ognjevitim dalmatinskim pesmim, ki so pričarale prijetno planinsko vzdušje.

Zadnji dan smo se povzpeli na Mosor ter se na vrhu razveselili stolpa, ki je močno podoben našemu ljubemu Aljaževemu stolpu s Triglava. Vreme nam ni bilo nič kaj naklonjeno. Imeli smo srečo, da nas vsaj ni pralo in suhi smo se vrnili do koče, kjer nas je čakal razgovor s predstavniki PD Mosor, katerega smo nadaljevali še popoldne v lepo urejenih društvenih prostorih v Splitu.

Po pozdravu predstavnikov PD Mosor je bilo treba v dolino, kjer se nam je pred odhodom končno nasmehnilo tudi sonce in pokazalo, kako prijetno zna biti, če mu uspe poslati svoje žarke do površine svojega planeta zemlje.

Srečanja te vrste so delovna, zato še nekaj misli o tem, kar je bilo na dnevnem redu razgovorov.

Pomenki s predstavniki dalmatinskih društev so pokazali, da njihovi planinci radi zahajajo v naše gore, vabijo pa tudi slovenske ljubitelje gora, da se pogosteje pokažejo v kočah in na vrheh Kozjaka, Biokova in Mosora ter drugih gora vzdolž jadranske obale. Možnosti so številne, društva, kot so Mosor, Kozjak, Biokovo in druga, rada posredujejo vse potrebne podatke.

Govora je bilo še o sodelovanju PZS in PZH s CAI. Poiskati bo treba skupne točke in interese ter delovati na področjih, ki terjajo prispevek vseh treh partnerjev. Dr. Miha Potočnik je hrvatske tovariše seznanil o najpomembnejših problemih, s katerimi se bodemo pri nas — družbenem dogovoru, izgradnji Kredarice, problemih v vrednotenju športa pri nas in še o drugem.
Od tovarišev iz PSH smo slišali o njihovem sodelovanju z JLA in TO, o načrtih, ki zadevajo urejanje režima v Paklenici, ki je postala občasno kar gosto naseljen kotiček za alpiniste od vsepovsod. Tovariši iz PSH se veselo, da je vse več slovenskih planincev v predelu Velebita, Gorskega Kotara, Paklenice in v Slavoniji. Žele si, da bi se menjava nadaljevala v enakem in še večjem razmahu.
Pred slovesom so izrazili zahvalo naši zvezi in GRS za naglo ter uspešno posredovanje pri nudenju pomoči alpinistom iz Zagreba v severni steni Triglava konec maja letos.
Razšli smo se v pričakovanju, da se jeseni spet srečamo pri nas ob otvoritvi planinske poti Zagreb—Ljubljana.

P. Š.

MARKACISTI SAVINJSKEGA MDO OSMIČ PREGLEDALI SVOJE DELO

(Tokrat je bilo srečanje v planinskem domu na Čreti, 8. 6.)

Prvi področni zbor je bil leta 1974 na Šmohorju, drugi na Resevni, Homu nad Grižami, Bukovici (1976), nato je bil pod Olševo (Sv. Duh) v Zgornji Savinjski dolini, Paškem Kozjaku, lani na prostrani Menini, deveti pa je predviden v novem planinskem domu pod Donačko goro. Vse te zbore je vodil Florjan Šon, za kar mu gre vse priznanje in zahvala. Na zadnjem smo izvolili Antona Pasarja, PD Celje, za novega vodjo in sicer za dobo štirih let.
Markacisti PD Solčava, Ljubno, Mozirje, Polzela, Celje, Železničar Celje, Šentjur in Vransko so poročali o delu in o problemih: kraja žigov, vpisnih knjig, sukanje smernih tabel, sekanje drevja pri širjenju gozdnih poti itd. Govorili so tudi o vzgoji markacistov. Letošnja anketa KVIZ pri PZS je vsebovala tudi vprašanje o udeležbi na tečaju markacistov. Odgovori za obdobje od 1980 do 1985 pa nakazujejo udeležbo na tečajih 229 markacistov. Potreben je le ustrezen vzgojni program, ki bi ga naj pripravila komisija za pota. Tega bi morala potrditi PZS pa tudi v telesnokulturni skupnosti (enako tudi naziv!). Tečaj bi bil ob koncu tedna v eni izmed planinskih koč. Vsekakor bi bilo potrebno na tečaju posvetiti del časa praktičnemu delu na kraju samem.
Na zboru markacistov bi morali pregledati kartotečne liste, jih popraviti in dopolniti, ker bi prav ti podatki morali rabiti za osnovo pri sestavi opisov poti v vodnikih in zemljevidu. Govorili so tudi o izkaznici za markacista in o znački (markacija s profilom Knafeljca na belem polju).
Na zboru sta bila tudi načelnik komisije za pota pri PZS Franci Vesel in član KVIZ.

B. J.

8. zbor markacistov Savinjskega MDO na Čreti, 8. 6. 1980 Foto B. Jordan

VARSTVO NARAVE

SREČANJE PLANINCEV — NARAVOVARSTVENIKOV BOSNE IN HERCEGOVINE

Smetovi pri Zenici so bili v dneh 24. in 25. maja 1980 prizorišče že tradicionalnega srečanja planincev bratske republike. Srečanje je bilo posvečeno tistim zanimivim planinskim področjem, ki so v bližini naseljenih in industrijsko razvitih krajev, ki jih v Bosni in Hercegovini ni malo. Industrijska središča onesnažujejo človekovo okolje, ponekod so ga že v veliki meri uničili. Prav planinski predeli v bližini takih centrov imajo še posebno velik pomen za oddih in rekreacijo delovnih ljudi. Tudi strokovna predavanja so bila uglašena na to temo. Uvodni referat je bil posvečen pomenu in vlogi hribov v bližini urbanih in industrijsko razvitih krajev. Udeleženci so se seznanili tudi z izkušnjami, ki jih imajo Švicarji pri zaščiti gozdov. Poudarili so pomen teritorialne obrambe, s čimer je povezano zavarovanje gorskega sveta. Ne nazadnje pa so se seznanili z značilno vegetacijo hribovitih področij v okolici Zenice in z vplivom onesnaženega zraka na rastlinstvo. V diskusiji so predstavniki planinskih društev BiH govorili o svojih izkušnjah pri delu na področju varstva narave. Predstavnica PZS Nada Praprotnik pa jih je seznanila z delom Komisije za varstvo narave in Gorsko stražo.

Srečanje je bilo v tistih težkih prvih tednih po nenadomestljivi izgubi našega Tita, zato so nanj povabili polkovnika Saliha Osmanbegovića, ki je bil v 1. proletarski brigadi. Na tovariškem večeru je pripovedoval o svojih srečanjih z maršalom v času legendarnih ofenziv. Tako so se tudi vsi udeleženci še enkrat poklonili spominu velikega moža.

N. P.

VARSTVO NARAVE 12

Varstvo narave je revija, ki jo izdaja Zavod SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine. 12. številka je tematska in je posvečena Planinskemu polju.

V uvodnem članku Morfološki, hidrološki in speleološki oris Planinskega polja nas France Habe seznanja s tem kraškim poljem v luči klasičnih zgodovinskih raziskovanj ter opisuje geomorfološke in hidrološke razmere. Ne nazadnje avtor opozarja na pomen kraških izvirov za vodno oskrbo Notranjske in Slovenskega Primorja, hkrati pa navaja utemeljene pomisleke proti graditvi akumulacijskega vodnega zbiralnika. Viktor Petkovšek in Andrej Seliškar sta v članku Vegetacija na Planinskem polju na kratko opisala 15 rastlinskih združb, ki se tu prepletajo. Najbolj zanimiva rastlinska vrsta pa je nedvomno pred kratkim prvič najdena na ozemlju Slovenije — travniška morska čebulica *(Scilla pratensis)*. Vrsta pripada endemitom ilirskega flornega območja in je razširjena po močvirnatih travnikih kraških polj.

Jože Bole v članku Malakološke značilnosti Planinskega polja in okolice našteva najbolj značilne mehkužce, ki so jih našli na tem področju. Mnogo vrst je sicer splošno razširjenih, mnoge pa so endemske, alpske ali dinarske.

Boris Sket nas v članku Jamska favna notranjskega trikotnika (Cerknica — Postojna — Planina), njena ogroženost in naravovarstveni pomen seznanja z bogato favno v jamah tega področja, saj so klasična nahajališča za kar 58 jamskih taksonov. Področje je pomembno tudi kot izjemen učni objekt za preučevanje procesov onesnaženja, za ekološke raziskave ter za prilagajanje živali na razmere v podzemlju.

Joža Vovk v članku Ihtiofavna Planinskega Polja opisuje 10 vrst rib v reki Unici, ki je izoliran vodni tok in prav zaradi tega edinstven biotop.

Serijo zaključuje Rado Smerdu s člankom Planinsko polje kot del najpomembnejše dediščine Slovenije, kjer povzema vse izsledke dosedanjih znanstvenih raziskav in nas na kratko seznani z zgodovino prizadevanj, da bi to edinstveno polje zavarovali. Avtor predlaga, da bi področje zavarovali kot regijski park (na novo predlagana varstvena skupina, ki naj bi zapolnila vrzel med narodnim in krajinskim parkom. Regijski park naj bi združeval več posameznih naravnih znamenitosti in bi bil praviloma deljen na območja z različnimi varstvenimi režimi).

Poleg tematskih člankov, vezanih na problematiko Planinskega polja, nas sestavek Tomaža Petauerja Sestoj črničevja *(Quercus ilex L.)* pod Nanosom opozarja na zimzeleno vegetacijo, v kateri prevladuje črnika ali črničevje in ki leži v strmem prisojnem skalovju nad Sv. Nikolajem ob vznožju Nanosa. Sestoj predstavlja zelo osiromašeno združbo zimzelene mediteranske vegetacije in ima reliktni značaj. V zadnjem članku Oris mednarodnih prizadevanj za varstvo rastlinskih in živalskih vrst Silvestra Rogelj podaja kronološki oris mednarodnopravnih prizadevanj in hkrati tudi pregled veljavnih mednarodnih dokumentov o varstvu rastlinstva in živalstva ter pregled mednarodnih organizacij in združenj, ki se ukvarjajo s temi problemi.

Vsebinsko bogata številka Varstva narave je nedvomno pomemben prispevek in hkrati tudi dopolnilo inventarja naše naravne dediščine.

N. Praprotnik

ZAŠČITENO PODROČJE KARWENDEL ZNOVA V NEVARNOSTI

Zaščiteno področje Karwendel je zaradi načrtovane gradnje tri (!) metre široke poti za prigon živine znova v največji nevarnosti, saj bi ga s tem žrtvovali gospodarskim interesom nekaterih posameznikov in hkrati za vedno uničili. Za gradnjo te živinske poti, ki bi bila v resnici čisto prava cesta, se poleg nekaterih drugih posebno zavzema lastnik gostilne Binsalm. Pot oziroma cesta bi tekla od Enga, mimo Binsalma in prek Lamsenjocha v Stallental. Sicer pa iz kraja Eng že drži cesta vse do Binsalma v višini 1500 m, iz Inntala pa do Stallenalma v višini 1300 metrov. Prek Lamsenjocha, planine, ki se razprostira v višini 1950 metrov, pa pelje sedaj le planinska pot. Če bi to pot preuredili v prikrito trimetrsko živinsko stezo, bi v bistvu s tem povezali prečno cesto skozi ves Karwendel. Seveda pa bi med samo gradnjo hudo posegli v tamkajšnjo gorsko pokrajino, razstreliti bi bilo treba namreč izredno veliko skalovja, na najbolj izpostavljenem mestu bi morali namreč izsekati tri metre široko pot v dolžini 80 metrov, kjer dosega strmina kar 80 stopinj. Dodati je treba še to, da je gorski svet na tistem področju izredno krušljiv, zato bi morali za utrditev projektirane ceste zgraditi nešteto betonskih podpornikov, sama gradnja pa bi ogrozila ali celo uničila tudi enega najbolj znanih studencev oziroma vodnih izvirov, ki je v kraškem svetu visokega Karwendla pravcata redkost. Iz tega studenca se oskrbuje z vodo tudi znana planinska koča na Lamsenjochu.

Bitka za ohranitev nedotaknjenega Karwendla se je začela že leta 1977, ko sta tako nemška kot avstrijska alpska zveza v imenu vseh planincev in turistov zahtevali, da je treba celotni Karendel ohraniti kot zaščiteno področje. Tudi zdaj pozivajo vse pristojne oblasti, naj nikakor ne dovolijo, da bi del tega čudovitega gorskega sveta nepreklicno uničili. Revija »Deutscher Alpenverein« v svoji prvi letošnji številki k vsemu temu dodaja kot komentar, da je sekcija Oberland že leta 1977 ponudila, da bi sedaj tako sporno gradnjo oziroma razširitev živinske poti uredila na lastne stroške, seveda le v širini poldrugega metra. Zdaj obnavlja to ponudbo, hkrati pa se obvezuje, da bo vso pot zavarovala tudi z žično ograjo, s čimer bi bil varen pregon živine zagotovljen ... Na videz lokalni problemi ...

M. A.

ALPINISTI PROTI ZAŠČITNIKOM NARAVE

V nemški deželici Sauerland so se nedavno tega sporekli plezalci in zaščitniki narave in sicer zaradi soteske Hönnental, ki je dolga približno 300 metrov, na obeh straneh pa jo obdaja skoraj 80 metrov visoko skalovje. Tamkajšnjim alpinistom, ki imajo sicer precej daleč od najbližjih visokih gora, ponuja to področje izvrstno plezarijo, vendar pa velja soteska ljubiteljem narave kot zadnje pribežališče za redke živali in rastline. Kot poroča »Alpinismus« v svoji letošnji četrti številki, naj bi bilo zdaj v soteski Hönnental nad 200 razmeroma zahtevnih plezalskih smeri. Vendar pa tamkajšnji predsednik društva za zaščito okolja Joachim Kirchhoff meni, da je to vsekakor preveč, kar velja tudi za 30 ton kamenja, ki so ga bili plezalci po lastnem priznanju iz varnostnih razlogov počistili iz sten.

Vsekakor nenavaden »kamen spotike« med plezalci in varstvom okolja. Hkrati je že slišati glasove, da bi se ne kazalo spopasti s pomočjo odvetnikov, marveč sporazumeti. Po predlogu nekaterih bi si bilo namreč mogoče sotesko razdeliti, da bi imeli eni mir, drugim pa bi ostalo še dovolj možnosti za plezalske vaje.

M. A.

VARSTVO NARAVE — S KREPELI ŽE PRED STO LETI

1813 je zadnji posestnik Drachenfelsa pri Königswinterju, goro, na kateri je stal tudi grad, prodal občini. Toda ta prodaja je naletela na težave. Občina je odstopila goro nekemu kamnoseškemu podjetju, ki jo je takoj začelo izkoriščati, saj je bilo v njej bogato nahajališče dragocenega trahita. Zavoljo tega, ker je to podjetje načelo mir v tej pokrajini, so se zbrali domačini in domoljubi iz Bonna in Kölna s krepelci in gorjačami in so se lotili vsega živega v tem kamnolomu. Razvila se je mogočna bitka. Po dolgem času, ko se je zmaga nagibala zdaj na to stran pa spet na ono, se je ta bitka prenesla na papirnato področje vse dotlej, dokler država leta 1828 ni prepovedala uporabo tega kamnoloma z grožnjo zapora »ob vodi in kruhu«. Šele 1936 so gora, grad in kamnolom spet postali znameniti, ko so to področje proglasili za zaščiteno in zatorej spada med najstarejša zaščitena področja v Nemčiji.

M. K.

IZ PLANINSKE LITERATURE

PETA ŠTEVILKA ALPINISTIČNIH RAZGLEDOV

Peta številka AR je tokrat spet druge barve, za spremembo rožnata. Na rožnati naslovnici je spet karikatura, ki sta jo zrisala Lidija Honzak in Janez Marinčič, prikazuje pa nabasan avtomobil, ko jo maha mimo ozelenelega znaka za »kamenje pada« proti nabasani Paklenici.

Toda ni drugačna samo barva ovitka, tudi AR so tokrat druge barve. Polemika o prostem plezanju je potihnila, za koliko časa, se bo še videlo. Pojavil se je tudi nov feljton, pojavilo pa se je tudi veliko število raznih poročil, tako da bi tokrat lahko govoril o poročilni številki. Nasploh pa je ta številka veliko manj koherentna, kot so bile prejšnje.

Kot je videti iz številke v številko vse bolj prispevata največ člankov za razglede dva Mlača. Tudi v tej številki sta preskrbela največ spisov. Bine Mlač je začel z uvodno besedo, ki tokrat nosi naslov Peti raztežaj. Nato sledi peto nadaljevanje članka o Velikih pionirjih alpinizma. Tokrat se je pomudil ob Angelu Dibonu, gorskem vodniku in plezalcu, ki ga poznajo tudi naše stene (Špik, recimo). Avtor članka je seveda Bine Mlač. Sledi članek, ki ga ni napisal Bine Mlač, ampak Andrej Dernikovič, ko najprej opiše vzpon prek plat v nekem kamnolomu, da bi lahko ob tem primeru potem razmišljal o vprašanju, kaj okvalificira neki vzpon za alpinistično dejanje, oziroma, ali naj takle vzpon prek plat kamnoloma diskvalificiramo kot plezalsko dejanje kljub temu, da je doživetje teh dveh raztežajev avtentično. Naslov tega razmišljanja na strani 8 je »Kopitar brez čevljev, ali kaj mislim jaz.« Avtor misli, da je tudi tako plezanje vredno svoje cene.

Zdaj pa ogorčen zapis tovarišice Mete Rotovnik-Tavčar, ki pod zgovornim naslovom »Kje je javna kritika« zastopa mnenje, ki sta ga s svojimi članki v AR zastavila Ciril Debeljak in Bojan Pollak. Drugi del spisa pa se loti problematike odgovornega prevajanja alpinistične literature v slovenščino in sicer ob primeru nestrokovno opravljenega prevoda Messnerjeve knjige (najbrž gre za njegov Everest). Ne morem se ne strinjati z mnenjem tovarišice Rotovnik-Tavčar, seveda pa se moram pri tem vprašati, če ni sklicevanje na javno mnenje tisti zoprni manever, ki v sami drži nosi nekam slan okus po moraliziranju, kot ga je pri nas v davnini že uvedla oblastniška poza raznih duhovniških teoretikov. Toda članek ni samo kritičen, ne, predlaga tudi nekatere konkretne poteze, ki bi razrešile tako situacijo.

Zdaj pa spet članek Bineta Mlača, tokrat začetek nove serije člankov o Matterhornu. Za začetek opis gore, prvi poskusi na gori, prvi pristopi (Whymper, Carrel).

Nato na strani 14 za konec podlistka o ostenjih Piz Badile še zgodba o njenem vzhodnem stebru, avtorice Nade Mlač, ki je s tem člankom zaključila to serijo, ki jo je pripravil Bine Mlač. Nato pa, kot da Piz Badile noče še iz AR, na strani 16 poročilo Janeza Gradišarja o čeških smereh v teh ostenjih. S temi opisi pa smo se že znašli v tistem delu Alpinističnih Razgledov, ki nas seznanjajo z novimi vzponi v naših stenah. Tokrat gre za opise in skice treh prvenstvenih smeri v Kamniških planinah. Najprej piše Janez Gladek o spominski smeri Ceneta Kramarja, ki poteka prek osrednjega dela južne stene Kogla med Kamniško in Zupanovo smerjo. Dušan Podbevšek pa je pripravil opis dveh smeri iz ostenj v območju Češke koče (pod njo in levo od nje; ena smer je zimska). Kot sem že zapisal, vsem trem opisom so priložene skice na predzadnji in zadnji strani AR.

Nato pa poročila, ki nas obveščajo o tem in onem. Najprej poroča Viki Grošelj o sestanku o treningu alpinistov. Na strani 19 zvemo, da so alpinisti tudi na Madžarskem in da imajo celo kje plezati. O tem piše, tako pravi Mahkota — kronist plezalnih vzponov Franci Savenc. Kot vidimo, ta Mahkotov vzdevek ni padel na gola tla. Nato pa sledi kratko poročilo, ki smo ga lahko dobesedno tako prebrali že v Planinskem Vestniku, kar daje misliti. Toda, ker ne vem, kako je do tega prišlo, ne morem o tem nič reči. Mogoče je to posledica dejstva, da gre za dva prevoda istega izvirnika, kar je dobro, saj priča o tem, da izvirnik prebira več ljudi. Mogoče pa gre tudi za dejstvo, da je bilo isto poročilo poslano na dve uredništvi, kar bi lahko razložil kot posledico dejstva, da je situacija taka, da človek nikoli ne ve, kaj mu bodo objavili in kaj ne in seveda kje ne. To je seveda slabo, ni pa iz trte zvito. Gre za člančič, ki govori o znamenitem zimskem vzponu Poljakov prek Comicijeve smeri v SZ steni Civette, ki ga nekateri eksperti za tovrstne podvige štejejo za enega največjih zimskih vzponov vseh časov (v tretje gre rado in od tega še nikoli ni nikogar pobralo — mislim od prebiranja enega in istega).

Janez Bizjak je za tem obvestilcem pripravil nekaj novic iz področja tujega alpinizma. Nato pa spet avtorica, ki jo že poznamo: Nada Mlač. Tokrat poroča o prostih plezarijah, opravljenih v preteklem letu. Nekaj prav fantastičnih zadev, med njimi tudi ženskih ponovitev. Napisano je seveda

tako, da vse skupaj ni več tako šokantno, kot bi utegnilo zaslužiti. Gola notica, česar seveda ne valim na grbo avtorici, ampak žalostnemu dejstvu, da se človek še tako belega kruha preobje, in take plezarije zdrknejo mimo oči kot takale notica, zares pa gre za vzpon, da si lahko samo pihamo v prste (mesta VIII in tako!). Članek pa zaključuje nekaj, kar sem že dolgo iskal, pa nisem nikjer našel: primerjalno tabelo ocen težavnosti smeri. Kar se mene tiče, pogrešam še nomenklaturo sovjetske lestvice v skalah in ledu (tiste 5 b in táko). No, ampak tudi to je prima, zdaj bom vsaj vedel, za kaj gre ...

Na strani 23 pa zvemo, kako je klasificirana težavnostna lestvica UIAA, kot je bila objavljena v lanskoletnem biltenu te organizacije. Besedilo je za nas pripravil Franci Savenc.

In v rubriki tehničnih novotarij zvemo še nekaj o polbičevem vozlu. O njem nam piše Tine Kristan, govori pa o uporabi tega vozla za spuščanje sebe ali padlega soplezalca po vrvi.

Zdaj pa spet znano ime: Bine Mlač, ki nas na strani 25 v svojem članku »Snežna očala« pouči o tem, zakaj so potrebna snežna očala in kakšna očala (stekla) so najboljša ter kako jih izbiramo. Tudi to je članek, ki zapolnjuje neko dozdajšnjo praznino na tem področju; razčiščuje namreč neko zmedo, ki so jo povzročale polovične informacije, ki so se vse sklicevale na neko namišljeno znanstveno ozadje. Vse, kar še je treba storiti na tem področju je, da je treba počakati, da bo moč sploh kakšna očala kupiti v naših trgovinah, kjer vlada »totalna mizerija«.

In za konec?

Za konec AR nam je Igor Mezgec pripravil obširen pregled vzponov (prvenstvenih, zimskih, mešanih, etc.) in ponovitev, opravljenih v letih 1978 in 1979. Gre za veliko vzponov. To nedvomno priča o živahni in vrhunski alpinistični dejavnosti, kar govori o mestu tega alpinizma v svetu in hkrati o izvirnosti takega početja, ki je nedvomno ena izmed redkih avtentičnih konstituant, ki resnično zaseka v osnovi tega naroda.

Iztok Osojnik

*KUGY, DEŽEJ, SMOLLE IPD**

Zdaj se obrnimo k vprašanju priimka Kugy, Kugi ipd.

Sinu ponemčenega Korošca in hčere Jovana Vesela Koseskega zdaj seveda ne bomo spreminjali oblike njegovega priimka. Po pričevanju dr. P. Zablatnika je priimek Kogoj, s poudarkom na prvem zlogu, »najbolj znan v Podjuni«. Včasih je priimek Kogoj zapisan s končnim y, vendar je to »zgolj sprenevedanje ljudi«, ki bi hoteli brisati slovenske sorodstvene povezanosti. Ipsilona slovenska abeceda ne potrebuje in ne uporablja. Spakedrana oblika Kugy stoji v rojstni matriki namesto Kugi ali Kugej pri Juliusovem očetu Pavlu. Predobro poznam matrike, da lahko vem, kako strašno površno in nedosledno so župniki nekoč zapisovali priimke — zgolj po posluhu, po slepem občutku, navadno po napovedovanju ali narekovanju botrov, ki so prinesli otroka h krstu, nikakor ne po kakih dokumentih, še manj pa po kakih pravopisnih pravilih. Gre za pismeno sprenevedanje ne samo nemških (in laških), ampak tudi slovenskih zapisovalcev, ki so bili tedaj po večini zelo slabo vešči slovenskega pisanja. Župnik Blasius Nagel (v Podkloštru), ki je krstil Pavla Kugyja leta 1815, je bil brez dvoma Slovenec, kajti podkloštrska župnija je bila tedaj še kompaktno slovenska. Ta župnik je zgolj zaradi pomanjkljivega čuta za slovenski pravopis, tako vsaj jaz sodim, zapisal v krstno knjigo priimek v obliki Kugy namesto v obliki Kugi«.

Dr. France Avčin, ki je prevedel Kugyjevo knjigo Delo, glasba, gore (1966), je v podčrtani opombi o pisateljevem priimku postavil misel, da je priimek s končnim ipsilonom zapisal Juliusov oče, ker je s tem hotel zabrisati svoj slovenski rod. Oblika Kugi in zlasti še Kugy je našega planinskega pisatelja motila: ni mu šlo v račun, da bi bil vnuk Vesela Koseskega, živeč v Trstu, kjer ga je ponovno tudi osebno v letih pred smrtjo obiskal in ki je bil doma s tal slovenske Koroške — Nemec po rodu. Lastili pa so si ga vsaj Avstrijci, do neke mere celo Italijani. Samostojno je ob pomoči župnikov pregledal matrike za Lipo pri Podkloštru in za faro Št. Lenart pri Sedmih studencih. Nelzpodbitno se mu je pokazalo, da je pisanje priimka Kugy, z ipsilonom na koncu, zgolj sprenevedanje, kakor pravi dr. Pavle Zablatnik, oziroma malomeščanska želja ponemčenega Tržačana po imenitnosti, ki naj bi jo dal ipsilon na slovensko korenino. Svoje prepričanje in ugotovitve je nato zapisal dr. France Avčin v svoji avtobiografski klasični slovenski planinski knjigi Kjer tišina šepeta (1967, 339—341). Njegovo misel tu dopolnjujemo še z gradivom, ki izpričuje slovenski izvir pripone -ej in -i pri samostalnikih, posebno še rodbinskih in rojstnih imenih.

Hiša, kjer se je v Lipi pri Podkloštru rodil oče dr. Juliusa Kugyja, je v vasi najstarejša, saj nosi številko 1. Še danes se po domače hiši pravi pri Kugiju. In da stoji pred hišo lipa, gotovo ne priča o germanskih tleh — pri tem ni treba biti nikak romantični hejslovan.

Viktor Smolej

* Objavljamo odlomek iz zapisa Viktorja Smoleja iz Ljubljane, ki ga je bil priobčil v reviji Jezik in slovstvo, XXV 4—5/150. Vsebina bo prav gotovo zanimala bralce PV.

ALPINISTIČNE NOVICE

DVOJNA ZMAGA NA MOUNT EVERESTU

Nenavadno učinkovita je bila poljska ekspedicija na Mout Everest. Po prvem zimskem pristopu, kar se je zgodilo 17. februarja letos, je deloma zamenjano moštvo začrtalo novo smer in sicer desni rob J stene Višinski tabor I je bil na višini 6050 metrov, tabor II pa na višini 6500 metrov. Oba ta dva tabora sta ostala še od zimskega vzpona, ostalc pa so morali na novo urediti. 7. aprila se jim je posrečilo postaviti tabor III na višini 7200 metrov, 28. aprila je stal tabor IV na višini 8050 metrov, 14. maja pa tabor V na višini 8300 metrov. Ključno mesto je predstavljala 200 metrov visoka stena med taborom IV in taborom V. Vsega skupaj so porabili 2500 fiksnih vrvi.

19. maja sta zapustila tabor V Andrzej Czok (31) in Jerzy Kukuczka (32). S seboj sta vzela le eno jeklenko s kisikom. Zaloga jim je pošla že na južnem vrhu (7,5 ur) in tako sta sklenila, da bosta glavni vrh dosegla brez dodatnega kisika. S težkim snegom pokrit greben jima je napredovanje še otežkočal, vzel jima je dodatne štiri ure. Na vrhu sta ostala 50 minut. Vračala sta se že v mraku, nagajali pa so jima tudi nevarni pršni plazovi, bili pa sta seveda tudi brez dodatnega kisika, kar je predstavljalo še dodatno nevarnost. Mučil ju je tudi spanec. V tabor V sta prišla po 17 urah sestopanja.

Nova smer je najkrajša in najbolj direktna od vseh sedmih. Težavnost III na nekaterih mestih IV omogoča, da bi ta smer postala v bodoče normalna pristopna smer za vrh. Prav ta dva alpinista, Czok in Kukuczka sta oktobra 1979 dosegla vrh Lhotseja prav tako brez dodatnega kisika in imata torej prav gotovo oba skupaj ustrezne dispozicije za take zahteve, ki nastopijo na teh višinah. Ekspedicijo (zimsko in pomladno) je vodil Andrzej Zawada.

Jozef Nyka

Levo: J. Kukuczka, desno: Andrzej Czok

Foto J. Nyka

ŠPANSKO PLANINSTVO 1979 — RAZMAH EKSTREMNEGA PLEZANJA

Že več let deluje v Španiji mlajša planinska generacija, ki vneto goji ekstremno plezanje. Njihova zagnanost je tolikšna, da je zapisovalcu skoraj nemogoče spremljati vse njihove pomembne dosežke.

V poletju lani na primer so mladi španski alpinisti preplezali mnogo klasičnih ekstremnih smeri v Alpah. Med njimi lahko zapišemo Walkerjev steber v Grandes Jorassesu, severno steno Petit Druja, severno steno Droites. Opravili so četrto ponovitev Ferneyevega stebra v Mont Blancu; prvenstveno smer, ki poteka paralelno s smerjo Bonatti—Zappeli (700 m, V+, 8 ur) ter prvo špansko ponovitev Jagerjevega ozebnika v Mont Blanc du Tacul.

B. L.

IN SPET TREKKING V NEPALU

Skupaj z italijansko-nepalsko odpravo »Everest 80« bo »Associazione Trekking International« (Mednarodna treking zveza) organizirala dva trekinga do baznega tabora (približno na višini 5400 m) v času med 13. septembrom in 12. oktobrom ter 20. septembrom in 19. oktobrom 1980.

Organizatorji žele udeležencem predstaviti Nepal in jih seznaniti z lepotami Nepala, z njegovimi prebivalci in predvsem z njegovimi gorami.

Treking, tako so zagotovili, bo dostopen vsem, saj ne bo prezahteven. Tovore bodo namreč nosili nosači in jaki, šerpe pa bodo poskrbeli za šotore in kuhinjo.

Med bivanjem v baznem taboru pa se bodo lahko tisti, ki bodo želeli, povzpeli na Kala Pattar (5545 m) ali na Island Peak (6189 m). Novo v odpravah: trekingi spremljajo ekspedicije!

M. A.

NOV VODNIK PO KAVKAZU

Eno najlepših pogorij na svetu — Kavkaz se doslej ni moglo pohvaliti s popolnim plezalnim vodnikom. Ta vrzel pa je zdaj izpopolnjena. V letu 1962 je izdal Ferdinand A. Kropf svoj »Zapadnyj Kavkaz«, pet let pozneje je zagledala beli dan izdaja z naslovom »Centralnyj Kavkaz« Aleksandra F. Naumova. »Rajon Besingi« (1967), »Baskanskaja Dolina« (1972), Karaugom, Digorija, Zej (1976). Zdaj imamo na mizi že četrto izdajo »Čeget-Adyrsu« (1980) — planinski prikaz kavkaškega glavnega grebena od Gumačija do Šhara. Besedilo je rusko, veliko je grebenskih kart z vrisanimi smermi in z nekaterimi podrobnostmi, kar je zanimivo tudi za tujce. Naklada je sicer majhna, vendar velja računati tudi na srečo. In še podatek o izdaji: Aleksander Fedorovič Naumov: Čeget-Adyrsu (Centralnyj Kavkaz), založba »Fiskultura i sport«, Moskva 1980, strani 224. Opis 290 smeri.

Jozef Nyka

STEBER RUPAL 1980
EVROPSKE NAVEZE NA NANGA PARBATU

Zdi se, kot da bi se bil sloviti Rupal steber na Nanga Parbatu nenadoma znašel v samem središču pozornosti vseh obiskovalcev Himalaje. Kot poroča revija »Alpinismus« v letošnji 6. številki, sta skušala ta steber preplezati v letošnjem juliju Karl in Luis Frago. Mesec dni pozneje, namreč v začetku letošnjega avgusta, pa je šla v grozljive strmine tega stebra posebna evropska skupina, ki šteje deset bolj ali manj znanih alpinistov. 4500 metrov visoko steno bodo skušali preplezati v pravcatem alpskem slogu, torej brez klasičnih taborov, brez višinskih nosačev in tako imenovanih »fiksnih« vrvi. Napredovati nameravajo v parih, ki bodo neodvisni drug od drugega. Podvig bo vodil Francoz Yannick Seigneur, sodelujejo pa trije nadaljnji Francozi, dva Italijana in štirje Nemci.

M. A.

RAZGLED PO SVETU

KILIMANDŽARO

O tej gori je bilo že veliko napisanega, zdaj pa jo množično obiskujejo, saj daje številne planinske možnosti pa tudi razmeroma naporna je. Kilimandžaro je najvišji vrh v Afriki in se dviga pod nebo v neuvrščeni Tanzaniji. V višino sega 5895 m, ima pa dva glavna vrhova, prvi je Mawezi, 5150 m, drugi pa Kibo. Ta zadnji je ugasli vulkan, katerega najvišji vrh, imenovan Uhuru Peak, 5895 m, predstavlja tudi najvišjo točko Kilimandžara. Uhuru Peak pomeni v prevodu — Vrh zmage.

Če bi se odpravili na to goro, potem je treba računati na petdnevno hojo, za kar pa je treba biti dobro planinsko pripravljen. Najobičajnejša »maršruta« je z letališča Kilimandžaro v Severni Tanzaniji, odkoder se potem odpeljejo do približno sto kilometrov oddaljenega mesta Marangu, v višini okoli 1400 m. Prvi dan je pohod dolg 16 km in se konča pri zavetišču Mandare, na višini 2750 m. Naslednjega dne pa se je treba povzpeti na višino, kjer stoji planinska koča Horombo, 3700 m.

Prva dva dni je treba prehoditi 33 km, tretjega dne pa je na vrsti še sedlo med Mawezijem in Kibo in planinska koča Kibo, ki je že na višini 4700 m. Tu že marsikoga napade višinska bolezen zavoljo pomanjkljive aklimatizacije. Ta planinski dom pa že predstavlja izhodišče za vrhove na tej gori. Do Uhuru Peaka je treba le dve uri, vendar jih zmore le malo, saj kažejo statistike Nacionalnega parka Kilimandžaro, da se povzpne na vrh le nekako 7 % vseh obiskovalcev, drugi pa navadno odstopijo, ker so napori zavoljo višine, preveliki.

M. K.

PLANINSKA PUBLICISTIKA V ŠPANIJI

Alpinismus priznava, da mu je revija CIMAS, ki izhaja na Pirenejskem polotoku, velika konkurenca že od leta 1973, ko je začela izhajati.

Španci so posegli tudi na področje smučanja, »Monitor-ski« izhaja enkrat mesečno v Zaragosi in objavlja članke izključno s tematiko smučanja, smučarskih tekov in turnega smučanja.

Revija »Alta ruta« je glasilo Cluba Alpino Magiosa, izhaja štirikrat na leto in objavlja članke, izključno posvečene ekstremni plezariji.

Tudi Baski imajo svoje glasilo. Dvojezično v baščini in španščini izhajata Pyrenaica in Gure Mendiak. Reviji izhajata štirikrat na leto in obravnavata poleg klasičnega pisanja o gorah še prispevke s področja kulture, ljudske umetnosti, bajk in podeželske arhitekture.

B. I.

TURISTA NA CESTU

Češkoslovaški mesečnik Turista na cestu (Turist na pot) izhaja letos 19. leto, oz. če se šteje njegov predhodnik Turistika

a horolezectví, pa 32. leto. Izdaja ga Československa telesnovzgojna zveza, izhaja pa pri založbi Olympia v Pragi. Urednica je Marcela Nováková.
Ves ovitek je v barvnem tisku, na vnanjih straneh sta celostranski rekrodukciji, na notranjih pa več manjših (različni motivi iz domačega gorskega sveta). Sredi številke je na boljšem papirju 8 strani črnobelih reprodukcij (pretežno ilustracije k člankom).
Aprilska številka je pomladno ubrana: uvodnik govori o pomladi v Tatrah (ing. M. Cheben), v nadaljevanju je »Iskanje pomladi« (Krkonoši, P. David), podroben program 100 poletnih izletov in pohodov je na dveh straneh. Nekaj člankov govori o bližnji spartakiadi (uradni začetek je bil 5. oktobra 1979, zimski del je bil v Beskidih). Sledijo članki s planinsko in turistično tematiko, vmes je nekaj razmišljanj o množičnih prireditvah, ob koncu pa še prispevek o naravovarstveni vzgoji (ing. M. Houba).
V peti (majski) številki je največ govora o pripravah na osrednje spartakiadne prireditve konec junija. Priobčena je vrsta nadaljnjih poletnih izletov in pohodov. Turistični in planinski prispevki pa obravnavajo Beskide (J. Ludvíková), Vysočine (J. Netopil), Želnavske gore (P. David), plezalni vrtec v Fontainebleauju (F. Hladík). Naravovarstvena članka opisujeta Juránovo dolino (zah. Tatre, J. Marek) in gosenice (E. in J. Pavlasek).

F. V.

RAZSTAVA ZNAMK Z MOTIVI Z GORA

O gorah lahko govorimo tudi z znamkami. To je dokazalo filatelistično društvo v Trentu, ki je v okviru 28. mednarodnega festivala priredilo zanimivo, edinstveno razstavo. Več tisoč znamk iz privatnih zbirk iz vse Italije je prikazovalo gore, kot kraje, ki ponujajo možnost razvedrila in sprostitve in kot sredstva za pridobivanje energije. Slednje predstavljajo elektrarne in druge naprave za pridobivanje energije, ki jih je človek razmestil v gorah. Mnoge izmed znamk so redke in imajo neprecenljivo vrednost.
Poleg znamk so bile razstavljene tudi razglednice, med katerimi prikazujejo tudi nekatere najbolj znane alpske žičnice. Razstavljena je bila tudi vrsta dokumentov iz dunajske privatne zbirke, ki govore o različnih vidikih gora in vojne.

M. G.

NAGRADA CIDALC

Člani žirije, ki podeljujejo nagrado CIDALC (Mednarodni odbor za širjenje umetnosti in književnosti s pomočjo filma), Eugène Hambrouck (Belgija), György Karpati (Madžarska), Georges Losmaz (Švica), Elia Santoro (Italija) in predsednik žirije Robert van Laer (Belgija) so letošnjo »Nagrado CIDALC« podelili filmu, ki najlepše prikazuje dosežke kulture in umetnosti. To je italijanski film »Bominaco — odkritje« (Bominaco — una scoperta) režiserja Tonina Valerla.
Svojo odločitev je žirija utemeljila s tem, da film z odlično pripovedno tehniko in s poučnim jezikom razkriva in poudarja slikarske in arhitektonske mojstrovine sedemnajstega stoletja, ki so jih našli v benediktinskem samostanu, šele pred nedavnim odkritim v apeninskih Abruzzih.

M. G.

VARČUJMO S TELESNO TOPLOTO!

Obleka, obnašanje, prehrana, vse to vpliva na ohranjanje ali na izgubo telesne toplote. Izogibajmo se predvsem neposrednih stikov s hladnimi površinami, kot je na primer sneg. Če smo prisiljeni, da spimo na prostem, potem bomo dali podse, poleg običajne opreme, tudi izolacijsko ponjavo iz pene ali plastike. Kadar imamo opraviti s hladnimi predmeti, potem so rokavice nujno potrebne. Veliko toplote izgubimo z dihanjem, zlasti na turnem smučanju, ali pa s hojo po globokem snegu. V takem primeru se bomo zaščitili z dobro vetrovko, posebej, če je vetrovno. Telo se neprestano ohlaja tudi s potenjem; tega včasih niti ne zaznamo. Svojo telesno toploto bomo ohranili predvsem s pravilnim oblačenjem. Najboljša je volna. To je znano. Volna ščiti telo pred odvečnim odvajanjem toplote zelo dobro, celo v dežju, je tudi lahka za prenašanje. Bombaž za zimo ni kaj prida. Vpija pot in snežno mokroto kot pivnik. Je hladen, lepljiv, v deževnem vremenu nima posebne vrednosti, še ozebline lahko dobimo. Pozimi je le žepni robec lahko iz bombaža. Pozimi tudi ni priporočljivo nositi kavbojk.
Kombinirana oblačila iz kožuhovine iz umetnih vlaken, ki grejejo kot volna, so lažje od nje, so zaradi večjih dimenzij nerodna za shranjevanje. Primeren je tudi nylon, vendar je preveč občutljiv, ker se močno iskri. Odlično zaščitno sredstvo je puh, a tudi puhu podobna umetna vlakna. Puh je lahek, in ohranja svojo obliko. Le na vlago je zelo občutljiv; moker je namreč brez vrednosti. Nekaterih sintetičnih nadomestil sicer ni moč tako stiskati kot puh, so pa cenejša in lažja in kar kvalitetna; obdržijo namreč nekaj toplote, kadar se zmočijo.
Seveda moramo oblačila tudi pravilno uporabljati. Več tankih plasti zraka na primer, okoli našega telesa, je vrednih več kot samo ena debela plast. Izogibati se moramo vsega, kar nas stiska okoli komolcev, zapestij, kolen in gležnjev, sicer se krvni obtok poslabša, s čimer so možnosti za ozebline vsekakor večje. Sploh se izogibajmo tesnih oblačil in tudi zgornja

(vetrovke, anoraki) naj bodo udobna, ne glede na to, kaj nosimo pod njimi. Pri spodnjem perilu so dvojne volnene ali kombinirane z drugimi materiali dolge spodnjice zelo dobrodošle. Tudi za srajce je najboljša volna. Srajce morajo biti dolge, odprtina pri vratu pa tudi rokavi naj ne bi bili tesno zapeti. Puloverji naj bodo prav tako volneni ali iz ustrezne umetne tkanine. Obutev naj bo taka, da odbija sneg, predvsem pa naj ne bo pretesna. Pomembne so tudi rezervne volnene nogavice. Ponekod imajo nogavice, ki jih ogrevajo baterije. Tej iznajdbi se je treba odpovedati, ker ni povsem zanesljivo, da se med hojo ne bi pokvarila. V takem primeru pa bi bile posledice prehude. Rokavice, v katerih so prsti skupaj, so toplejše od tistih, v katerih je vsak prst posebej. Tudi za rokavice velja rezerva! Bodo naj volnene, poleg njih je dobro imeti še ene iz materiala, ki odbija vlago in je odporen proti mehaničnim vplivom. Rokavice naj bodo dovolj dolge, segati morajo čez rokave zgornjega oblačila. Pri vratu izgubljamo do 70 % telesne toplote, zato je priporočljiv tudi šal. Če nam je pretoplo, ga seveda odstranimo. Med materiali zanj je na prvem mestu spet volna. V skrajnih pogojih — nizkih temperaturah, snežnem metežu — je potrebna maska za obraz. Narejena naj bo iz volne, tankega usnja ali iz puha. Najboljše maske so take, ki segajo čez brado in ščitijo vrat. Pri tem imajo težave ljudje, ki nosijo očala, predvsem zaradi rosenja. Preparati proti zamegljevanju sicer pomagajo, niso pa zanesljivi. Čez vsa oblačila nosimo anorak, ki ne prepušča vetra. Odlični materiali zanj so mešanice bombaža in nylona ali poliestra in bombaža. Narejen naj bo tako, da ga je moč spredaj odpreti, s čimer omogočimo boljše kroženje zraka. Iz podobnih materialov naj bodo vetrne hlače. Ukrojene naj bodo tako, da jih bomo zlahka sneli ali oblekli tudi tedaj, ko imamo na nogah smuči ali obutev. Izbira obutve je odvisna od namena, zaradi katerega smo se odpravili na pot, bistveno pa je, da ostajajo noge suhe in da so na toplem. Usnjene čevlje bomo impregnirali z voskom in olji, sicer pa je lahko čez vsak čevelj pritrjeno še zaščitno pokrivalo, oziroma ovoj. Nogavice bomo seveda menjavali pogosteje kot ostalo. Oblačila, polnjena z izolacijskimi materiali (površniki, jopiči, hlače, tudi obutev) so ponavadi pretopla, zlasti tedaj, ko hodimo. Zato jih uporabljajmo predvsem v taborih pri zasilnih bivakiranjih.

Vse, kar smo zapisali, velja temu, kako bi se najbolje zaščitili pred previsoko izgubo toplote, pravi Carl Hinrich, član Colorado Mountain Cluba. Za zimsko veselje je potrebna tudi pravilna prehrana, predvsem pa temeljito poznavanje akcije, ture, izleta, terena, skratka vsega, kar je nujno, da se doživetje konča tako, kot smo želeli.

I. H.

PLANINSKI PLES

Baletna predstava »High country« v treh dejanjih, ki sta jo navdihnila planinstvo in smučanje, je doživela svojo premiero pred navdušeno 2400-člansko množico v Boulderju. Člani Koloradskega gorskega kluba so lahko uživali ob delu, ko ga je gledališče — Nancy Spanier Dance Theatre ponovno predstavilo v koloradskem Women's College v Denverju 4. in 5. aprila, nato pa še v dneh od 15. do 18. maja v University Theater pri koloradski univerzi v Boulderju.

Sedem plesalcev je kar eksplodiralo v energiji in ob glasbi, ki je obsegala oblike od baroka do disko skladb, pri čemer so utripale luči in se premikali senčni obrisi. Rekviziti so bili značilno planinsko — vrvi, karabini, nahrbtniki, obuvala, varovalni naočniki ter smuči. Plesalci so interpretirali alpinistična znanja in dogajanja. Tako so gledalci lahko videli vzpenjanje, varovanje, plezanje, celo zmrzovanje do smrti na vrhu gore. Nastopajoči so z mimiko prikazovali zgodbe o odnosih med ljudmi pri plezanju. Naslovi posameznih dejanj: »Outward bound« (smučanje in planinstvo); »Local scenes« (ideja za to dejanje je nastala na osnovi delovanja jedrskih in sončnih raziskovalnih institutov, prikazuje tudi zdravljenje poškodb pa skupna plezanja); ter »Trails« (poduhovljenosti, plezanje v stenah, tekmovanje v kolesarjenju, teki, disko plesi).

Spanierjevi pomeni, kot sama pravi »High country« praznik njenih desetih let v Boulderju. Toda, »High country« je postala še mnogo več. To je zgodba o ljudeh, ki so se odločili, da bodo odšli v gore in pripoveduje, kako se njihove izkušnje poglabljajo v neposrednem stiku z okoljem. Prikaz sprejemanja okolja, tudi to je zasluga Spanierjeve, sprošča večkrat salve smeha. Najbrž res imenitna baletna predstava — ob kaširanih skalah in ob spremljanju navdušene tisoč in tisoč glave množice . . .

I. H.

KONFERENCA V BUXTONU 1980

Konferenca britanskega alpinističnega kluba (BMC), ki sicer poteka v Buxtonu vsaki dve leti, je bila letos konec marca. Osrednja tema konference je bila »tveganje«. Prikazali so tudi filme o plezanju v gorah in o smučanju na velikih višinah in po skrajnih strminah. Med govorniki, ki so razpravljali o tveganju, so bili Pat Littlejohn, Harold Drasdo in John Barry. Mike Thompson, izkušen himalajec (preplezal je južno steno Anapurne in jugozahodno steno Everesta), zdaj univerzitetni predavatelj za antropologijo, je v svojem govoru osvetlil akademski vidik tega vprašanja.

Ko ugotavlja, da je plezanje v Himalaji tvegana stvar, verjetno najbolj tvegano dejanje sploh, omenja, da se ljudje, tako trdijo nekateri, lotevajo tveganja iz socialnih, gmotnih nagibov, da je skratka to vzrok za tveganje. Po njegovem pa je tako razlago treba zavreči že spričo dejstva, da je plezanje v Himalaji tudi silno drago; poleg tega pa je razlaga tudi čudna ne zato, ker bi bila morda napačna, ampak zato, ker je nepopolna. Popolna razlaga bi morala vključevati tudi sprožilni mehanizem, ki bi omogočil prehajanje iz enih razmer v druge. Pri tem omenja himalajsko trgovino (business), za katero je sicer jasno, da obstaja, ni pa jasnega odgovora na vprašanje, zakaj eni v tej trgovini sodelujejo, drugi pa ne. In nadaljuje razlago: Himalaja loči Tibet, kjer živijo budisti — lame, od južnih področij, kjer so naseljeni hindujci. Slednji imajo dosti žita, prvim pa ga primanjkuje; bogastvo torej v tem primeru resnično učinkuje kot nekakšen »pretvornik«; cena zanj pa je — tveganje. To tveganje sprejemajo revni budisti, hindujci pa se mu izogibajo. Prvi so individualisti in hkrati tudi veliki optimisti, drugi se podrejajo skupini in so izrazito pesimistični. Tu pa sta tudi dva osebna sloga, dva različna odziva na spodbudo ali bolje na vprašanje, ki se zastavlja: Ali plezati v Himalajo ali ne. Toda če naj bi individualizem spodbujal tveganje in bi kolektivizem pomenil nekaj nasprotnega — izogibanje nevarnostim in tveganjem, bi se to ne skladalo z dejstvom, ki ga vsekakor ne gre prezreti: da namreč ni vzpona na himalajski vrh brez enotnega, kolektivnega dela. Uspeh vzpona na Everest na primer, je možen samo ob izredno požrtvovalnem teamskem delu in ob odlično usposobljenih posameznikih, ki nesebično podrejajo svoje osebne ambicije skupni stvari — vzponu na vrh.

Po drugi strani pa je tudi res, da so plezalci velikega formata izraziti individualisti in gredo s skupino, z odpravo, na pot zato, ker vedo, da so kot posamezniki v takih gorah, kakršne so himalajske, povsem nemočni. To pa potrjuje teorija o tem, kakšni ljudje se lotevajo tveganja.

Tveganja avtor te razprave razdeli v tri različne skupine — v fizično — telesno tveganje (spopadanje z zmrzaljo, vrtoglavico, možnimi plazovi . . .), v finančno tveganje in v intelektualno tveganje (sposobnost presoje).

Po vsej tej razčlenitvi plezanja oziroma tveganosti plezanja na himalajske vrhove pa po avtorjevem mnenju ostaja vprašanje o smiselnosti zlasti plezanja na Everest še vedno odprto.

A. H.

NA KRATKO . . .

GO PZS:

Člani GO PZS in delegati se na tretji seji, ki je bila 23. in 24. maja v Kamniški Bistrici, med drugim razpravljali o problemih financiranja, o vprašanjih permanentnega sodelovanja planincev v organih telesne kulture tako v okviru občine kot v okviru Republike, o srednjeročnem obdobju 1981 do 1985, o pripravi novega Družbenega dogovora o sanaciji in izgradnji visokogorskih postojank in poti in o akciji zbiranja sredstev za Kredarico in tri žičnice.

Iz Obvestil PZS

IZ OBVESTIL LETNIK VI

4. številka Obvestil, letnik VI, prinaša: Zapis s seje GO PZS, Zapis s seje Predsedstva in Konference PZJ, sestavek: Komisija za varstvo narave in gorsko stražo opozarja na čuvanje narave pred pričetkom sezone, Dan planincev 1980 (vabilo za nakup znaka Dneva planincev 80.

PLANINCI V JUGOSLAVIJI:

Po zadnjih podatkih je v Jugoslaviji 196 163 članov. Največ jih je v Sloveniji — 99 770, potem sledi Hrvatska 28 368, Bosna in Hercegovina jih šteje 27 347, v Srbiji jih je 19 168, v Makedoniji 10 000, Vojvodini 6810, Črni gori 3900, na Kosovem pa 800.

PLANINSKA ZVEZA HRVATSKE:

Vijesti številka 5 prinašajo: uvodni članek o komemorativni seji Planinske zveze Hrvatske in PZJ, kratko poročilo o zastavi na pol droga na Triglavu, Poročilo o konferenci PZJ, novico o otvoritvi alpinistične poti na Okiću in podatek o članih Planinske zveze Jugoslavije.

POPOTNIŠTVO:

Obvestila o popotniški dejavnosti ter o gozdnih učnih poteh, številka 9, maj 1980, prinašajo med drugim: Sestavek o novi sezoni popotništva, Pregled dela organov

Zagreški železničarji-planinci

popotništva, program dela in predračun za letos. Kako bo podkomisija za propagando popularizirala popotništvo in E-6 YU, Sestavek — Prenočevanja niso brez skrbi, Rojeva se sestra E-6 YU, Vodnik po pešpoti E-6 YU, Zapisi z evropske pešpoti (avstrijski del) od Nebelstelna do Mariazell.

PRAVILNIK O PLANINSKEM VODNIKU:

Komisija za vzgojo in izobraževanje pri PZS je s sodelovanjem Savinjskega MDO izdala in založila tiskan Pravilnik o planinskem vodniku, KVIZ-PZS 1980. Knjižica je formata 105 × 145 mm in ima na naslovni strani odtis značke PLV. Ima 8 strani. Poleg pravilnika ima še minimalni program s priporočljivimi profili predavateljev. V sredini najdemo obrazec obvezne prijave za seminar PLV. Tega kandidat izpolni in mu ga potrdi UO PD.

Naklada je omejena in bo verjetno v prodaji tudi v ekonomatu PZS. Pravilnik o PLV je sprejel GO PZS na 3. redni seji 25. 5. 1979.

B. J.

MDO LJUBLJANSKIH PLANINSKIH DRUŠTEV:

V okviru tega odbora deluje 30 tako imenovanih »sindikalnih planinskih društev«, ki imajo skupaj prek 8500 članov. Zanimivo je, da je mladincev oziroma pionirjev le za dobrih 2700, kar pomeni v odstotkih le slabo tretjino.

DAN PLANINCEV:

Letošnji Dan planincev bo v Vratih in sicer 13. septembra. Ob tej priložnosti bo tudi četrta seja Glavnega odbora PZS, na kateri bodo razpravljali med drugim tudi o planu PZS za obdobje 1981—1985, o anketi minimalnih kazalcev PZS, o problematiki alpinizma in odprav.

PD ŽELEZNIČAR, ZAGREB:

Zasavska planinska pot je pri srcu tudi zagrebškim planincem. Januarja so obiskali Kum, Kopitnik in Gore; v februarju so bili na Jančah, Kalu, Mrzlici; v marcu so se povzpeli na Zasavsko goro, Čemšeniško planino, Partizanski vrh in Bohor; obiskali so tudi Klanjec (Bistrica ob Sotli); aprila so bili na Lisci, Lovrencu, Kozju. Tako je ta predel v letošnjih prvih mesecih obiskalo nič manj in nič več kot 90 planincev članov PD Železničar iz Zagreba.

J. Sakoman

PD LJUBLJANA-MATICA:

To društvo je najmočnejše pri nas, saj združuje blizu 8000 članov, od tega je kar 2300 mladincev in pa približno 1200 pionirjev. Med najbolj dejavne vsekakor sodi izletniška sekcija, saj na leto organizira do 70 izletov s približno udeležbo po 60 planincev; za njo pa je predavateljska sekcija, ki pripravi za poslušalce po 20 predavanj s poprečno udeležbo 250 poslušalcev.

PD RTV LJUBLJANA:

PD RTV Ljubljana je v nedeljo, dne 29. junija praznovala 10-letnico delovanja. Planinci in delavci RTV Ljubljana so se zbrali pri svojem domu v Planici, kjer so v priložnostnem programu, v katerem sta sodelovala Marijan Kralj in Jože Zupan, razvili tudi društveni prapor.

NOVA PLANINSKA POT:

Imenuje se pot Istrskega odreda od Slavnika do Žabnika in približuje planincem Čičarijsko hribovje, z najvišjim vrhom Razsušico. Odprli so jo na dan pred Dnevom mladosti. Pot poteka po grebenih čičarijskega hribovja, prek Strohovice čez

Mala vrata, se vzpne na Veliko Plešivico, gre na malo Plešivico, pripelje do Razsušice in do zadnjega vrha Žabnika.

URADNI LIST ŠT. 2/80:

V njem je govora o obračunavanju prometnega davka in o vodenju evidence osnovnih sredstev. Važno za tiste, ki imajo na skrbi planinske domove!

PD JAPETIĆ, SAMOBOR:

V maju letos se je skupina članov tega društva povzpela na najvišji vrh Uhuru Peak (5895 m), Tanzanija.

PD ŠPIK — LJUBLJANA-MOSTE:

To društvo je bil glavni nosilec akcije pri obnavljanju znane peš poti iz Kamnika v Kamniško Bistrico. Peš pot začenja pri lesenem mostu čez Kamniško Bistrico, nasproti podjetja Kamnik in se seveda konča v — Kamniški Bistrici. Pot se imenuje »Koželjeva pot«.

PD ILIRSKA BISTRICA, MLADINSKI ODSEK:

17. junija je bilo tretje srečanje cicibanov-planincev občine Ilirska Bistrica. Kraj srečanja: Jelšane. Za vabilo so izdali posrečen, predvsem pa vabljiv plakat.

Novice zbral M. K.

VLAK V KAMNIK:

25. maja je za X. planinski tabor ljubljanskih PD pripeljal v Kamnik vlak s parno lokomotivo, kar se ni zgodilo že deset let. Ob poti so ga navdušeno pozdravljali, kar kaže, da kaj takega ljudje pogrešajo. Lokomotivo je upravljal Anton Dornik, nekdanji predsednik PD Železničar. Vlak so organizirali planinci sami.

PD ŽELEZNIČAR — JUGOSLAVIJA:

Jugoslovanska PD Železničar so odprla novo planinsko transverzalo z vrhovi v vseh republikah in pokrajinah.

VREME NA KREDARICI V LETOŠNJI POMLADI

Meseci marec, april in maj pripadajo — v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase — pomladi. V gorah, zlasti v višjih legah, je v teh mesecih vladala še prava zima z nizkimi temperaturami.

Temperaturni poprečki letošnjih pomladanskih mesecev na Kredarici znašajo: —7,5° za marec, —7,3° za april in —2,5° za maj. Vse vrednosti so pod dolgoletnim poprečkom. Marec je bil za 0,1°, april za 3,1° maj za 2,4° prehladen v primerjavi z normalnimi, t. j. dolgoletnimi poprečki.

Ekstremne mesečne temperature so bile v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov Kredarice. Marčni maksimum je znašal 2,9°, izmerjen je bil 28. marca, aprilski je znašal 3,2° dne 16. aprila. Majski maksimum je znašal prav tako 3,2°. Zabeležen pa je bil 13. maja. Najnižje temperature posameznih mesecev pa so bile —17,3° dne 4. marca, —15,3° dne 15. aprila in —9,7° dne 16. maja.

Stopnja poprečne mesečne oblačnosti je bila vse tri mesece nadpoprečna. Marca je znašala 6,7 (normalna vrednost 6,2) v aprilu 7,3 (6,8) in v maju 8,4 (6,9). Zaradi povečane stopnje oblačnosti je bilo število ur s sončnim sijem, ki jih je registriral tamkajšni heliograf, razmeroma skromno. V marcu je sijalo sonce na Kredarici 131 ur, kar je 36 % maksimalnega možnega trajanja. V aprilu je heliograf registriral 129 ur sončnega sija ali 32 % maksimalnega možnega trajanja. V maju pa so bile na Kredarici samo 104 ure s sončnim sijem, kar je komaj 32 % maksimalnega možnega trajanja. Iz navedenih podatkov povzamemo, da se je število ur s sončnim sijem na Kredarici iz meseca v mesec zniževalo, čeprav se je istočasno daljšal dan. Krivdo za to nenormalnost nosi oblačnost, ki se je iz meseca v mesec povečevala. Proti pričakovanju pa so bile mesečne višine padavin — z izjemo marca — pod normalno vrednostjo. Marca je padlo skupno 131 mm padavin, kar je 125 % normalne vrednosti. V aprilu je padlo le 92 mm padavin, kar je samo 60 % za ta mesec normalne vrednosti. V maju je skupna višina padavin sicer porasla na 137 mm, vendar je tudi to samo 97 % normalne vrednosti.

Padavine so vse do 28. maja 1980 bile v obliki snega. Navedenega dne pa je na Kredarici prvič v letošnjem letu deževalo.

Snežna odeja je ležala skozi vse mesece. Maksimalne višine po posameznih mesecih pa so bile: 400 cm dne 26.—28. in 30. ter 31. marca, 404 cm dne 29. aprila in 418 cm dne 5. maja. Ob vseh sneženjih in ob vseh odjugah, oz. kratkotrajnih otoplitvah so se trgali snežni plazovi. Kljub temu, da je v letošnji zimi zapadlo manj snega kot druga leta, so se ohranila obsežna snežišča, zlasti v višjih legah, ki so neprevidnim in neopremljenim gornikom nevarna.

V splošnem je bilo pomladansko vreme v gorah oblačno, hladno in vetrovno. Skratka bilo je neprijazno.

F. Bernot

1

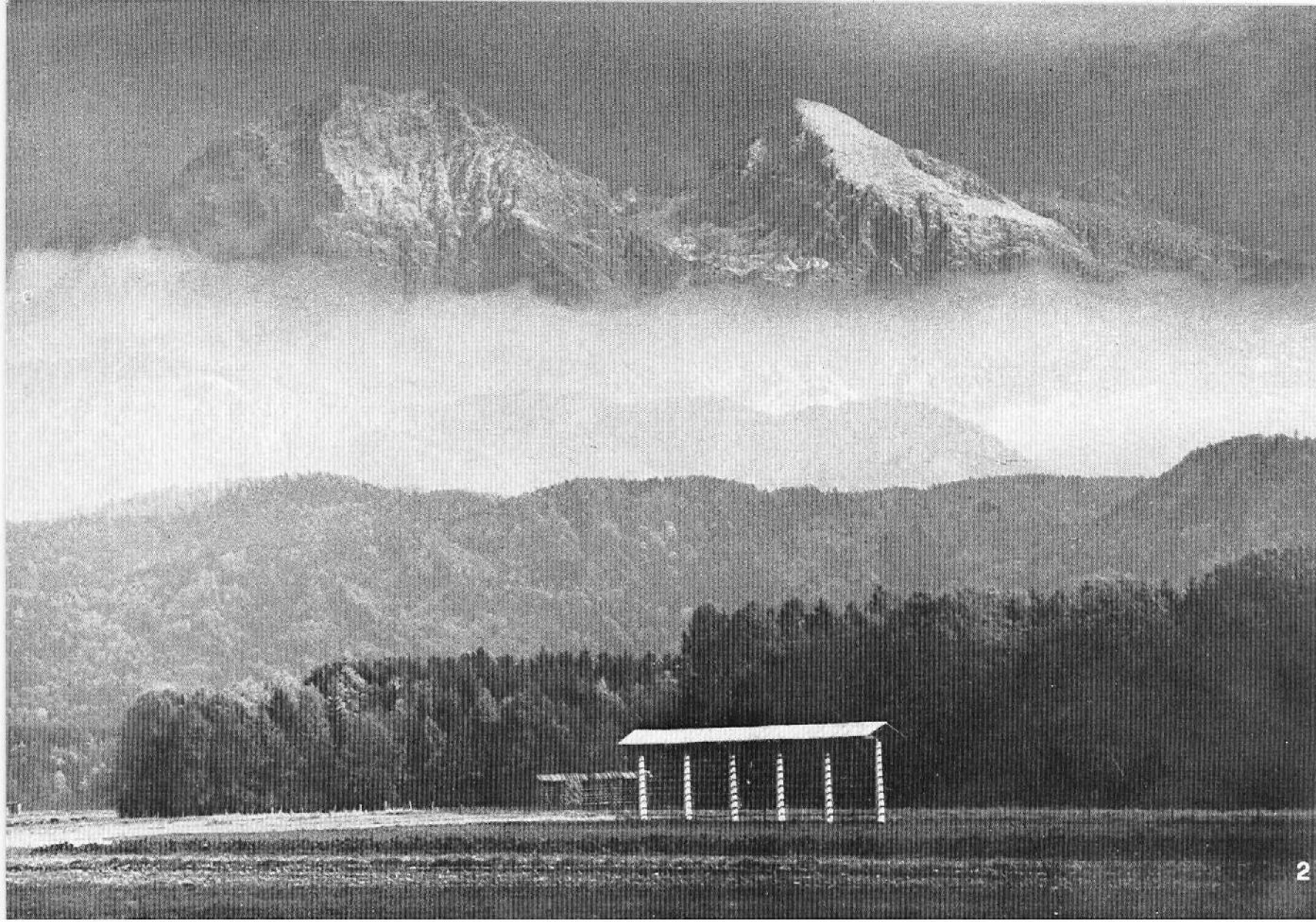

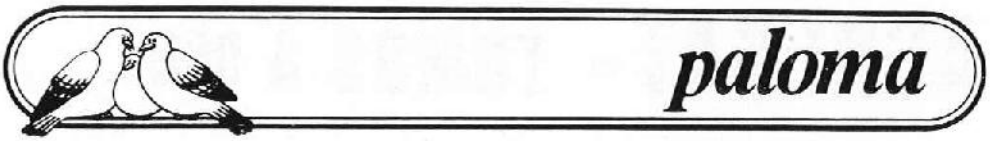

sladkogorska

robčki
serviete
brisače
toaletni papirji
higienski vložki
pleničke

MARATONIK®

Pri osebah, ki se ukvarjajo s športom, je zvišana poraba glukoze, hkrati pa se z znojenjem izgubljajo iz telesa soli in tekočine. Posledica tega je zmanjšana telesna sposobnost.

Napitek MARATONIK® z okusom limone hitro nadomesti izgubljeno energijo, sol in tekočino.

Krka, tovarna zdravil, n. sol. o.,
Novo mesto — TOZD Zelišča

ČASOPISNO TISKARSKO PODJETJE

PRAVICA - DNEVNIK

TISKARNA LJUDSKE PRAVICE
61000 LJUBLJANA, Kopitarjeva 2
Telefon: (061) 323 841
Telex: ljudne 31177

časopisni tisk
ofsetni tisk
knjižni tisk
knjigoveznica
plastificiranje
kliśarna

Naročila opravljamo solidno in po konkurenčnih cenah.

AGREGAT - TOMOS A 800

Agregati TOMOS A 800 so majhni, prenosni viri električne energije, ki se lahko uporabljajo povsod, kjer še ni električnega omrežja. So nenadomestljiv pomočnik sodobnega človeka, saj mu izvrstno služijo pri delu, športu, zabavi in rekreaciji. Agregat poganja Tomosov stabilni motor, ki deluje tiho, mirno in ekonomično.

Ravnanje z agregatom TOMOS A 800 je zelo preprosto. Je lahko vir izmenične električne energije 220 V 50 Hz in istosmerne električne energije z napetostjo 12 ali 24 V. Tako je uporaben praktično za vse električne potrošnike do moči 800 W.

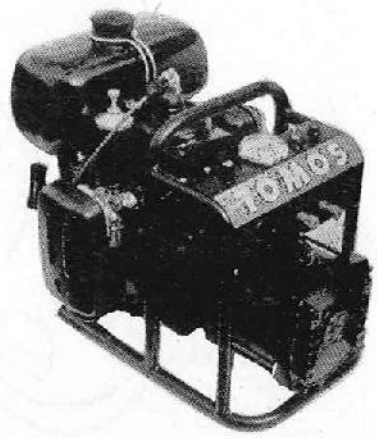

Tovarna motornih vozil TOMOS Koper n. sol. o.

PLANINSKO DRUŠTVO VELENJE

DOM NA PAŠKEM KOZJAKU

odprt vse leto razen ob ponedeljkih

ŠALEŠKA PLANINSKA POT:

120 km, 21 kontrolnih točk, dnevnik, vodnik, značka

DRUŠTVENI PROSTORI:

Šaleška 18, 63320 Velenje

Uradne ure: torek, četrtek od 17. do 19. ure.

TOVARNA DUŠIKA RUŠE, n. sol. o. v SOZD KEMA MARIBOR

telefon: (062) 66 108
telex: 033112,
brzojav: AZOT Maribor

proizvaja:

kalcijev karbid, ferosilicij 45 %, 75 %, 90 %, ferokrom carbure, ferokrom affine, ferokrom suraffine, silikokrom, kisik plinasti in tekoči, dušik plinasti in tekoči, acetilen, komprimirani zrak, ventili za komprimirane pline, normalni korund, plemeniti korund beli, plemeniti korund rožnati, črni korund, karborund — črni, karborund — zeleni, taljeni magnezit, nabijalne mase — ognjeodporne, cementi ognjeodporni, sintetične žlindre, mineralna gnojila: mešana, kompleksna in rufos za kmetijstvo, specialna gnojila: tekoča, trdna, granulirana in organska, sredstva za varstvo rastlin in pomožna sredstva za kmetijstvo in vrtnarstvo.

NOVOST NA TRŽIŠČU — CHRYSAL za rezano cvetje
NOVA HERBICIDA — DUAL in PRIMEXTRA
PIROX-fluid — fungoinsekticid